

พฤติกรรมกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยโดยการจัดกิจกรรม
การเล่นนิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง

ปริญญาณิพนธ์
ของ
อิงอร รอดน้อย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
พฤษภาคม 2551

พฤติกรรมกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยโดยการจัดกิจกรรม
การเล่นนิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง

ปริญญาณิพนธ์
ของ
อิงอร รอดน้อย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย
พฤษภาคม 2551
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

พฤติกรรมกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยโดยการจัดกิจกรรม
การเล่นนิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง

บทคัดย่อ

ของ

อิงอร รอดน้อย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย

พฤษภาคม 2551

อิงอร รอดน้อย. (2551). พฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยโดยการ
จัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม.
(การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
คณะกรรมการควบคุม: รองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์,
รองศาสตราจารย์ บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาระดับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทย
ที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย โดยการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริงในช่วงเวลา
การทดลอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักเรียนชาย – หญิง อายุระหว่าง 4 – 5 ปี ชั้นอนุบาล 1
ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนวัดทองเพลงจำนวน 15 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่ายแล้ว
จัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 วัน วันละ
30 นาที เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือแผนการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง
และแบบสังเกตพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยใช้ผู้สังเกต 2 คน ได้ค่า
ดัชนีความสอดคล้องของผู้สังเกต RAI เท่ากับ 0.98 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบผลในระหว่าง
สัปดาห์ ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (Repeated – Measures ANOVA)

ผลการศึกษาพบว่า

หลังการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง เด็กปฐมวัยมีคะแนนพฤติกรรมการ
แสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์โดยรวม เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นตลอดทุกช่วงสัปดาห์อย่างชัดเจนและ
รายด้านทุกด้าน คือ มารยาทด้านการทำความเคารพ มารยาทด้านวาจา และมารยาทด้านการ
แสดงอิริยาบถเพิ่มขึ้นตลอดทุกช่วงสัปดาห์อย่างชัดเจนเช่นกัน ยกเว้นมารยาทด้านการแสดงอิริยาบถ
ในช่วงสัปดาห์ที่ 5 เท่านั้นที่เพิ่มขึ้นเล็กน้อย แสดงว่ากิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง
ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสามารถส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์โดยรวม
และรายด้านเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น

A DESIRABLE BEHAVIOR OF THAI COURTESY OF YOUNG CHILDREN
THROUGH ACTIVATED STORYTELLING

AN ABSTRACT

BY

INGON RODNOI

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Early Childhood Education
at Srinakharinwirot University

May 2008

Ingon Rodnoi. (2008). *Desirable Behavior of Thai Courtesy of Young Children through Story Telling Activities together with Practices*. Master thesis, M.Ed. (Early Childhood Education). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Assoc.Prof.Dr. Sirima Pinyoanuntapong, Assoc. Prof. Dr. Boonchird Pinyoanuntapong.

The purpose of this research was to investigate the changes of desirable Thai courtesy behavior of young children through story telling activities with practices during the period of experiment. Samples used in the study were 15 boys and girls, with 4-5 years of age, of kindergarten 1 at Watthongpleng School, in first semester of 2007 academic year. They were selected by simple random sampling. The experiment for the use of story telling activities with practices was carried out within the period of 8 weeks - 4 days per week and 30 minutes per day. The instruments used in research were the plans for story telling activities with practices and the observation form for desirable Thai courtesy behavior of young children. Two raters were used, and the rater agreement index (RAI) was 0.98. The data were analyzed and compared among weeks by using one-way repeated-measure ANOVA.

The results of study revealed that

The scores of desirable Thai courtesy behavior of young children in general after the use of story telling activities with practices were obviously increased in every week period. When considering in all individual areas, the scores of respect, language, gesture areas were also obviously increased in every week period, except in the gesture area of fifth week period in which the score was slightly increased. This showed that the use of story telling activities with practices could make the scores of desirable Thai courtesy behavior of young children higher both in general and in individual areas.

ประกาศคุณประการ

ปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีเพราะความกรุณาในการให้ความช่วยเหลือและคำแนะนำอย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ ประธานกรรมการที่ปรึกษาปริญญาานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์ ที่ได้ให้คำปรึกษาแนะนำและตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดีมาโดยตลอด และขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. กุลยา ตันติผลาชีวะ และอาจารย์ ดร. พัฒนา ชัชพงศ์ กรรมการสอบปริญญาานิพนธ์ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ทำให้ปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร. อรินทร์ น่วมถนอม อาจารย์ชุตติกาญจน์ เบญจพรวัฒนา อาจารย์กิตติศักดิ์ นิเวรัตน์ อาจารย์ศิริภาณี นฤมลวัฒนกุล อาจารย์อรนันท์ นิมนุช อาจารย์อภิรดี สีนวล ที่กรุณาให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้อำนวยการสมศักดิ์ กลิ่นกลิ่น ผู้บริหารโรงเรียนวัดทองเพลิง ที่กรุณาให้การสนับสนุนให้ความอนุเคราะห์ในการศึกษาค้นคว้าและเก็บข้อมูล ขอขอบคุณคณะครูสายชั้นอนุบาล 1 โรงเรียนวัดทองเพลิงที่ให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดีในการทดลองและเก็บข้อมูลจนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณคุณอาจารย์สาขาการศึกษาปฐมวัยทุกท่านที่ได้กรุณาอบรมสั่งสอนให้ความรู้ตลอดจนประสบการณ์ที่มีค่าแก่ผู้วิจัย และขอขอบคุณพี่ น้อง เพื่อนนิสิตปริญญาโท พี่ปริญญาเอก สาขาการศึกษาปฐมวัยทุกท่าน ที่ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือและให้กำลังใจตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณคุณคุณพ่อเปรย คุณแม่อุบล รอดน้อย พร้อมทั้งพี่สาว พี่ชาย และหลานชาย ที่ช่วยสนับสนุนเป็นกำลังใจและให้ทุนทรัพย์ในการศึกษาระดับมหาบัณฑิตในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่มีได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้ ซึ่งมีส่วนช่วยเหลือในการทำปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

คุณค่าและประโยชน์ของปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณ บิดา มารดา ครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่ให้การศึกษอบรมสั่งสอนให้ผู้วิจัยได้มีวันนี้

อิงอร รอดน้อย

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	3
ความสำคัญของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย.....	4
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	4
ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
สมมติฐานในการวิจัย.....	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย.....	8
ความหมายของพฤติกรรมการแสดงออก.....	8
วัตถุประสงค์ของการแสดงออก.....	9
องค์ประกอบของพฤติกรรมการแสดงออก.....	10
ลักษณะและพฤติกรรมการแสดงออก.....	11
งานวิจัยในต่างประเทศ.....	13
งานวิจัยในประเทศ.....	13
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย.....	14
ความหมายของมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย.....	14
ที่มาของมารยาทไทยของเด็กปฐมวัย.....	15
คุณค่าของมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย.....	17
พฤติกรรมของผู้มีมารยาทดีในเด็กปฐมวัย.....	17
งานวิจัยในประเทศ.....	18

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิทาน.....	20
ความหมายของนิทาน.....	20
คุณค่าและประโยชน์ของนิทาน.....	21
จุดมุ่งหมายของการเล่านิทาน.....	23
ประเภทของนิทาน.....	24
เทคนิคและศิลปะในการเล่านิทาน.....	25
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิทาน.....	28
งานวิจัยในต่างประเทศ.....	28
งานวิจัยในประเทศ.....	29
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฝึกปฏิบัติจริง.....	32
ความหมายของการฝึกปฏิบัติจริง.....	32
องค์ประกอบของการฝึกปฏิบัติจริง.....	33
ประเภทและลักษณะของการฝึกปฏิบัติจริง.....	35
ประโยชน์ของการฝึกปฏิบัติจริง.....	36
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฝึกปฏิบัติจริง.....	37
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	39
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	39
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	39
การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ.....	40
แบบแผนการทดลองและวิธีการดำเนินการทดลอง.....	43
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	48
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	49
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	52
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	52
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	53

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	60
ความมุ่งหมาย สมมติฐาน และวิธีดำเนินการวิจัย.....	60
สรุปผลการวิจัย.....	61
อภิปรายผล.....	62
ข้อเสนอแนะทั่วไป.....	66
บรรณานุกรม.....	68
ภาคผนวก.....	77
ภาคผนวก ก.....	78
ภาคผนวก ข.....	86
ภาคผนวก ค.....	93
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	98

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แบบแผนการทดลอง.....	43
2 รายชื่อนิทาน.....	45
3 การจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง.....	48
4 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานคะแนนโดยรวมของพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทย ที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบ การฝึกปฏิบัติจริง.....	53
5 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำโดยรวมของพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทย ที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย.....	54
6 การเปลี่ยนแปลงโดยรวมของพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ ของเด็กปฐมวัย.....	55
7 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมแสดงมารยาทไทย ที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย.....	56
8 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำแยกรายด้านของพฤติกรรม การแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย.....	57
9 การเปลี่ยนแปลงแยกรายด้านของพฤติกรรมแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ ของเด็กปฐมวัย.....	58

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 เส้นภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการแสดงมารยาทไทยที่ พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย.....	55
2 เส้นภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการแสดงมารยาทไทยที่ พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยแยกรายด้าน.....	59

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ปัจจุบันวิวัฒนาการด้านสังคมและเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วสืบเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประกอบกับการหลั่งไหลเข้ามาของวัฒนธรรมตะวันตก ส่งผลให้เยาวชนไทยรับอิทธิพลต่างๆ เข้ามาโดยไม่ได้ดัดแปลงให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมไทยส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตผู้คนความรู้สึกนึกคิด ขนบธรรมเนียมประเพณี ทำให้เยาวชนไทยขาดความอ่อนน้อม นุ่มนวล ขาดความเรียบร้อย จนเกือบจะทำให้มารยาทอันดีงามซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นไทยสูญหายไป (กรมวิชาการ. 2524:313) มารยาทของไทยเป็นส่วนหนึ่ง ที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญงอกงามและแสดงความเป็นระเบียบแบบแผน ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของแต่ละสังคม ซึ่งจะมีความแตกต่างกันในด้านความเป็นอยู่ โดยจะแสดงออกทางพฤติกรรม เช่น การพูด การเดิน การแสดงความเคารพ รวมทั้งการรู้จักปฏิบัติตนต่อผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม การอบรมสั่งสอนให้เกิดการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ทำให้สถาบันต่างๆ ตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องส่งเสริมและปลูกฝังมารยาทไทยของเด็กและเยาวชน ควบคู่ไปกับการพัฒนาประเทศด้านอื่นๆ (กิติพงษ์ เทียนตระกูล และคนอื่นๆ. 2532:128) ดัชนีพัฒนาการศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม ระยะเวลา 6 พุทธศักราช 2530 - 2534 ได้กำหนดนโยบายไว้ว่า ควรส่งเสริมเด็กและเยาวชนให้เกิดความรักและหวงแหนมรดกทางวัฒนธรรมโดยจัดให้มีกิจกรรมที่ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในด้านวัฒนธรรม เช่น การประกวดมารยาท การจัดนิทรรศการ รวมทั้งการจัดศูนย์ศึกษาค้นคว้า วิจัย ตลอดจนผลิตสื่อการเรียนการสอนออกเผยแพร่ให้เหมาะสมกับสภาพและวัยของผู้เรียน (แผนพัฒนาการศึกษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม ระยะเวลา 6 พุทธศักราช 2530 – 2534)

การพัฒนา มารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยนั้นควรจัดกิจกรรมโดยสอดคล้องกับวิธีการอบรมสั่งสอนเพื่อให้เด็กรู้จักแสดงพฤติกรรมของตนให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสมเมื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโดยจะสร้างความประพฤติที่ดีงาม ที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นในตัวเด็กและให้เด็กแสดงพฤติกรรมนี้อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ จนเกิดความเคยชินและติดเป็นนิสัยเพื่อให้สามารถปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและเหมาะสม เช่น การปลูกฝังมารยาทด้านการทำความเคารพ มารยาทด้านวาจาและมารยาทด้านการแสดงอิริยาบถ ในการจัดกิจกรรมนั้นครูจะต้องเป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญคือเข้าใจในวิธีการสอนและต้องอาศัยทฤษฎีจิตวิทยาการสอนตลอดจนสื่อที่เหมาะสมกับบทเรียน วัยและความสนใจของเด็ก จากทฤษฎีสติปัญญาของเพียเจต์ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องการเรียนรู้ของเด็กว่าเด็กที่อยู่ในช่วง 2 – 7 ปี ซึ่งจัดอยู่ในช่วงคิดก่อนปฏิบัติงาน (Preoperation stage) เด็กเรียนรู้

จากการกระทำโดยอาศัยสื่อ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เพราะเด็กวัยนี้ไม่สามารถเรียนรู้จากสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ ต้องอาศัยสื่อที่เป็นรูปธรรม (สิริมา ภิญญอนันตพงษ์. 2542: 10-11) ปัจจุบันผู้นับว่ามีบทบาทอย่างมากในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เนื่องจากสื่อการเรียนการสอนเป็นตัวกลางที่ช่วยเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็ก สื่อการเรียนการสอนที่ดีนั้นจะต้องทำให้การเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น ประหยัดเวลา และช่วยถ่ายทอดความคิดระหว่างครูกับนักเรียน ช่วยสร้างความเข้าใจในเรื่องราวที่ครูสอนได้เร็วและจำได้อย่างถาวรและลืมยาก (ชัยยงค์ พรหมวงศ์. 2544:133)

สำหรับการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยนั้นมีมากมายหลายวิธีการเล่นนิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริงก็เป็นเทคนิคหนึ่งที่น่าจะนำมาใช้กับเด็กปฐมวัยได้ เพราะนิทานเป็นสื่อที่สร้างการเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัยที่มีประสิทธิภาพมาก ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้สามารถจดจำ กล้าแสดงออกและมีแรงจูงใจที่จะเปิดรับพฤติกรรมที่พึงปรารถนา เนื้อหาสาระในนิทานจะเป็นตัวชี้แนะพฤติกรรมที่สังคมยอมรับ ซึ่งเด็กอาจลองเลียนแบบพฤติกรรมนั้นเพื่อทดสอบว่าเป็นที่ยอมรับของสังคมหรือไม่และจะนำพฤติกรรมที่สังคมยอมรับมาใช้เพื่อให้สังคมยอมรับมากขึ้นรวมทั้งยังช่วยแก้ไขพฤติกรรมของเด็กให้เป็นไปตามตัวละครในนิทานให้เด็กเปิดใจยอมรับพฤติกรรมต่างๆ ที่เป็นตัวแบบในการหล่อหลอมพฤติกรรมและบุคลิกภาพ และนิทานยังช่วยสร้างจินตนาการ ความฝัน การคิด ความเข้าใจและการรับรู้ให้กับเด็ก การเล่นนิทานให้เด็กฟังบ่อยๆ จึงเป็นการปลูกฝังนิสัยรักการเรียนรู้ของเด็กให้เกิดพลังแห่งจินตนาการและสร้างสรรค์

รูปแบบการเล่นนิทานที่นิยมใช้กันเสมอๆ สำหรับเด็กเล็กคือการเล่นนิทานประกอบอุปกรณ์หรือสิ่งประดิษฐ์ที่ครูจัดทำขึ้น เพื่อใช้เป็นอุปกรณ์ประกอบการเล่นนิทานที่สำคัญ เพราะสามารถทำให้เด็กสนุกและตื่นตาไปกับนิทานได้เป็นอย่างดีสร้างความสนใจให้แก่เด็กมากกว่ารูปแบบอื่นๆ (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2547:228) อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการเล่นนิทานที่เด็กๆ ชอบคือการเล่นนิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริงเพราะทำให้เด็กเข้าใจเรื่องราวได้รวดเร็วช่วยให้เด็กเกิดรูปธรรมชัดเจนยิ่งขึ้นและช่วยจูงใจให้เด็กเกิดการเรียนรู้และเป็นการสร้างจินตนาการพร้อมทั้ง ชิมชับและลอกเลียนแบบสิ่งต่างๆ ที่เด็กได้เห็นจากการปฏิบัติจริงซึ่งเป็นรูปธรรมได้ดียิ่งขึ้น (ภิญญาพร นิตยประภา. 2544:62) และจะนำไปสู่พฤติกรรมแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย

การเล่นนิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง เป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้เด็กเกิดความสนุกสนานและสามารถจดจำเนื้อหาได้ง่าย เด็กปฐมวัยจะเรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัวจากของจริงตามทฤษฎีของเพียเจท์ (สุภาวดี ไยพิมล. 2533:20; อ้างอิงจาก Piaget. 1969.120-125) กระบวนการคิดของเด็กในวัยนี้ยังไม่พัฒนาถึงขั้นและเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ต้องเทคนิคช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ การเล่นนิทานโดยการฝึกปฏิบัติจริง เป็นเทคนิคที่ใช้เป็นส่วนหนึ่งในการเล่นนิทานสามารถทำให้เด็กมีเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมไม่เบื่อหน่าย และคร่ำคร่าที่จะปฏิบัติตามอันเป็นการส่งเสริมให้เด็กเกิดพฤติกรรม

แสดงออกมารยาทไทยที่พึงประสงค์ ด้านการทำความเคารพ ด้านวาจา และด้านการแสดงอิริยาบถ การฝึกปฏิบัติจริงเป็นวิธีการช่วยฝึกให้ผู้แสดงเรียนรู้พฤติกรรมของตัวเอง ทั้งที่ควรกระทำและไม่ควรกระทำ เพื่อให้เด็กสังเกตและจำแนกจากตัวละครที่นำมาเป็นแบบอย่างในการฝึกปฏิบัติจริงและนำมาปรับปรุงพฤติกรรมของตนเอง การเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริงนับว่าเป็นเครื่องมือและเทคนิคอย่างหนึ่งที่ใช้การสอนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง การฝึกปฏิบัติจริงเป็นการแสดงอย่างหนึ่ง ซึ่งครูปฐมวัยควรให้ความสำคัญในการเลือกกิจกรรมที่ใช้ในการจัดประสบการณ์เพื่อที่จะส่งเสริมพัฒนาการการฝึกปฏิบัติจริงอย่างมีศักยภาพ จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นว่า การเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง สามารถที่จะพัฒนาพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์จะทำให้เด็กอยู่ร่วมกับผู้อื่นโดยการปฏิบัติตนที่เหมาะสม คือ มารยาทด้านการทำความเคารพ มารยาทด้านวาจา และมารยาทด้านการแสดงอิริยาบถ ซึ่งจะเป็นพื้นฐานให้เด็กอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น ได้อย่างมีความสุข การฝึกปฏิบัติจริงจึงเป็นวิธีการแก้ปัญหา และการตัดสินใจที่จะจำแนกพฤติกรรมเมื่อเด็กได้พบสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกับสิ่งที่เป็นจริง

จากเหตุผลและสภาพปัญหาที่กล่าวมา จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริงเพื่อให้เด็กได้ปฏิบัติตามตัวละครตามเนื้อเรื่องในนิทาน เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ ซึ่งจะส่งผลให้เด็กปฐมวัยมีความสามารถในการแสดงมารยาทด้านการทำความเคารพ มารยาทด้านวาจา และมารยาทด้านการแสดงอิริยาบถได้อย่างมีประสิทธิภาพในชีวิตจริงของเด็ก ซึ่งจะเป็นแนวทางให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้สนใจเกี่ยวกับเด็กปฐมวัย ได้นำผลการศึกษารุ่นนี้ไปเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมาย สำคัญเพื่อศึกษาระดับและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยโดยรวมและรายด้านที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง โดยมีจุดมุ่งหมายเฉพาะดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับคะแนนโดยรวมและรายด้านของพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยโดยการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง
2. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงคะแนนโดยรวม และรายด้านของการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการศึกษาในครั้งนี้เพื่อสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางสำหรับครู ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาระดับปฐมวัยได้ตระหนักถึงความสำคัญ และเข้าใจถึงพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์โดยใช้นิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นนักเรียนชายหญิงอายุระหว่าง 4 – 5 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาล 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนวัดทองเพลง เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นนักเรียนชายหญิงอายุระหว่าง 4 – 5 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาล 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนวัดทองเพลง เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร จำนวน 15 คน โดยมีขั้นตอนการคัดเลือก ดังนี้

1. สุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้มาโดยวิธีจับสลาก 1 ห้องเรียนจากจำนวน 3 ห้องเรียน
2. ครูประจำชั้นอนุบาลห้องที่ได้รับจากการสุ่มจากข้อ 1 ทำการสังเกตและบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยแล้วทำการให้คะแนนที่จัดเรียงลำดับจากน้อยไปมาก คัดเลือกเด็กที่มีคะแนนน้อยสุดจำนวน 15 คน มาใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรจัดกระทำ คือ การจัดกิจกรรมการเล่นิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง

ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กนักเรียน ชาย – หญิง อายุระหว่าง 4 – 5 ปี กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 ของโรงเรียนวัดทองเพลง เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร

2. พฤติกรรมแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย หมายถึง การกระทำหรือการแสดงออกของเด็กต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่สามารถสังเกตได้ เช่น มารยาทด้านการทำความเคารพสามารถทำความเคารพภาพพระบรมฉายาลักษณ์ตามโอกาสและความเหมาะสม ทำความเคารพพระพุทธรูป ทำความเคารพครูประจำชั้นและบุคลากรในโรงเรียนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม มารยาทด้านวาจา ได้แก่ เมื่อพูดควรมีหางเสียงและลงท้ายด้วยคำว่า ครับ – ค่ะเมื่อทำผิดรู้จักการขอโทษเมื่อ

พบเจอกันทุกครั้งกล่าวคำทักทาย “สวัสดี” พูดคุยทุกครั้งไม่ตะโกนส่งเสียงดัง เมื่อรับของจากผู้ใหญ่ รู้จักการพูดขอบคุณ มารยาทด้านการแสดงอิริยาบถ ได้แก่ เมื่อเดินผ่านผู้ใหญ่เดินค้อมศีรษะไม่เดินเฉียด เมื่อผู้ใหญ่นั่ง ให้นั่งกับพื้น เมื่อนั่งต่อหน้าผู้ใหญ่นั่งพับเพียบและ อยู่ในห้องเรียนไม่วิ่งเล่น พฤติกรรมดังกล่าวนี้เป็นที่ยอมรับของสังคมว่าถูกต้อง ดีงามและควรปฏิบัติต่อไป

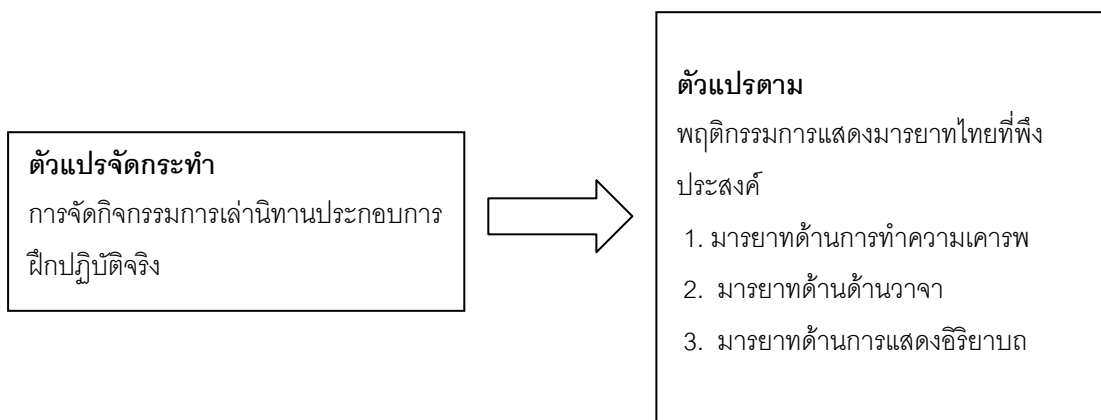
3. การจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง หมายถึง กิจกรรมการเล่านิทานที่ครูเล่าให้เด็กฟังโดยใช้นิทานที่มีเนื้อหาส่งเสริมมารยาทไทย ด้านการทำความเคารพ ด้านวาจา และด้านการแสดงอิริยาบถ โดยเนื้อหาบางส่วนของนิทาน ผู้วิจัยนำมาปรับปรุงให้มีความเหมาะสมกับเด็กครูเล่านิทานวันละ 1 เรื่องตั้งแต่ต้นจนจบสัปดาห์ละ 3 เรื่องโดยใช้วิธีการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง โดยวันที่ 1 เล่านิทานเกี่ยวกับมารยาทด้านการทำความเคารพ วันที่ 2 เล่านิทานเกี่ยวกับมารยาทด้านวาจา วันที่ 3 เล่านิทานเล่าเกี่ยวกับมารยาทด้านการแสดงอิริยาบถ วันที่ 4 เป็นกิจกรรมการเล่านิทานทั้ง 3 เรื่อง พร้อมกับการฝึกปฏิบัติจริง ในการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริงนี้มีขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นนำ ครูนำเด็กเข้าสู่บทเรียนโดยการ ร้องเพลง คำคล้องจอง ประศนาคำทายพร้อมกับทำท่าทางฝึกปฏิบัติจริง และสร้างข้อตกลงร่วมกัน ระหว่างครูกับเด็กในการปฏิบัติตัวระหว่างฟังนิทาน

2. ขั้นเล่านิทาน ครูเล่านิทานโดยในการเล่านิทานเมื่อถึงตัวละครสำคัญแสดงเกี่ยวกับมารยาทไทยที่พึงประสงค์ครูแสดงท่าทางตามตัวละครและให้เด็กฝึกปฏิบัติจริงบ้าง ขณะที่เล่านิทานมีการสนทนาพูดคุยถึงอิริยาบถต่างๆ ในตัวละครแล้วให้เด็กทดลองปฏิบัติตามตัวละครในเรื่อง ทำเช่นนี้ตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง

3. ขั้นสรุป เด็กและครูร่วมกันสนทนาถึงตัวละครในนิทาน และพูดถึงความภาคภูมิใจในการปฏิบัติตนตามตัวละครในนิทานเกี่ยวกับมารยาทไทย พร้อมสรุปร่วมกันและตอบคำถามเกี่ยวกับมารยาทไทยตามเนื้อเรื่องในนิทาน

กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า

สมมติฐานในการวิจัย

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริงสามารถแสดงพฤติกรรมแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์มากกว่าก่อนทำการทดลอง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อ ดังต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย
  - 1.1 ความหมายของพฤติกรรมกรรมการแสดงออก
  - 1.2 วัตถุประสงค์ของการแสดงออก
  - 1.3 องค์ประกอบของพฤติกรรมกรรมการแสดงออก
  - 1.4 ลักษณะและพฤติกรรมกรรมการแสดงออก
  - 1.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกรรมการแสดงออก
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย
  - 2.1 ความหมายของมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย
  - 2.2 ที่มาของมารยาทไทยของเด็กปฐมวัย
  - 2.3 คุณค่าของมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย
  - 2.4 พฤติกรรมของผู้มีมารยาทดีในเด็กปฐมวัย
  - 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมารยาทไทย
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิทาน
  - 3.1 ความหมายของนิทาน
  - 3.2 คุณค่าและประโยชน์ของนิทาน
  - 3.3 จุดมุ่งหมายของการเล่านิทาน
  - 3.4 ประเภทของนิทาน
  - 3.5 เทคนิคและศิลปะในการเล่านิทาน
  - 3.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิทาน
4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฝึกปฏิบัติจริง
  - 4.1 ความหมายของการฝึกปฏิบัติจริง
  - 4.2 องค์ประกอบของการฝึกปฏิบัติจริง
  - 4.3 ประโยชน์ของการฝึกปฏิบัติจริง
  - 4.4 ประเภทและลักษณะของการฝึกปฏิบัติจริง
  - 4.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฝึกปฏิบัติจริง

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย

1.1 ความหมายของพฤติกรรมการแสดงออก

กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์ (2526: 112) ให้ความหมายของคำว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำหรือกิจกรรมทุกอย่างของมนุษย์ทั้งที่เป็นการแสดงออกซึ่งสังเกตได้และที่ถูกควบคุมไม่แสดงออกมาให้เห็น เมื่ออาจารย์เป็นผู้แสดงออก จึงเป็นพฤติกรรมของอาจารย์

ประสาธ อิศปรีดา (2522: 13) พฤติกรรม หมายถึง กริยาอาการ การกระทำหรือกิจกรรมทุกชนิดของมนุษย์หรือสัตว์ซึ่งกิจกรรมหรือการกระทำนั้นอาจเป็นการกระทำที่เฉพาะเจาะจงหรือไม่ก็ได้ หรืออาจเป็นกิจกรรมที่แสดงให้ปรากฏเห็นได้ หรือเป็นอากัปกริยาภายในซึ่งผู้อื่นไม่สามารถสังเกตเห็นหรือ สังเกตเห็นได้ยาก เช่น ความรู้สึก การจำ การคิดก็ได้

ประชุม รอดประเสริฐ (2526: 14) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมว่า หมายถึง ลักษณะการกระทำที่อาจเป็นไปได้ทั้งการกระทำที่ดีหรืออาจไม่ดี ซึ่งกล่าวโดยสรุปว่า พฤติกรรมหมายถึง การกระทำทุกอย่างของมนุษย์ที่ได้กระทำไปโดยไม่รู้ตัว และการกระทำนั้น อาจจะมีทั้งการกระทำที่ดีและไม่ดี ในลักษณะที่ผู้อื่นสามารถที่จะสังเกตการณ์กระทำนั้นๆ ได้หรือไม่ก็ตาม

ธำรงค์ดี หมื่นจักร และศรีสง่า กรรณสูตร (2523: 2) กล่าวว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำของร่างกายหรืออินทรีย์ทั้งที่ทำโดยรู้สึกตัวและไม่รู้สึกตัว พฤติกรรมที่เกิดขึ้นนี้อาจรู้ได้ด้วย การสังเกตหรืออาจจดจำเป็นต้องใช้เครื่องมือช่วยในการสังเกตด้วยก็ได้

เพ็ญศรี วชิราวิโรจน์ (2527: 22) ได้กล่าวว่า พฤติกรรมกล้าแสดงออกคือการแสดงออกของความนึกคิด และอารมณ์ที่เหมาะสมตรงไปตรงมาตามสิทธิที่แสดงออกอย่างถูกต้องโดยไม่ก้าว ก้าวล่วงละเมิดสิทธิผู้อื่น และเมื่อทำลงไปแล้วก็ปราศจากความวิตกกังวล

หุสย จำปาเทศ (2533: 126) กล่าวถึง ความหมายของพฤติกรรมการแสดงออกถึงความนึกคิด และอารมณ์ที่เหมาะสมของบุคคลทั้งด้านภาษาถ้อยคำและท่าทางตามสิทธิที่ตนมีโดยไม่ ก้าวล่วงสิทธิผู้อื่น และเป็นที่ยอมรับของสังคมนั้นและเมื่อทำลงไปแล้วก็ปราศจากความวิตกกังวล หรือ มีความก้าวร้าว

แลงก์ และจาคุโบสกี (Lang; & jakuboski. 1976: 28) ได้ให้ความหมายของการกล้าแสดงออกว่าเป็นการที่บุคคลยืนหยัดเพื่อสิทธิของตนเอง และเป็นการแสดงออกซึ่งความคิดความรู้สึก และความเชื่อ อย่างตรงไปตรงมา จริงใจ และแสดงออกในลักษณะที่เหมาะสม โดยไม่ก้าวล่วงสิทธิผู้อื่น นอกจากการกล้าแสดงออกนั้นยังเกี่ยวข้องกับทำให้เกียรติแก่ตนเองและให้เกียรติผู้อื่นบุคคลจะสามารถแสดงออกให้เห็นถึงความต้องการของตนเองหรือปกป้องสิทธิของตนเองพอๆ กับการให้เกียรติแก่ความต้องการและสิทธิของบุคคลอื่น

วิลค์ และคอปแลนด์ (จันท์ธนาย พิทักษ์ศิริกุล. 2531: 9; อ้างอิงจาก Wilk; & Copland. 1977: 460) กล่าวว่า การฝึกพฤติกรรมที่เหมาะสมในการแสดงออกเป็นเทคนิคอย่างหนึ่งที่ช่วยให้บุคคลสามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้และเป็นการเพิ่มความเชื่อมั่นในตนเองตลอดจนมีผลทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ต่อการเพิ่มระดับความตระหนักรู้ในตนเอง และความเคารพนับถือต่อตนเองและบุคคลอื่น

โบเวอร์ และ โบเวอร์ (Bower; & Bower. 1976: 7) กล่าวว่า พฤติกรรมการแสดงออกมีหลายรูปแบบกล่าวคือ เป็นความสามารถที่จะแสดงความรู้สึกต่างๆ เป็นการเลือกว่าทำอย่างไร เป็นการแสดงสิทธิของตนเองตามเหมาะสม เป็นการเพิ่มความภาคภูมิใจแก่ตนเอง เป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่ตนเองมากขึ้น โดยการแสดงออกความไม่เห็นด้วยเป็นการวางแผนที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเอง และเป็นการขอร้องให้ผู้อื่นเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่อต้านของเขา

โวลเป้ (สมโภชน์ เขียมสุภาษิต. 2536: 162-164; อ้างอิงจาก Wolpe. 1982: 81) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมการแสดงออกว่าเป็นการแสดงออกถึงสิทธิความรู้สึกส่วนบุคคล ซึ่งเป็นที่ยอมรับของสังคม รวมไปถึงการปฏิเสธการขอร้องที่ไร้เหตุผล การแสดงความรัก การยกย่องชมเชย และการแสดงออกถึงความรู้สึกของบุคคล

ซันส์เบอรี (Sansbury. 1974: 118) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมการแสดงออกไว้ว่าเป็นลักษณะหนึ่งของการแสดงความคิดและความรู้สึกต่างๆ ออกมาได้โดยมีประสิทธิภาพทั้งทางด้านภาษา ท่าทาง และน้ำเสียงพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสมเป็นความสามารถในการแสดงออกของความรู้สึกนึกคิด และอารมณ์ที่เหมาะสมของบุคคล ทั้งด้านภาษาถ้อยคำ และภาษาท่าทาง ตามสิทธิที่ตนมี โดยไม่ก้าวก่ายสิทธิของผู้อื่น และเป็นที่ยอมรับของสังคม

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าพฤติกรรมการแสดงออกเป็นการแสดงซึ่งสิทธิ ความรู้สึกของบุคคลออกมาได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพทั้งภาษา ท่าทาง และน้ำเสียง โดยไม่เป็นการล่วงละเมิดสิทธิของบุคคลอื่นเพื่อเพิ่มพูนความเชื่อมั่นในตนเองให้เกิดขึ้นอีกทั้งเป็นวิธีการที่จะช่วยให้บุคคลสามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์

1.2 วัตถุประสงค์ของการแสดงออก

วัลลภ ปิยะมโนธรรม (2532: 138) กล่าวว่า การฝึกพฤติกรรมการแสดงออกเป็นการฝึกความรู้สึกให้เป็นอิสระเกี่ยวข้องโดยตรงกับการกระทำที่เป็นลักษณะเปิดเผยตรงไปตรงมา จริงใจ และลงท้ายผลก็คือ เป็นการแสดงความรู้สึกออกมาได้อย่างเหมาะสมถูกกาลเทศะ

โบเวอร์ และโบเวอร์ (Bower; & Bower. 1976: 7) กล่าวว่าวัตถุประสงค์ของการฝึกพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสมช่วยให้บุคคลรู้จักควบคุมตนเองลดความอายให้น้อยลงแล้วเพิ่ม

ความกล้าในการแสดงออกมากขึ้น ซึ่งจะทำให้บุคคลมีแนวทางที่จะปฏิบัติต่อผู้ที่ชอบแสดงอิทธิพลเหนือเขาหรือให้การทำงานบรรลุผลสำเร็จด้วยดีโดยการพัฒนาทักษะและความสามารถในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ความสามารถที่ปฏิบัติต่อบุคคลที่ชอบจัดการหรือชอบวิพากษ์วิจารณ์ผู้อื่น โดยปราศจากการตอบโต้ที่รุนแรง หรือหลีกเลี่ยงด้วยความรู้สึกเจ็บปวด ความรู้สึกผิดหรือความรู้สึกละอาย
2. ความสามารถในการขอรับรอง มีความเชื่อมั่นในตนเองด้วยท่าทางที่มั่นคงโดยปราศจากการใช้เสียงดังรบกวนผู้อื่นหรือแสดงความโกรธ
3. ความสามารถที่จะให้ความร่วมมือกับผู้อื่นในการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล เพื่อทั้งสองฝ่ายจะได้มีการเปลี่ยนแปลงความคิดซึ่งกันและกันตลอดจนได้รับในสิ่งที่แต่ละฝ่ายต้องการมากที่สุด

การฝึกพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสม เป็นวิธีการที่ช่วยให้บุคคลมีพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสม โดยสามารถแสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกของตนทั้งด้านคำพูด ท่าทาง ได้อย่างเปิดเผย ตรงไปตรงมา รวมถึงการช่วยเสริมสร้างให้บุคคลมีความมั่นใจในการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล

1.3 องค์ประกอบของพฤติกรรมการแสดงออก

อัลเบอร์ตี และเอมมอนส์ (เพ็ญศรี วชิราวิโจจน์. 2527: 30-31; อ้างอิงจาก Alberti; & Emmons. 1982: 31-32) กล่าวว่าในการฝึกพฤติกรรมการแสดงออกนั้น ผู้เข้ารับการฝึกต้องได้รับการฝึกเป็นพิเศษในเรื่องต่อไปนี้

1. การประสานตา (Eye Contact) เพื่อสนทนากับผู้ใด ผู้พูดสามารถที่จะมองประสานตากับผู้ฟังได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้ผู้ฟังทราบถึงความรู้สึกจริงใจเกี่ยวกับสิ่งที่กำลังพูดอยู่
2. การวางตัว (Body Posture) เรื่องราวที่กำลังพูดจะมีน้ำหนักมากขึ้น ถ้าหากว่าผู้พูดเว้นระยะห่างจากตัวผู้ฟัง หรือการยืน การนั่ง การโน้มตัวเข้าหาผู้ฟังหรือการวางตัวให้ตรงเป็นไปอย่างเหมาะสม
3. การแสดงท่าทาง (Gesture) เรื่องราวที่จะพูดจะมีความหนักแน่นยิ่งขึ้น ถ้าหากมีการแสดงท่าทางเหมาะสม
4. การแสดงออกทางใบหน้า (Facial Expression) ผู้ที่จะแสดงพฤติกรรมแสดงออกที่เหมาะสมจะต้องสามารถแสดงสีหน้าได้ตรงกับเรื่องราวที่กำลังพูด เช่นจะแสดงให้ผู้อื่นรับรู้ว่าตนกำลังโกรธ กลายเป็นคนยิ้มแย้ม หรือหัวเราะนับว่าการแสดงออกทางสีหน้าไม่สอดคล้องกับเรื่องที่กำลังพูด

5. น้ำเสียงการสะท้อนและระดับ (Voice Tone , Reflection and Volume) การพูดเสียงเงียบ เสียงกระซิบ จะเป็นการยากที่จะชักจูงผู้อื่นให้เชื่อ ในการทำในทำนองเดียวกัน เสียงตะโกน ก็เป็นอุปสรรคในการสื่อสารกับผู้อื่น ดังนั้น การใช้ระดับเสียงสูงๆ ต่ำๆ ที่เหมาะสมในการสนทนาจะเป็นการชักจูงใจให้เชื่อถือได้โดยไม่ต้องใช้การขู่บังคับ

6. จังหวะในการพูด (Timing) การแสดงออกโดยความสมัครใจจะเป็นเป้าหมายของผู้ที่จะต้องการความกล้าในการแสดงออก แต่บางครั้งจะลังเลใจ จะสะท้อนผลที่ได้จากการแสดงออกแต่อย่างไรก็ตาม การตัดสินใจเลือกจังหวะอันเหมาะสมนั้น เป็นสิ่งที่จำเป็น

7. เนื้อหาที่จะพูด (Content) บุคคลมักจะมี ความลังเลใจอยู่นานเพราะไม่รู้ถึงความรู้สึกที่แท้จริงของผู้พูดในขณะนั้นได้

การฝึกพฤติกรรมการแสดงออกนี้ จึงเป็นการฝึกทักษะทั้งด้านภาษาท่าทางและการฝึกภาษาถ้อยคำ

1.4 ลักษณะและพฤติกรรมการแสดงออก

ชอลเตอร์ (พรหมฉาย ทวีพระประภา. 2523: 21-23; อ้างอิงจาก Salter.1949: 101) สรุปว่า บุคคลที่มีพฤติกรรมกล้าแสดงออกจะสามารถแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมต่างๆ ได้ดังต่อไปนี้คือ

1. การพูดแสดงความรู้สึกที่แท้จริง (User – Feeling – Talk) เป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกชอบ และสนใจอย่างไม่ชัดเจน แทนการพูดอะไรออกมาอย่างเป็นกลางๆ สามารถที่จะใช้คำว่า “ฉันรู้สึกที่...” หรือ “ฉันคิดว่า...” ได้ในเวลาอันเหมาะสม

2. การพูดเกี่ยวกับตนเอง (Talk about yourself) เมื่อบุคคลทำสิ่งใดที่มีค่าและน่าสนใจ บุคคลนั้นสามารถเล่าให้เพื่อนๆ ทราบได้

3. การพูดทักทายปราศรัย (Make Greeting Talk) สามารถแสดงความเป็นมิตรกับบุคคลที่ต้องการจะรู้จักให้มากขึ้นได้ด้วยการแสดงความยินดีที่พบ และทักทายกับเขามากกว่าที่จะพยักหน้าเฉยๆ

4. ยอมรับคำยกย่องชมเชย (Accept Complement) สามารถยอมรับคำชมเชยได้อย่างจริงใจ แทนที่จะแสดงความไม่เห็นด้วย ซึ่งเป็นการลงโทษผู้กล่าวชมเชย

5. การแสดงทางสีหน้าได้อย่างเหมาะสม (Use Appropriate Facial Talk) เป็นการแสดงออกทางใบหน้าและน้ำเสียง ที่ตรงกับความรู้สึกที่แท้จริงและสามารถสลับส่ายตามกับคู่สนทนาได้อย่างตรงไปตรงมา

6. การแสดงความไม่เห็นด้วยอย่างสุภาพ (Disagree mildly) เมื่อมีความไม่ตรงหรือไม่เห็นด้วยอย่างนุ่มนวล ด้วยการแสดงกิริยาบางอย่าง เช่น มองไปทางอื่น หรือ เลิกคิ้ว สั่นคิ้วระหรือเปลี่ยนเรื่องสนทนา

7. การขอให้แสดงความกระจ่าง (Ask for Clarification) เมื่อได้รับคำสั่ง คำแนะนำหรือคำอธิบายที่ไม่กระจ่าง ก็สามารถซักถามให้ผู้ชี้แจงพูดใหม่อีกครั้งให้ชัดเจน

8. การถามหาเหตุผลว่าทำไม (Ask Why) เมื่อมีผู้ใดมาขอร้องให้ทำในสิ่งที่ไม่ดีมีเหตุผลก็สามารถถามได้ว่า “ทำไมคุณถึงต้องการให้ดิฉันทำสิ่งเหล่านั้นเล่า”

นอกจากนี้ แลงก์ และจาโกโบสกี (ระวีวรรณ แก้วคงทอง. 2539: 42; อ้างอิงจาก Lange; & Jakuboski. 1976) ได้แบ่งลักษณะของพฤติกรรมกรรการกล้าแสดงออกเป็น 6 ลักษณะด้วยกัน ดังนี้

1. การกล้าแสดงออกขั้นพื้นฐาน (Basic Assertion) เป็นการแสดงออกเพื่อรักษาสิทธิตลอดจนความเชื่อ ความรู้สึกและความคิดเห็นของตน โดยไม่จำเป็นที่จะต้องอาศัยทักษะทางสังคมอื่นๆ เช่น ความเข้าอกเข้าใจ การซึ้งใจ เป็นต้น

2. การกล้าแสดงออกในลักษณะเข้าอกเข้าใจ (Empathic Assertion) บ่อยครั้งที่ที่เรามีความต้องการที่จะแสดงออกถึงความรู้สึก หรือความต้องการที่มากไปกว่าการแสดงออกอย่างปกติวิสัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อความต้องการที่จะสื่อให้รู้ถึงความรู้สึกที่มีต่อความเข้าอกเข้าใจที่มีต่อบุคคลอื่น การกล้าแสดงออกในลักษณะเข้าอกเข้าใจ จึงสมควรที่จะนำมาใช้ในลักษณะของประโยคที่แสดงถึงความรู้สึกดังกล่าว จะประกอบด้วยประโยคที่บอกถึงการรับรู้

3. การกล้าแสดงออกในลักษณะของการเพิ่มระดับ (Escalating Assertion) ในการแสดงพฤติกรรมออกนั้น ริม และแมสเตอร์ (Rim; & Master. 1974) ได้เสนอว่าควรที่จะแสดงออกในลักษณะที่จะให้เกิดความรู้สึก หรืออารมณ์ทางลบให้น้อยที่สุด ในขณะที่เดียวกัน ก็ให้ได้ผลตามต้องการ แต่ถ้าแสดงออกในลักษณะดังกล่าว ยังคงถูกละเมิดจึงควรค่อยๆ เพิ่มระดับความเข้มของพฤติกรรมกล้าแสดงออกขึ้นไป

4. การกล้าแสดงออกในลักษณะการเผชิญหน้า (Confrontive Assertion) เป็นการแสดงออกที่ใช้เมื่อเห็นว่าคำพูด หรือการกระทำของบุคคลนั้นไม่ไปด้วยกันลักษณะของการแสดงออกลักษณะนี้ จะบอกอย่างเป็นทางการว่าอะไรที่บุคคลได้พูดว่าจะทำ และอะไรที่บุคคลนั้นได้กระทำไปจริงๆ และหลังจากนั้นจะบอกถึงสิ่งที่ต้องการการการแสดงออกนี้จะเป็นการพูดไปตามความจริงที่เกิดขึ้นโดยไม่การตีความหรือประเมินค่าใดๆ ทั้งสิ้น

5. การแสดงออกในลักษณะของการใช้ภาษา ผม/ ดิฉัน (I – Language Assertion) ภาษา ผม / ดิฉัน นี้มีประโยชน์อย่างมากต่อการแสดงออกและความรู้สึกทางลบไม่ว่าความรู้สึกนั้นจะเกิดจากการที่ผู้อื่นพยายามจะเข้ามายุ่งเกี่ยวกับความรู้สึก หรือสิทธิส่วนบุคคลของเขา ตลอดจนความรู้สึกทางลบอันเกิดจากการที่ผู้อื่นพยายามยึดเหยียดค่านิยม และความคาดหวังของตนให้กับเขา

6. การกล้าแสดงออกและการชักจูง (Assertion and Persuasion) บ่อยครั้งที่เราต้องการถามตนเองว่าต้องทำอะไรที่เสนอความคิดเห็นต่างๆในการประชุม หรือในกลุ่ม เพื่อให้เป็นที่ยอมรับโดยไม่แสดงความก้าวร้าวออกมาซึ่งวิธีการที่จะเสนอความคิดเห็นให้ได้ผลนั้นจะต้องพิจารณา 2 ปัจจัย นั่นคือ เวลาและลักษณะของประโยคที่พูดซึ่งแน่นอนการพูดต้องแสดงให้เห็นถึงความจริงใจของผู้พูด

ลักษณะของการแสดงออกมีหลายประเภทบุคคลควรเลือกใช้วิธีการแสดงออกได้ตามความเหมาะสมเพราะการแสดงออกที่ดีจะเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมต่อไป

งานวิจัยในต่างประเทศ

ลี ฮอลล์เบอร์ก และ แฮชชาร์ด (Lee , Hallberg; & Hassard. 1979: 459-461) ได้ศึกษาผลการฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกที่มีต่อวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับ 9 จำนวน 30 คน เป็นชาย 24 หญิง 6 ที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวที่เพื่อนเป็นผู้คัดเลือก กลุ่มตัวอย่างนี้เป็นนักเรียนโรงเรียนมัธยมขนาดใหญ่ของรัฐบาลในลอนดอน ออนตารีโร และแคนาดา โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มที่ฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออก
2. กลุ่มลวง
3. กลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึกใดๆ ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกจะมีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลงมากกว่ากลุ่มอื่นๆ

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมกล้าแสดงออกที่เหมาะสมทั้งต่างประเทศและในประเทศสรุปได้ว่า การฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกนั้น เป็นวิธีที่สามารถเปลี่ยนแปลงให้บุคคลมีพฤติกรรมที่เหมาะสมยิ่งขึ้น ทำให้เกิดการเห็นคุณค่าในตนเองและรู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่นปฏิบัติตนได้ถูกต้องกับบุคคลและโอกาสทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

งานวิจัยในประเทศ

พรทิพย์ ททรัพย์สิน (2520: 72-73) ได้ศึกษาผลการฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกที่เหมาะสมเพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนมัธยมด่านสำโรง จังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่รับการศึกษานักเรียนที่ได้รับการฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกที่เหมาะสม มีพฤติกรรมก้าวร้าวและท่าทางลดลง

ยุพิน กองธรรม (2532: 73-75) ได้ศึกษาผลการฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกที่เหมาะสมเพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกพฤติกรรมที่เหมาะสมในการแสดงออกมีความก้าวร่วมน้อยกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึกพฤติกรรมที่เหมาะสมในการแสดงออก

จันทร์ฉาย พิทักษ์ศิริกุล (2531: 57) ได้ศึกษาผลการจัดโปรแกรมการศึกษา ความกล้าแสดงออกต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย ผลการศึกษาทราบว่า ผลการทดลองที่ได้รับจากการฝึกความกล้าแสดงออกมีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึก

อารีย์ ธิลา (2535: 16) ได้ศึกษาผลของพฤติกรรมการแสดงออก ที่มีต่อการสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านน้ำรอบ อำเภอลานสกก จังหวัดอุทัยธานี ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกมีการสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนดีขึ้นกว่าก่อนการได้รับการฝึก

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย

2.1 ความหมายของมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย

ราชบัณฑิตยสถาน (2530: 616,613) ได้ให้ความหมายว่า มารยาทหรือมรรยาทเป็นคำไทยซึ่งนำมาจากภาษาบาลีว่า "มริยาท" และภาษาสันสกฤตว่า "มรยาทา" ซึ่งแปลว่า กิริยาวาจาที่ถือว่าเรียบร้อย หมายถึง การปฏิบัติตนโดยผ่านกระบวนการฝึกอบรม ชัดเกล้าให้เป็นไปตามความนิยมยอมรับ ของสังคมแต่ละสังคม มารยาทที่ดีของสังคมหนึ่งอาจกลายเป็นมารยาทไม่ดีของอีกสังคมหนึ่งก็ได้ ความเยียมยอและความยำเ้าของมรรยาท จึ่งขึ้นอยู่กับมนุษย์ สิ่งแวดล้อมทางสังคม และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติเป็นประการสำคัญ

กรมวิชาการ (2524: 41) กล่าวว่า มารยาท หมายถึงกิริยาวาจาที่ถือว่าเรียบร้อยเป็นที่ยอมรับของสังคม คนเราเมื่ออยู่ร่วมกันเป็นสังคมจำเป็นต้องมีมารยาทต่อกันอันจะทำให้การอยู่ร่วมกันเป็นไปโดยราบรื่น เรียบร้อย ยิ่งกว่านั้นการมีมารยาทต่อกันยังแสดงออกถึงนิสัยของกันและกันด้วย ซึ่งลักษณะเด่นชัด คือความสุภาพ อ่อนน้อม และเคารพในระบบอาวุโส

ดุษฎี มาลากุล (2515: 1) กล่าวว่า มารยาท คือ กิริยาวาจา ที่ถือว่าสุภาพเรียบร้อย ซึ่งบางขณะต้องประกอบด้วยการเสียสละความพอใจส่วนตัวเพื่อทำให้ความพอใจให้ผู้อื่น

ชำนาญ นิสารัตน์ (2521: 86-87) ได้แบ่งมารยาทออกเป็น 2 ประเภท คือ มารยาททางกายและมารยาททางวาจา ซึ่งมารยาททางกายแบ่งออกเป็น 7 ประการ ได้แก่ การยืน การเดิน การนั่ง การแสดงความเคารพ การเข้าพบผู้ใหญ่ การส่งและรับของจากผู้ใหญ่และการเฝ้าทูลละอองธุรีพระบาท ส่วนมารยาททางวาจา ได้แก่ การระวัง การไม่กล่าววาจาเท็จ การสำรวจวาจา การไม่กล่าววาจาขู่ข่ม ไม่กล่าวคำหยาบคายหรือไม่สุภาพ การแสดงความคิดเห็น การเป็นผู้พูดและผู้ฟังที่ดี การกล่าวคำขอบคุณ ขอโทษ และลงท้ายคำพูดว่าครับ/ค่ะ

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรม (2525: 2) ได้ให้ความหมายของมารยาทว่า หมายถึง กิริยาอาการที่ควรประพฤติปฏิบัติอย่างมีขอบเขต หรือมีระเบียบแบบแผนอันเหมาะสมแก่กาลเทศะและทางสังคม ได้แก่ การยืน การนั่ง การนอน การแสดงความเคารพ การรับของส่งของ

พัช อนุรักษ์ราชมณฑิเยธ (2530: 1) กล่าวว่า ความมีมารยาทหมายถึง การมีกิริยา วาจา ใจ สุภาพเรียบร้อย ชาตินไทยได้กำหนดแบบอย่างของมารยาทไว้หลายอย่างหลายชนิดล้วนแต่เหมาะสมและอาจดัดแปลงแก้ไขให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมและกาลสมัยได้ กิริยามารยาทของไทยแต่ละท่าแต่ละแบบนั้น ล้วนไม่ขัดกับการใช้วิถีวะระประกอบท่า จึงเป็นทางงดงามและถูกต้องตามลักษณะของกายวิภาคทั้งสิ้น กุลบุตรธิดาไม่ว่าชาติใดถ้าได้การศึกษาและการอบรมมาดีแล้ว ทั้งกาย วาจา ใจ ย่อมได้ชื่อว่า สุภาพชน สุภาพชนจะรู้จักเห็นใจตัวเอง มีความละเอียดรอบาป ละอายใจตนเอง ไม่ยอมประพฤติการณ์ที่ไม่เหมาะสมและสำนึกในเรื่องกิริยามารยาทของตนอยู่เสมอ

ผอบ โปษะกฤษณะ (2530: 2) ได้กล่าวถึงมารยาทไว้ว่า มารยาทหมายถึงความประพฤติเรียบร้อยซึ่งมุ่งไปถึงกิริยาท่าทาง แต่ความจริงมีความหมายกว้างออกไปถึงการแสดงออกทุกอย่างของมนุษย์เรา เช่น กิริยาท่าทาง สีหน้า คำพูด การแต่งกาย

สุทธิ ภิบาลแทน (2527: 104 -105) กล่าวว่ามารยาทเป็นองค์ประกอบช่วยย่อยของวัฒนธรรม ชาตินไทยมีเอกลักษณ์ประจำชาติมีองค์ประกอบหลายอย่างที่สามารถจำแนกได้ว่าเป็นคนไทยเป็นชาติไทย เช่น ภาษา พิธีกรรมบางอย่าง และการแต่งกาย เป็นต้น คนไทยมีมารยาทซึ่งสั่งสมมาหลายสมัย สมควรถ่ายทอดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของสังคมสืบไป

โดยสรุปความหมายของคำว่ามารยาทนั้น หมายถึง กิริยาวาจา ที่คนไทยเห็นว่าเป็นเรียบร้อย ถูกลักษณะนิสัยของคนไทยที่เป็นคนอ่อนโยน มีความสงบเสงี่ยมทั้งกาย วาจา เป็นการควบคุมกาย วาจาให้อยู่ในกรอบที่สังคมยอมรับและต้องการ

2.2 ที่มาของมารยาทไทยของเด็กปฐมวัย

สมจินตนา ภักดีศรีวงศ์ (2538: 34-37) กล่าวถึงที่มาของมารยาทไทยว่า ความเข้าใจโดยทั่วไปในเรื่องของมารยาทนั้น มักจะเข้าใจกันว่า มารยาทเป็นเรื่องวิธีการเข้าสังคม ปรับตัวให้เข้ากับหมู่คณะเพื่อความเรียบร้อย เพื่อความงดงามน่าดู ดังนั้นแต่ละชนชาติก็จะมีวิวัฒนาการของมารยาทต่างรูปแบบกัน เพราะมารยาทเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติอื่นๆ โดยเฉพาะวัฒนธรรมของไทยเป็นที่ทราบดีว่าส่วนหนึ่งมาจากสังคมเกษตรกรรมตามสภาพภูมิศาสตร์ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และอีกส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลจากศาสนาต่างๆ ทั้งพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ ในที่นี้จะกล่าวถึงอิทธิพลของพุทธศาสนาเท่านั้น มีหลักฐานทั้งตำนาน ไบรณวัตถุ ไบรณสถานตลอดจนศิลาจารึกแสดงให้เห็นว่า เมื่อตั้งเมืองสุโขทัยเป็นราชธานีนั้น ชาวสุโขทัยนับถือ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ แล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรัชสมัยนครศรีธรรมราช ซึ่งมีความรู้เกี่ยวกับพระไตรปิฎกเข้ามาเผยแพร่พระพุทธศาสนาในเมืองสุโขทัยด้วย ความเชื่อทางศาสนาครั้งแรกในประเทศนับเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ระบบมารยาทในสังคมไทยเกิดเป็นรูปแบบชัดเจนขึ้นกว่าเดิมเป็นอันมาก เพราะค่านิยม ความเชื่อต่างๆ ของคนไทยย่อมเอียงไปใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนามากขึ้น เหตุผลนี้นำมาศึกษาวิเคราะห์ให้ละเอียดอย่างแท้จริงแล้วจะเห็นได้ว่าเป็นความจริงเพราะไม่ว่าสิ่งใดจะเกี่ยวเนื่องด้วยมารยาทแล้ว สิ่งนั้นย่อมเป็นสิ่งที่มิจุดกำเนิดในเรื่องมารยาทเป็นคำสอนให้ประพฤติปฏิบัติในขั้นพื้นฐานสามารถปฏิบัติกันได้ในสังคมทุกๆ ไป เป็นแนวทางการปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธศาสนาในขั้นสูงตามกำลังความสามารถของแต่ละบุคคลว่าสามารถประพฤติปฏิบัติได้เพียงใด ชาวไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยมีความคุ้นเคยกับพระวินัยในพุทธศาสนาเพราะมีการบวชเรียนเพื่อสืบพระศาสนากันสมัยสุโขทัยตั้งแต่บุคคลสามัญจนถึงพระมหากษัตริย์ทีเดียว พระวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติขึ้น เป็นกรอบที่พระสงฆ์ซึ่งอยู่ในเพศบรรพชิตที่เรียกว่า ลิกขาบท หรือศีล 227 นั้น เป็นเพชรน้ำหนึ่งในพระพุทธศาสนา เป็นสิ่งที่ยังภิกษุให้ครองความเป็นภิกษุอยู่ได้ และสามารถสืบต่ออายุพระพุทธศาสนามาจนถึงปัจจุบัน หมวดพระ-วินัยหมวดหนึ่งมีชื่อว่า เสขียกัณฑ์ ซึ่งจัดเป็นหมวดย่อยคือ หมวดที่ 1 เรียกว่า สารูป หมวดที่ 2 เรียกว่า โภชนปฏิสังยุต หมวดที่ 3 เรียกว่า ธัมมเทศนาปฏิสังยุต หมวดที่ 4 เรียกว่า ปกิณกะ พระวินัยในหมวด «เสขียวัตร» นับเป็นบ่อเกิดของมารยาทไทย มีการส่งสัยกันมานานว่า มารยาทไทยตลอดจนเป็นธรรมเนียมที่ชาวไทยใช้ เราได้มาจากที่ใดกันแน่ เพราะมีความแตกต่างไปจากชนชาติอื่นๆ รอบๆ บ้านของไทย ทว่า มีความทันสมัยอยู่ตลอดเวลา เป็นที่สนใจประทับใจของคนทั่วโลก เมื่อย้อนมาศึกษา พระพุทธศาสนาก็พบว่า พระวินัยหมวดเสขียวัตรนี้เอง ก็ว่าด้วยมารยาทอันดีงามของพระภิกษุ ซึ่งพระพุทธเจ้าได้นำมาจากมารยาทของบุคคลในวรรณกษัตริย์ที่ทรงเป็นมาก่อนผนวชประกอบกับมารยาทของนักบวชในยุคนั้นๆ นำมาผสมผสานกัน และทรงพิสูจน์แล้วว่าดีจริง จึงทรงบัญญัติขึ้น เมื่อประชาชนเห็นภิกษุผู้มีศีลาจารวัตรเรียบร้อยงดงาม น่าดู ก็บังเกิดความศรัทธาเลื่อมใส ประพฤติตาม มีการซึบซับและถ่ายทอดให้ลูกหลานประพฤติสืบต่อกันมา โดยเฉพาะผู้ที่มีโอกาสบวชเรียนในพุทธศาสนา ในสมัยเดิมได้รับการยกย่องในสังคมไทยมาก ถือว่าเป็นผู้มีความรู้เป็นที่นับถือในคุณธรรม นำเอาเป็นแบบอย่าง คุณธรรมดังกล่าวคือ ศีลและธรรมที่ได้ปฏิบัติสมัยเมื่อบวชนั่นเอง แม้กระทั่งลึกลงมาเป็นเพศฆราวาสแล้ว วินัยของพระภิกษุก็ตามติดตัวเป็นอุปนิสัยต่อมามากด้วย จนแม้กระทั่งในเรื่องเสขียวัตร ก็จัดจำมาสอนคนในครอบครัว เช่น บุตรภรรยาสืบต่อมาเป็นมรดกหรือเอกลักษณ์ของสังคมไทยอย่างหนึ่ง

จากประวัติความเป็นมาของมารยาทไทย ทำให้เราทราบว่าประเทศไทยมีเอกลักษณ์ประจำชาติและมีวัฒนธรรมเป็นของตนเองคนไทยมีความคุ้นเคยกับพระวินัยในพุทธศาสนาและพระพุทธรูปศาสนาเป็นบ่อเกิดแห่งมารยาทไทยขึ้น

2.3 คุณค่าของมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย

ผอบ โปษะกฤษณะ (2530: 2) กล่าวถึงคุณค่าของมารยาทว่าคนไทยได้รับการยกย่องจากต่างชาติมาช้านานว่า เป็นผู้ที่มีมารยาทอ่อนโยน นุ่มนวล น่ารัก บางคนในสมัยนี้คิดว่ามารยาทไทยนั้นล้าสมัย แต่ถ้าคิดให้ดีแล้วจะเห็นว่าผู้ที่มีมารยาทดีนั้นคือ ผู้ที่ปรับปรุงตนให้เหมาะสมกับเวลาและสถานที่ หรือกาลเทศะเห็นสำคัญ ฉะนั้นผู้ที่มีมารยาทคือ ผู้ที่ทันสมัยอยู่เสมอ ประโยชน์ของผู้ที่มีมารยาทมีอยู่ 2 ประเภท ดังนี้

1. เพื่อประโยชน์ของผู้ปฏิบัติ คือ

1.1 เป็นการเสริมบุคลิกลักษณะของตนเองให้เป็นผู้มีเสน่ห์ เป็นที่ชื่นชมหรือนับถือแก่ผู้ได้พบเห็นได้ติดต่อด้วย

1.2 ส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติมีสุขภาพดี เพราะห้วงท่าที่มีมารยาทอันดีนั้น ทำให้ร่างกายสมดุลไม่เป็นสาเหตุของโรคร้ายในภายหลัง

2. เพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวม สังคมมีความสุข ทำให้ผู้ที่อยู่ในสังคมเดียวกันไม่ได้รับความเดือดร้อน

คุณค่าของมารยาทไทยเป็นสิ่งที่ทุกคนควรอนุรักษ์ไว้ให้อยู่กับคนไทยตลอดไปโดยการปลูกฝังและส่งเสริมคุณค่าเหล่านี้กับชนรุ่นหลังต่อไป

2.4 พฤติกรรมของผู้มีมารยาทที่ดีในเด็กปฐมวัย

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2522: 93) กล่าวถึงลักษณะของผู้มีมารยาทที่ดีโดยทั่วไปดังนี้

1. เจรจาไพเราะ มีหางเสียงครับหรือคะ ฟังรื่นหูชื่นใจ

2. หัดกล่าวคำว่า “ขอบคุณ” และ “ขอโทษ” ให้เป็นนิสัย เป็นการสร้างเสน่ห์ให้แก่ตนเอง การกล่าวคำขอบคุณแก่ผู้มีไมตรี เอื้อเฟื้อ แม้ในเรื่องเล็กน้อยก็ควรกระทำหรือการกล่าวคำขอโทษให้เคยชินย่อมเป็นผลดีแก่ตนเองทั้งสิ้น

3. ไม่พูดเสียงดังเกินควรหรือตะโกน เป็นกิริยาที่ไม่น่าชมอย่างยิ่ง ถ้ามีผู้อาวุโสอยู่ในที่นั้นด้วย ยิ่งแสดงความไม่เคารพ การพูดโหวกแหวก ขาดการสำรวมจะบั่นทอนบุคลิกที่ดีอย่างน่าเสียดาย

4. หลีกเลี้ยงการแย่งกันพูด นอกจากไม่น่าดูแล้วแล้วยังทำให้หมดโอกาสที่จะฟังความคิด-เห็นของผู้อื่นควรรับความคิดเห็นของผู้อื่นและรอจังหวะของตน

5. ฝึกท่าทางประกอบกรพุดให้เหมาะสม อายากมือให้ขวิักไขว่ หรือแสดงท่าทางอยู่ตลอดเวลา เพราะไม่ได้เป็นการแสดงละคร บางคนแก้เขินด้วยการแลบลิ้นยักคิ้วโดยไม่ได้ตั้งใจ บางคนพูดไปหัวเราะไป ทั้งๆ ที่ไม่ใช่เรื่องที่น่าขบขัน เมื่อทำบ่อยๆก็จะติดเป็นนิสัย ทำให้เสียบุคลิกภาพควรแก้ไขเสีย ฝึกพุดให้มีจังหวะจะโคน ชัดเจน สั้น ได้ความดี พุดแต่พอสมควรอย่าเพ้อเจ้อเพื่อสร้างบุคลิกของตนเอง

6. งดกล่าวคำหยาบโดยสิ้นเชิง เพราะไม่เป็นมงคลแก่ทั้งผู้ฟังและผู้พูดซ้ำจะติดเป็นนิสัย

7. แสดงไมตรีจิตด้วยการทักทายปราศรัย สนใจทุกข์สุขและแสดงความจริงใจเป็นผู้มีมารยาทดี อันจะช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดี หรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ จนเป็นที่ยอมรับของสังคม การอบรมให้เด็กไทยเป็นคนเรียบร้อย สุภาพอ่อนน้อม ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ ควรพิจารณาถึงความสำคัญของการอบรมไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. ทางกาย ได้แก่ การมีกิริยามารยาทเรียบร้อยในการลุกนั่ง เดิน ยืน ต้องไม่ให้พรวดพราดถูกผู้อื่น หรือถูกสิ่งของล้มหรือดังโครมคราม เมื่อผู้ใดกำลังยืนดูอะไรอยู่ต้องไม่บังหน้าขวางสายตาของเขา ไม่เดินตัดหน้าผู้อื่นในระยะใกล้ชิด ถ้าจำเป็นต้องทำ ดั่งนั้นต้องขอโทษเขาเสียก่อน ถ้าเขานั่งหรือนอนอยู่ต้องไม่เดินข้ามกรายเข้าไป แม้การยืนก็ควรให้ห่าง อย่ายืนค้ำศีรษะคน ถ้าไม่ใช่การเล่นกันแล้วอย่าถูกต้องเนื้อตัวผู้อื่นโดยไม่จำเป็น เวลา เดิน อย่าเดินเสียดสีกระทบกระทั่งผู้อื่น อย่าหยิบสิ่งของข้ามกรายผู้อื่น แม้เขาอนุญาตก็ควรขอโทษเขาก่อน เมื่ออยู่ในบ้านผู้อื่นอย่าเดินพลุกพล่าน ต้องรู้จักเกรงใจเจ้าของบ้าน

2. ทางวาจา ได้แก่ การระวังคำพูดหรือใช้เสียงให้นุ่มนวล อ่อนหวาน อย่าใช้เสียงกระโชกกระชาก หรือพูดห้วนๆ ต้องไม่กล่าวคำหยาบหรือคำที่ระคายหูไม่กล่าวถึงสิ่งที่อับอาย ไม่พูดหักหาญข่มขู่กัน เมื่อพูดกับผู้ใดก็อย่าพูดให้ดังจนเกินไป ควรพูดให้ดังพอสมควรให้ได้ยินกันเท่านั้น การคุยหรือหัวเราะก็อย่าให้ดังจนเกินไป หรือหัวเราะในขณะที่ผู้อื่นพูดอยู่เราต้องไม่สอด พูดรวนหรือแย่งพูด ให้เขาพูดจบเสียก่อนแล้วจึงค่อยพูดและคนที่พูดก่อนนั้นควรหยุดพูดให้คนอื่นเขาพูดบ้าง อย่าพูดเสียคนเดียวในเวลาที่คุณอื่นเขาต้องการความเงียบเพื่อทำงานหรือคิดไตร่ตรอง เพื่อฟังอย่างใดอย่างหนึ่ง เราต้องไม่ทำเสียงอีกที่ก่อกวนใครๆ พูดคุยด้วยเสียงดังรบกวนเขา

3. ทางใจ ได้แก่ การปล่อยใจให้ฟังชาน แสดงความกำเริบ หยิ่งยโส ถ้าพบสิ่งใดไม่ถูกต้อง แม้โกรธก็ต้องไม่แสดงความโกรธออกมาให้เห็น ต้องไม่บันดาลโทสะจนเสียกิริยา ไม่ปล่อยใจให้ตกอยู่ในความโลภ โกรธ หลง มีสติสัมปชัญญะมั่นคง

เมื่อพิจารณาลักษณะของบุคคลที่มีมารยาทดีดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าบุคคลที่มีมารยาทดี จะต้องเป็นผู้มีสัมมาคาราวะ รู้จักเคารพผู้อื่น รู้จักแสดงความอ่อนน้อมทั้งกาย วาจา และใจ ตลอดจนยังต้องแสดงกิริยามารยาทให้กับผู้อื่นได้เหมาะสมกับบุคคล โอกาส และสถานที่

2.5 งานวิจัยในประเทศไทย

เยาวรัตน์ บุญชัย (2529: 59 - 63) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบความคิดเห็นกับจรรยา มารยาทไทยบางประการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มาจากครอบครัวที่มีวิถีชีวิตแตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 800 คน ผลการศึกษาพบนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีวิถีชีวิตแบบอนุรักษ์และแบบสมัยใหม่ มีความคิดเห็นในเรื่องจรรยา มารยาททางกายและทางวาจา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วัลย์ลดา ศิริพงษ์วิไล (2530: 35-39) ได้ศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์ ผู้ปกครองที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนมัธยมสาธิตรามคำแหง จากกลุ่มตัวอย่าง 200 คน ผลการศึกษาพบว่านักเรียนไม่ตั้งใจเรียน ชอบพูดคุยกัน ไม่รู้จักกาลเทศะ ไม่มีสัมมาคารวะ ไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และระเบียบต่างๆ ของส่วนรวม ไม่รักประเพณี วัฒนธรรม และขาดความมีศีลธรรมจรรยา นอกจากนี้อาจารย์และผู้ปกครองยังมีความเห็นสอดคล้องกันว่า วิธีการที่จะปลูกฝังพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้เป็นผู้มีมารยาทที่ดียิ่งขึ้นผู้ใหญ่จะต้องเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็ก ให้ความสำคัญกับตนเองและความเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด

กิติพงษ์ เทียนตระกูล และคนอื่นๆ (2532: 85-92) ได้วิจัยการประเมินผลโครงการมารยาทของนักเรียนโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายประถม) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียน อาจารย์และผู้ปกครองนักเรียน รวมทั้งสิ้น 2,644 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสังเกตบันทึกพฤติกรรม แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามผลการวิจัยพบว่าการทำความเคารพอาจารย์ของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีค่าสูงขึ้น นอกจากนี้อาจารย์และผู้ปกครองนักเรียนได้ให้ข้อเสนอว่าโรงเรียนควรจัดกิจกรรมอื่นๆ เพิ่มเติมอีก เช่น การแสดงละคร การจัดภาพยนตร์ วีดิทัศน์ สไลด์ประกอบคำบรรยาย การแข่งขันตอบปัญหา เรียงความ การประกวดมารยาทไทย ตลอดจนงานเชิงวิทยากรและผู้มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณีไทย มาบรรยายและสาธิตกิริยามารยาทแบบไทย

วีระ อุสาหะ (2524: 66) ได้ศึกษาผลของการใช้เทคนิค แม่แบบที่มีต่อมารยาทในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสรรพวิทยุ จังหวัดชัยนาท จำนวน 160 คน สุ่มเป็นกลุ่มทดลอง และควบคุม กลุ่มละ 8 คน ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยเทคนิคแม่แบบมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับมารยาทในชั้นเรียนดีขึ้นกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยการใช้สนทนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อุษา อินทปัญญา (2536: 53) ได้ศึกษาการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อมารยาทในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดราชบุรุษรังสรรค์ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 20 คน สุ่มเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 10 คน ปรากฏว่าผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ มีมารยาทในชั้นเรียนดีกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลของการศึกษาวิจัยทำให้ทราบว่ามารยาทที่เกิดขึ้นนั้นมีการปลูกฝังและสืบทอดต่อๆ กันมาและมีการอนุรักษ์ไว้ให้ดำรงอยู่กับชนรุ่นหลังต่อไป

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิทาน

3.1 ความหมายของนิทาน

กึ่งแก้ว อัครถาวร (2513: 44) กล่าวว่า นิทาน หมายถึง เรื่องราวการเล่าทั่วไปที่มีจุดประสงค์ ต้องการเล่าเพื่อสนุกสนาน บางครั้งก็สอดแทรกคติเพื่อสอนใจ

รัชนี้ ศรีไพรวรรณ (2516: 37) กล่าวว่า นิทาน หมายถึง เรื่องที่เล่าสืบกันมาหรือมีผู้แต่งขึ้น เพื่อความสนุกเพลิดเพลิน และให้ความรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิต

ฉัฐมา อาษารัฐ (2521: 163) กล่าวว่า นิทาน หมายถึง เรื่องที่เล่าสืบต่อกันมาที่มีได้ เจาะจงแสดงประวัติความเป็นมาเป็นเรื่อง จุดใหญ่ก็เพื่อความสนุกสนานและความพอใจทั้งผู้เล่นและผู้ฟังมุ่งที่จะสนองความต้องการทางจิตใจ ในบางครั้งก็สอดแทรกคติสอนใจเอาไว้ด้วย

ฉวีวรรณ กิณางค์ (2533: 101) กล่าวว่า นิทาน หมายถึง เรื่องราวที่เล่าต่อๆ กันมาเป็น เวลานานแล้วแต่ไม่ทราบแน่ชัดว่าเริ่มเมื่อใดการเล่านิทานก็เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลินและให้ ความรู้ เพื่อเป็นคนดีอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และบางครั้งก็สอดแทรกเพื่อสอนใจไปด้วย

ภิญญาพร นิตยะประภา (2534: 32) กล่าวว่า นิทาน หมายถึง เรื่องราวที่เล่าสืบต่อกัน มาที่มีได้เจาะจงแสดงประวัติความเป็นมาของเรื่องจุดใหญ่ก็เพื่อความสนุกสนานและความพอใจทั้ง ผู้เล่าและผู้ฟังที่มุ่งที่จะสนองความต้องการทางด้านจิตใจของผู้ฟังในบางครั้งก็สอดแทรกคติสอนใจ เอาไว้ด้วย

ทรงพร สุทธิธรรม (2534: 56) กล่าวว่า นิทาน หมายถึง เรื่องราวที่เล่าต่อกันมาหรือแต่ง ขึ้นโดยมีจุดประสงค์เพื่อความสนุกสนานหรือสอดแทรกแนวคิด คุณธรรมที่พึงประสงค์แก่เด็ก เพื่อให้ สามารถปฏิบัติตนได้เหมาะสม ในการดำรงชีวิตในสังคม

จันทร์เพ็ญ สุภาผล (2535: 26) กล่าวว่า นิทาน หมายถึง เรื่องราวที่เล่าสืบต่อกันมาโดย อิงความจริงหรือจินตนาการ มีวัตถุประสงค์ทำให้เกิดความสนุกสนานและแฝงความคิดคติสอนใจ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากเรื่องในนิทาน

พจมาน เทียนมนัส (2539: 19) กล่าวว่า นิทาน หมายถึง เรื่องที่เล่าสืบต่อกันมาช้านาน อิงความจริงหรือจินตนาการ วัตถุประสงค์ทำให้เกิดความสนุกสนาน และคติสอนใจ หรือความรู้จาก เนื้อหาของนิทาน

เกริก ยूनพันธ์ (2539: 8) กล่าวว่า นิทาน หมายถึง เรื่องราวที่เล่าสืบต่อกันมาตั้งแต่สมัย โบราณเป็นการผูกเรื่องขึ้น เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความสนุกสนานตลอดจนแทรกแนวคิดเพื่อให้เด็กนำไปเป็น แนวทางในการดำรงชีวิต

จากการศึกษาความหมายของนิทานสรุปได้ว่า นิทานหมายถึง เรื่องราวที่เล่าสืบต่อกันมาหรือมีผู้แต่งขึ้นเพื่อให้ผู้ฟังได้รับความสนุกเพลิดเพลินและสามารถนำแนวคิดไปปรับใช้ใน ชีวิตประจำวัน

3.2 คุณค่าและประโยชน์ของนิทาน

นิทานเป็นสื่อที่มีคุณค่าต่อเด็กปฐมวัยเป็นอย่างมาก สามารถเรียนรู้และสร้างเสริม พัฒนาการทุกด้านให้กับเด็ก ซึ่งนิตยา คชภักดี (2530: 29) กล่าวว่ากิจกรรมการเล่านิทานจะมีความสำคัญต่อพฤติกรรมตามวัยของเด็กในวัยนี้เป็นอย่างมาก เพราะจะเกิดการรวมกลุ่มฟังนิทาน ซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ทางสังคม เช่นเรียนรู้มารยาทในการฟัง การปรับตัวให้เข้ากับเพื่อน ลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง นอกจากนี้ตัวแบบและเนื้อหาสาระในนิทานจะเป็นตัวชี้แนะพฤติกรรมที่สังคมยอมรับ ซึ่งเด็กอาจทดลองเลียนแบบพฤติกรรมนั้นเพื่อทดสอบว่าเป็นที่ยอมรับของสังคมหรือไม่ เพื่อให้สังคมยอมรับตนมากขึ้น

สมศักดิ์ บริบูรณ์ (2542: 59-62) กล่าวว่า การเล่านิทานเป็นวิธีการให้ความรู้วิธีหนึ่งที่ทำให้เด็กเกิดความสนใจใคร่เรียนรู้ สามารถจดจำ กล่าวแสดงออก และมีแรงจูงใจที่จะเปิดรับพฤติกรรมที่พึงปรารถนานอกจากนี้ยังช่วยตอบสนองความต้องการของเด็ก เช่น ความอยากรู้อยากเห็น ความสัมพันธ์ ผล ความต้องการเป็นที่ยอมรับ เนื้อหาของนิทานที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการดังกล่าว จะช่วยให้เด็กเกิดความรู้สึกสมปรารถนา และมีความสุข กระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ นิทานมีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อเด็กดังต่อไปนี้

1. เป็นเครื่องมือในการสอนที่มีประสิทธิภาพในการชักจูงให้ผู้เรียนคล้อยตามเป็นตัวกระตุ้นแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในตัวผู้เรียน เป็นตัวกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์และการแสดงออกอันเป็นที่พึงประสงค์ของสังคม ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและบุคลิกภาพของผู้เรียน
2. เป็นเครื่องกระตุ้นและโน้มน้าวให้เด็กเปิดใจที่จะยอมรับพฤติกรรมต่างๆ และตอบสนองความต้องการทางธรรมชาติของเด็กด้วย
3. เป็นตัวแบบในการหล่อหลอมพฤติกรรมและบุคลิกภาพของเด็ก

นอกจากนี้แล้วนิทานยังมีประโยชน์และคุณค่าต่อเด็กปฐมวัยเป็นอย่างมาก นิทานช่วยสร้างเสริมพัฒนาการของเด็กทั้งทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้เหมาะสมกับพัฒนาการตามวัย และยังช่วยปรุงแต่งบุคลิกภาพ แก้ไขพฤติกรรมของเด็กให้เป็นไปตามแบบของตัวละครในนิทานที่เด็กชื่นชอบ รวมทั้งยังเปิดโลกจินตนาการให้กว้างไกลและมีสัมพันธภาพอันดีกับบุคคลรอบข้าง เป็นเครื่องกระตุ้นให้เด็กยอมรับพฤติกรรมต่างๆ และเป็นตัวแบบในการหล่อหลอมพฤติกรรมและบุคลิกภาพของเด็ก

สุมนา พานิช (2531: 91-92) กล่าวถึงการเล่านิทานสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเด็กและเตรียมความพร้อมของเด็ก ดังนี้

1. เพื่อสนองความต้องการทางธรรมชาติของเด็ก
2. เพื่อช่วยให้เด็กเกิดความสุข สนุกสนาน เพลิดเพลิน มีความสุข ผ่อนคลายอารมณ์ ความเครียด
3. เพื่อฝึกการฟัง ฝึกสมาธิ เป็นการยืดช่วงความสนใจของเด็กมากขึ้น
4. เพื่อช่วยส่งเสริมให้เด็กมีคุณธรรม จริยธรรม และมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์
5. เพื่อช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้คำใหม่และการใช้ภาษาที่ถูกต้อง
6. เพื่อเสริมทักษะการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเด็ก ที่เหมาะสมกับวัยและทำให้เกิดการปรับตัวที่ดี

7. เพื่อให้เด็กรู้จักการเลียนแบบในสิ่งที่ดี และหลีกเลี่ยงสิ่งไม่ดี
8. เพื่อให้เด็กแสดงออก กล้าซักถาม และแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ
9. เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการที่ดี
10. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางด้านภาษา และทางความคิด
11. เพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดความอยากอ่านหนังสือ
12. เพื่อช่วยให้ผู้ใหญ่และเด็กมีความสนิทสนมกัน และมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน
13. เพื่อให้เด็กรู้จักฟัง และสามารถถ่ายทอดเรื่องราวที่ผู้ฟังให้ผู้อื่นเข้าใจได้อย่างง่ายๆ
14. เพื่อให้เด็กคุ้นเคยกับหนังสือ ในกรณีที่คุณใช้หนังสือในการประกอบการเล่า
15. เพื่อเป็นการปูพื้นฐานความพร้อมในการอ่านให้แก่เด็ก
16. เพื่อแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ โดยใช้เนื้อหาสาระของนิทานบางเรื่อง

เกริก ยूनพันธ์ (2539: 55-56) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการเล่านิทานครั้งนี้

1. เด็กๆ หรือผู้ฟัง จะเกิดความรู้สึกอบอุ่นและใกล้ชิด เป็นกันเองกับผู้เล่า
2. เด็กๆ หรือผู้ฟัง จะเกิดความรู้สึกร่วมขณะฟัง ทำให้เขาเกิดความเพลิดเพลิน ผ่อนคลายและสดชื่นแจ่มใส
3. เด็กๆ หรือผู้ฟัง จะมีสมาธิหรือความตั้งใจที่มีระยะเวลาสั้นหรือยาวขึ้น โดยเฉพาะผู้เล่าที่มีความสามารถในการตรึงให้ผู้ฟังหรือเด็กๆ ใจจดจ่ออยู่กับเรื่องราวที่ผู้เล่าเรื่องที่มีขนาดความยาว
4. เด็กๆ หรือผู้ฟังจะถูกกล่อมเกลียดด้วยนิทานที่มีเนื้อหาส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม ทำให้เด็กๆ และผู้ฟังเข้าใจในความดีและความงามยิ่งขึ้น
5. นิทานจะทำให้เด็กๆ หรือผู้ฟังมีความละเอียดอ่อน รู้จักการรับและการให้ มองโลกในแง่ดี

6. นิทานจะทำให้เด็กๆ หรือผู้ฟังสามารถใช้กระบวนการคิดในการพิจารณาแก้ปัญหาได้

7. นิทานสามารถสร้างความกล้าให้กับเด็กๆ หรือฟังโดยการแสดงออกที่ผ่านกระบวนการคิดที่มีประสิทธิภาพ

9. นิทานช่วยสร้างเสริมจินตนาการที่กว้างไกลไร้ขอบเขตให้กับเด็กหรือผู้ฟัง

10. นิทานสามารถช่วยให้เด็กๆ และผู้ฟังได้รู้จักใช้ภาษาที่ถูกต้อง

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542: 77) กล่าวถึงการเล่านิทานให้เด็กฟังไว้ดังนี้

1. เพื่อสนองความต้องการทางธรรมชาติของเด็ก เพราะโดยธรรมชาติเด็กชอบฟัง

นิทานมาก

2. เพื่อให้เด็กผ่อนคลายความเครียด

3. ฝึกด้านการฟัง ฝึกสมาธิ ยืดช่วงความสนใจมากขึ้น

4. เพื่อเสริมคุณธรรม จริยธรรมและพฤติกรรมที่พึงประสงค์

5. เพื่อเสริมทักษะการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว ซึ่งเหมาะสมกับวัย

6. เพื่อส่งเสริมทักษะทางด้านภาษา และความคิดสร้างสรรค์

7. เพื่อส่งเสริมความกล้า เช่น กล้าซักถาม และแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ

นิทานมีคุณค่าต่อเด็กปฐมวัยเป็นอย่างมากช่วยสร้างการเรียนรู้และสร้างเสริมพัฒนาการของเด็กได้ทุกด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ และสติปัญญา นอกจากนี้ตัวละครในนิทานยังเป็นตัวแบบที่หล่อหลอมพฤติกรรมและบุคลิกของภาพของเด็กให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เป็นที่ยอมรับในสังคม

3.3 จุดมุ่งหมายของการเล่านิทาน

จินตนา หมู่ผึ้ง (ม.ป.ป.: 72) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการเล่านิทานไว้ดังนี้

1. เพื่อให้เด็กเป็นคนอ่านหนังสือได้ง่าย

2. เพื่อช่วยให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน

3. ช่วยให้เด็กทราบว่าอะไรดีหรือไม่ดี

4. ช่วยให้เด็กมีความกล้าในการแสดงออก

5. ช่วยในการเรียนรู้ค่าและภาษาพูดใหม่

6. ช่วยเสริมทักษะในการเรียนรู้ไปที่ละน้อย

7. กระตุ้นให้เด็กเลียนแบบอย่างที่ดีงาม

8. ช่วยแก้ปัญหาในกรณีเนื้อเรื่องตรงกับชีวิตจริงของตน

9. เพื่อฝึกประสาทในด้านการฟัง

10. เพื่อให้เด็กฝึกหัดให้มีสมาธิ

จุดมุ่งหมายของการเล่านิทานเพื่อฝึกให้เด็กเกิดความสุขสนุกสนานเพลิดเพลิน กล้าแสดงออก และปลูกฝังสิ่งที่มีคุณค่าให้เกิดขึ้นกับตัวเด็กและส่งเสริมความเป็นไทยจากตัวละครในนิทานด้วย

3.4 ประเภทของนิทาน

นิทานสำหรับเด็กแบ่งออกเป็นหลายประเภทด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นการแบ่งนิทานตามเขตพื้นที่ทางภูมิศาสตร์การแบ่งตามรูปแบบของนิทานการแบ่งตามดัชนี แบบเรื่อง และการแบ่งนิทานตามดรชเนื่อนุภาคซึ่ง วิไล เวียงวีระ (2556: 68-69) ได้แบ่งประเภทของนิทานที่เหมาะสมสำหรับเด็กก่อนวันเรียนได้ 6 ประเภทคือ

1. เรื่องจริงเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม
2. ตำนานที่เล่าสืบต่อกันมา
3. ปัญหาที่เกี่ยวกับศาสนา
4. นิทานที่แต่งเป็นโครงกลอน
5. นิทานประเภทส่งเสริมจินตนาการ
6. นิทานที่ให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสิ่งที่เด็กจะเรียนรู้

วรรณิ ศิริสุนทร (2532: 13 -19) ได้แบ่งนิทานสำหรับเด็กออกเป็น 5 ประเภทคือ

1. นิทานพื้นบ้าน (Folk Tales) เป็นเรื่องที่เล่าสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน จนภายหลังมีการขึ้นตามเค้าเดิมบ้าง นิทานพื้นบ้านแบ่งออกเป็นชนิดใหญ่ๆ ดังนี้

1.1 นิทานเกี่ยวกับสัตว์พูดได้ (Talking Beast tale) มีตัวละครเป็นสัตว์พูดจาโต้ตอบกันบางครั้งสัตว์ก็พูดจาโต้ตอบกับคนด้วย

1.2 นิทานไม่รู้จักจบ (Cumulative Tales) เป็นนิทานเรื่องธรรมดาพื้นๆแต่เนื้อเรื่องมีการกระทำต่อเนื่องกันไปเรื่อยๆ และซ้ำๆ กัน

1.3 นิทานตลกขบขัน (The droll หรือ humorous tales) เนื้อเรื่องส่วนใหญ่เป็นทำนองไร้สาระ หรือโง่เขลาและแปลกประหลาด

1.4 นิทานอธิบายเหตุ (Pour quoi stories หรือ tales that tell why)

1.5 นิทานนิยาย (Fairy Tales) บางครั้งเรียกว่า นิทานเกี่ยวกับเวทมนต์คาถา

2. นิทานสอนคติธรรม (Fable) มีลักษณะเป็นนิทานสั้นๆ ตัวละครมีทั้งคนและสัตว์ มีแกนเรื่องแกนเดียว มีโครงเรื่องง่ายและสั้น และต้องให้บทเรียนที่สอนใจเป็นข้อมูลสรุปที่ชัดเจน

3. เทพปกรณัม (Myth) เป็นเรื่องที่แสดงให้เห็นถึงเหตุการณ์และเรื่องราวในบรรพกาลเกี่ยวกับพื้นโลก ท้องฟ้า และพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์

4. มหาเทพและนิทานวีรบุรุษ (Epic and Hero Tales) เป็นนิทานที่มีลักษณะคล้ายกับเทพปกรณัมต่างกันแต่ว่าตัวละครของนิทานประเภทนี้เป็นมนุษย์ไม่ใช่เทพเจ้า มีการกระทำที่กล้าหาญ พันฝ่าอุปสรรคและประสบผลสำเร็จในที่สุด

สรุปได้ว่า นิทานสำหรับเด็กแบ่งออกหลายประเภท และประเภทของนิทานที่เหมาะสมสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนมี 6 ประเภทบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเด็กควรเลือกนิทานที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กและโอกาสในการถ่ายทอดว่าเหมาะสมเพียงใด

3.5 เทคนิคและศิลปะในการเล่านิทาน

ไพพรรณ อินทนิล (2534: 103-106) กล่าวถึงผู้เล่านิทานที่มีความสามารถเล่าได้เก่งจะต้องทำให้นิทานนั้นมีชีวิตชีวาสนุกสนานเป็นที่หลงใหลติดอกติดใจของเด็กๆ ได้ โดยวิธีการดังนี้

1. ผู้เล่าควรเล่าตามลำดับเหตุการณ์ไม่กระโดดข้ามไปมา
2. มีเทคนิคประกอบการเล่า
  - 2.1 ใช้น้ำเสียงประกอบการเล่า
  - 2.2 ใช้ท่าทางประกอบการเล่า
  - 2.3 ใช้สีหน้าและแววตาประกอบการเล่า
  - 2.4 ใช้อุปกรณ์ประกอบการเล่า
3. สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม
  - 3.1 บรรยากาศเงียบสงบ
  - 3.2 ผู้ฟังไม่อยู่ในภาวะหิว ร้อน หรือง่วงนอน
  - 3.3 สถานที่สบาย สะอาด
  - 3.4 ความยาวของนิทานเหมาะสมกับช่วงความสนใจของผู้ฟังแต่ละวัย
4. ควรมีการประเมินผลการเล่านิทาน เพื่อทราบข้อดี ข้อบกพร่องของตนเองเพื่อทำให้การเล่านิทานครั้งต่อไปสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

จอห์น และ แมรี่ (John; & Mary. 1995: 143) ได้กล่าวถึงการเล่านิทานที่ทำให้เด็กเกิดความสนใจได้ดังนี้

1. ผู้เล่าควรสบตาผู้ฟังเมื่อเริ่มเล่า
2. เล่าในสิ่งที่น่าสนใจเกี่ยวกับเรื่องที่เล่า
3. มีการฝึกซ้อมอย่างเพียงพอในเรื่องที่เลือกมาเล่า สามารถเล่าได้อย่างคล่องแคล่ว
4. ใช้เสียงในการเล่าอย่างชัดเจนและน่าสนใจ

จากการศึกษาเอกสารในคู่มือการจัดกิจกรรมที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลางระดับก่อนประถม
ที่เผยแพร่โดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542: 78-79) ได้เสนอวิธีการเล่า
นิทานที่ครูควรทราบดังนี้

1. เนื้อเรื่องต้องเหมาะสมกับวัยใช้เรื่องที่มีความดีชนะความชั่วเสมอไป และผู้เล่าต้อง
จำเนื้อเรื่องทุกตอน

2. เสียงผู้เล่าจะต้องให้เด็กทั้งหมดได้ยินเสียงผู้เล่าอย่างชัดเจน ระดับเสียงและจังหวะ
พูดถูกต้องเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง ใส่ความรู้สึกไปในน้ำเสียง ทำเป็นเสียงเด็ก เสียงคนแก่ หรือเสียงตาม
ลักษณะของตัวละครได้ เด็กจะยิ่งสนใจมากยิ่งขึ้น

3. ท่าทาง ถ้ามีภาพประกอบผู้เล่าไม่ต้องใช้ท่าทางมาก แต่เน้นที่ภาพ หากไม่มี
ประกอบก็ควรใช้ท่าทางประกอบบ้างตามโอกาส แต่อย่ามากเกินไป ฟังระวังให้เป็นไปตามธรรมชาติ

4. จังหวะในการพูดเป็นสิ่งที่จะช่วยให้นิทานน่าสนใจ

5. อารมณ์ ในขณะที่เล่าควรเล่าให้เด็กเห็นถึงความรู้สึก และอารมณ์ของผู้เล่า เช่น
อารมณ์รื่นเริง ความรู้สึกตื่นเต้น หรืออารมณ์เศร้า

6. ข้อตกลงก่อนฟังนิทานควรมีข้อตกลงก่อนว่าผู้ฟังจะต้องไม่พูดแซง ในขณะที่ฟังนิทาน

7. เวลาเล่า เด็กอายุ 4 - 5 ปี หรือ 5 - 6 ปี ใช้เวลาประมาณ 10 - 15 นาที

เกริก ยุ้นพันธ์ (2543: 68) ได้กล่าวถึงวิธีการเล่านิทาน ผู้เล่าจำเป็นต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. การเลือกเรื่องที่จะมาเล่า

2. การดัดแปลงเนื้อเรื่องให้เข้ากับกลุ่มผู้ฟัง

3. การเตรียมตัวและการจัดเตรียมสื่อประกอบนิทานของผู้เล่า

4. ลงมือเล่านิทาน ผู้เล่าจะต้องเล่าเรื่องให้ราบรื่นโดยตลอด ด้วยรูปแบบและเทคนิค

เฉพาะของ ผู้เล่าเอง

5. สถานที่และเวลาที่ใช้ในการเล่านิทาน ผู้เล่าจะต้องพิจารณาเพื่อความเหมาะสม

6. การติดตามผลการเล่านิทาน ผู้เล่าจะต้องสังเกตความพึงพอใจของผู้ฟังด้วยว่าผู้ฟัง

ให้ความสนใจมากน้อยเพียงใด

วิล มาศจรัส (2545: 118-119) ได้กล่าวถึงเทคนิคการเล่านิทานอยู่ที่ส่วนประกอบต่างๆ

ดังนี้

1. น้ำเสียง

โดยปกติผู้เล่านิทานจะต้องมีน้ำเสียงที่แจ่มใส เพราะการเล่านิทาน น้ำเสียงเป็นสิ่ง
สำคัญที่จะกระตุ้นให้นิทานที่เล่าน่าสนใจหรือไม่ ดังนั้นเวลาเล่านิทาน ผู้เล่าจะต้องรู้จักใช้น้ำหนักของ
คำให้มีหนักเบาตามอารมณ์ของตัวละคร

2. การใช้สีหน้าท่าทาง

การใช้สีหน้าท่าทางประกอบการเล่านิทานถือเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่ง เช่น การแสดงความโกรธด้วยการนิน้วนหน้า แสดงถึงอารมณ์ดีด้วยรอยยิ้มหรือหัวเราะ ร่าเริง แสดงความสงสัยด้วยการขมวดคิ้ว เป็นต้น

3. การสบตาผู้ฟัง

การเล่านิทานจะดูเป็นกันเองยิ่งขึ้น หากผู้เล่า เล่านิทานไปด้วยสบตากับผู้ฟังนิทานไปด้วย รวมถึงการให้ผู้ฟังเข้ามามีส่วนร่วมในนิทานในบางช่วงบางตอนที่เห็นว่ามีเหมาะสม

ฉวีวรรณ กินาวงศ์ (2523:104) กล่าวไว้ว่า การเล่านิทานให้ได้ดีนั้นเป็นเรื่องยากพอสมควร ผู้เล่าต้องใช้เทคนิคในการเล่าอย่างมาก เพื่อจะทำให้เด็กสนใจ ผู้เล่าต้องมีศิลปะในการเล่า นอกจากนี้ต้องให้ความรัก ความอดทน ความใกล้ชิดสนิทสนมกับเด็ก บุคลิกภาพและท่าทางของผู้เล่าก็สำคัญ

การเล่านิทานให้ประสบผลสำเร็จตามจุดประสงค์นั้นจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ทำความเข้าใจกับนิทานเรื่องที่จะเล่าเสียก่อน
2. เลือกคำง่ายๆ
3. ใช้บทสนทนาจะทำให้เด็กตื่นเต้น
4. หลีกเลี่ยงการบรรยายและคำอธิบายที่ไม่จำเป็น
5. ใช้เสียงแบบสนทนากัน คือ ช้า ชัดเจน มีหนักเบา
6. จับเวลาให้ดี เว้นตามจังหวะตามอารมณ์ของเรื่อง
7. เวลาเล่าให้เป็นกันเอง ให้ความรักความสนิทสนมอย่างจริงใจ
8. นิทานที่นำมาเล่าให้ยาวพอๆ กับระยะความสนใจของเด็ก ประมาณ 15 -20 นาที
9. มีรูปภาพประกอบอาจเป็นหนังสือภาพ หุ่น จะช่วยให้เด็กสนใจยิ่งขึ้น
10. เวลาเล่าอย่าย่อเรื่องให้สั้นจนขาดความสนุกไป
11. จัดบรรยากาศในห้องให้เหมาะสม
12. อย่าแสดงท่าทางประกอบการเล่ามากเกินไป
13. ขณะเล่านิทานอาจให้เด็กมีส่วนร่วมในการเล่านิทานด้วยก็ได้ เช่น แสดงท่าทางตามเนื้อเรื่องแต่ไม่ควรบ่อยนัก
14. สายตาของผู้เล่าจะต้องกวาดมองเด็กทุกคน
15. หากมีเด็กพูดหรือถามขัดจังหวะควรบอกให้เด็กรอจนกว่าจะจบเรื่อง
16. หลังจากเล่านิทานจบอาจให้เด็กช่วยกันตั้งชื่อเรื่องก็ได้
17. หลังจากเล่านิทานจบควรเปิดโอกาสให้เด็กถามและวิพากษ์วิจารณ์
18. ถ้านิทานเรื่องยาวผู้เล่าอาจเล่าเป็นตอนๆ ก็ได้

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2541: 16-17) กล่าวถึงการเล่านิทานมีขั้นตอนการดำเนินการเป็นลำดับแต่ละขั้นตอนของการเล่าต้องมีการจัดเตรียมให้เหมาะสมจึงจะทำให้การเล่านิทานมีความหมายประทับใจผู้ฟัง แม้วนิทานจะเป็นสิ่งที่เด็กชอบ และพร้อมที่จะฟังอยู่เสมอก็ตาม นิทานทุกเรื่องกับการเล่าทุกครั้งไม่สามารถตรึงใจให้เด็กอยู่กับที่ได้ตั้งแต่ต้นจนจบ เว้นแต่กระบวนการเล่านั้นจะมีขั้นตอนการเตรียมการที่นอกจากจะทำให้เด็กดำเนินไปสู่จุดประสงค์ของผู้เล่าที่ต้องการแล้ว ต้องทำให้เด็กเพลิดเพลินกับการเล่านิทานด้วย ในการเตรียมการเพื่อการเล่านิทานที่ครูเป็นผู้เล่า ครูควรจัดเตรียมเนื้อหา ก่อน ถ้าเป็นนิทานที่มาจากหนังสือนิทานครูควรต้องอ่านให้เข้าใจ จำเนื้อเรื่องให้ได้ เมื่อนำไปเล่าประกอบภาพ ในหนังสือจะได้พูดความต่อเนื่องเป็นเรื่องราว มีหยุดพัก ถามตอบจะทำให้เข้าใจง่ายไม่ลืมน

การเตรียมเด็กสำหรับฟังนิทาน ที่นั่งของเด็กควรต้องใกล้เคียงกัน ครูอาจนั่งสูงกว่าเด็กเล็กน้อย เพื่อให้สามารถแสดงภาพในหนังสือ หรือภาพอื่นๆ บนตักในระดับสายตาเด็ก ขณะเล่าควรจัดเด็กเป็นกลุ่มเล็กๆ ถ้าเป็นกลุ่มใหญ่ให้นั่งล้อมวงครู แล้วครูเริ่มกิจกรรมเตรียมเด็กด้วยการให้เด็กร้องเพลง ดูภาพ หรือกล่าวคำจูงใจ เพื่อให้เด็กมีอารมณ์พร้อมที่จะฟัง เมื่อพร้อมแล้วจึงเริ่มต้นด้วยการเล่านิทาน หากมีจุดประสงค์ของการฟังต้องบอกเด็กด้วยการดำเนินเรื่องอาจเป็นการนำเสนอด้วยภาษาพูดอย่างเดียว หรือใช้ภาษาท่าทางหรือใช้สื่อประกอบต่างๆ ทั้งแถบบันทึกเสียงและภาพประกอบ ผู้เล่าต้องใช้ภาษาที่เด็กเข้าใจง่ายถูกหลักไวยากรณ์ บทสนทนาอาจใช้ภาษาถิ่นหรือใช้คำคุ้นที่เด็กเคยชินจะช่วยให้การเล่านิทานมีประสิทธิภาพและมีความหมายตรงกับจุดประสงค์ของผู้เล่ามากขึ้น

ฮิลดา (Hilda. 2001: 102) ได้กล่าวว่า ครูนอกจากเล่าเรื่องจากหนังสือแล้ว ยังสามารถใช้วิธีการเปลี่ยนระดับเสียง สามารถใช้หุ่นมือ อุปกรณ์ต่างๆ เช่น เครื่องเล่นเพลง บอร์ดติดรูปและนิ้วมือ หรือการวาดภาพ ซึ่งจะช่วยสร้างความประทับใจและความบันเทิงในเด็กกลุ่มเล็กหรือขนาดใหญ่ วิธีที่จะสนับสนุนให้เด็กเล่าได้เรื่อง โดยการให้เด็กเล่าคนเดียว หรือเล่าซ้ำกับที่ครูเล่า

สรุปได้ว่า การใช้เทคนิคและวิธีการเล่านิทานนั้น เป็นศิลปะอย่างหนึ่ง ที่ผู้เล่าต้องอาศัยประสบการณ์ และการฝึกฝนบ่อยๆ จนกลายเป็นเทคนิคของผู้เล่าแต่ละคน เพียงแต่ต้องยึดหลักไว้ว่าการเล่านิทานนั้นต้องมีชีวิตชีวา สนุกสนาน มีน้ำเสียงท่าทาง ลีลาในการเล่า กระบวนการเล่าที่ดี และอาจใช้สื่อประกอบการเล่านิทาน ที่สอดคล้องกับเนื้อเรื่องที่เล่าและมีสีสันน่าสนใจเป็นสำคัญ

3.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิทาน

งานวิจัยในต่างประเทศ

ดิกสัน จอห์นสัน และซอลส์ (Dixon, John; & Salfs. 1977: 367-379) ได้วิจัยเกี่ยวกับเรื่องการจัดกิจกรรมการเล่านิทานให้กับเด็กอนุบาล อายุ 3-4 ปี ที่เมืองดีทรอยต์ จำนวน 46 คนแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 เล่านิทานให้เด็กฟังแล้วให้เด็กแสดงบทบาทประกอบตามเนื้อเรื่อง กลุ่มที่ 2

เล่านิทานให้ฟังพร้อมกับพาไปดูของจริงนอกสถานที่ เช่น ไปสวนสัตว์ ไปซื้อของ กลุ่มที่ 3 เล่านิทานและสนทนากับเด็กเกี่ยวกับเรื่องที่เล่าให้ฟัง และกลุ่มที่ 4 กลุ่มควบคุม ผลพบว่ากลุ่มเด็กที่ได้แสดงบทบาทประกอบตามเรื่องได้แสดงบทบาทเลียนแบบตัวละครในเรื่องไปด้วยจะพัฒนาจิตลักษณะต่าง ๆ ได้ดีที่สุด แสดงว่าเมื่อเด็กได้ฟังนิทานแล้วเกิดความต้องการที่เลียนแบบตัวละครที่ชอบหรือตัวละครที่ได้รับความสำเร็จจากพฤติกรรมนั้นและเนื้อหาในนิทาน ถ้าเป็นเรื่องที่ใกล้ความจริงเช่นเทพนิยายแล้วจะให้ผลดีต่อจิตลักษณะของเด็กได้ดีกว่านิทานที่มีเนื้อหาไกลชีวิตของเด็ก

มอร์โรว์ (Morrow.1986: 21-22) ได้ทำการวิจัยผลของการเล่านิทานแบบเล่าเรื่องซ้ำโดยไม่มีการชี้แนะในระดับเด็กวัยอนุบาล อายุเฉลี่ย 5 ปี 7 เดือน ผู้วิจัยและผู้ช่วยแบ่งเด็กออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม วิธีดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยเล่านิทานเรื่องเดียวกันให้เด็กฟังในช่วงเวลาเล่านิทานปกติหลังเล่านิทานให้กลุ่มควบคุมวาดภาพจากเรื่องที่ฟัง และกลุ่มทดลองเล่าเรื่องซ้ำให้ครูฟังเป็นรายบุคคลโดยไม่มีระดับ .05

งานวิจัยในประเทศ

สุภาวดี ไยพิมล (2533: 57-62) ได้ศึกษาความสามารถในการจำแนกพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับฟังการเล่านิทานโดยใช้หุ่นนิ้ว และการเล่านิทานโดยแสดงบทบาทสมมติประกอบ ของเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 3 ปีการศึกษา 2532 โรงเรียนพิมล-วิทย์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร สังกัด สำนักงานเอกชน จำนวน 30 คน ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับฟังนิทานที่ได้ฟังนิทานโดยใช้หุ่นมือประกอบ และการเล่านิทานโดยใช้บทบาทสมมติประกอบมีความสามารถในการจำแนกพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยกลุ่มที่ได้ฟังการเล่านิทานโดยใช้หุ่นนิ้วมือประกอบมีคะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลอง 14 และหลังการทดลอง 18.429 ส่วนกลุ่มที่ได้ฟังการเล่านิทานโดยแสดงบทบาทสมมติประกอบมีคะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลอง 13.333 และหลังการทดลอง 19.067 ส่วนเด็กปฐมวัยที่ได้รับฟังการเล่านิทานโดยแสดงบทบาทสมมติประกอบมีความสามารถในการจำแนกพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ไม่สูงกว่าการเล่านิทานโดยใช้หุ่นมือประกอบ โดยกลุ่มเด็กที่ได้ฟังการเล่านิทานโดยใช้หุ่นมือประกอบมีคะแนนเฉลี่ย 18.429 และที่ได้ฟังการเล่านิทานโดยแสดงบทบาทสมมติประกอบมีค่าเฉลี่ย 19.067 ส่วนเด็กปฐมวัยที่ได้รับฟังการเล่านิทานโดยแสดงบทบาทสมมติประกอบมีความสามารถในการจำแนกพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ไม่สูงกว่าการเล่านิทานโดยใช้หุ่นมือประกอบ โดยกลุ่มเด็กที่ได้ฟังการเล่านิทานโดยใช้หุ่นมือประกอบคะแนนเฉลี่ย 18.429 และกลุ่มที่ได้ฟังการเล่านิทานโดยแสดงบทบาทสมมติประกอบมีค่าคะแนนเฉลี่ย 19.067

จันทร์เพ็ญ สุภาพล (2535: 67-37) ได้ศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้ฟังนิทานประกอบดนตรี และนิทานประกอบภาพควบคู่กับกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมช่วยเหลือกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กนักเรียนชายหญิงอายุ 5-6 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2535 โรงเรียนอนุบาลแพร่ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ จำนวน 30 คน ผลการศึกษาพบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้ฟังนิทานประกอบดนตรีควบคู่กับกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมช่วยเหลือมีพฤติกรรมทางด้านสังคมดีกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้ฟังนิทานประกอบภาพควบคู่กับกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมช่วยเหลืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ย 10.797 และ 7.65 ตามลำดับ

วารี นิยมธรรม (2535: 46-59) ได้ศึกษาผลการใช้เทคนิคแม่แบบจากนิทานชาดก เพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ในนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2535 โรงเรียนอนุบาลปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 90 คน โดยกลุ่มทดลองที่ 1 ได้รับแม่แบบจากนิทานชาดก กลุ่มทดลองที่ 2 ได้รับการสอนโดยแผนการสอนของกองวิชาการส่วนกลุ่มที่ไม่ได้รับการสอน พบว่ากลุ่มที่สอนโดยใช้แม่แบบนิทานชาดก มีพัฒนาการเชิงจริยธรรมด้านความเมตตาคุณนามากกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมากกว่ากลุ่มควบคุม และกลุ่มที่สอนตามแผนการสอนของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ โดยมีพัฒนาการทางด้านความเมตตาคุณนามากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนกลุ่มที่สอนโดยแม่แบบนิทานชาดก มีพัฒนาการเชิงการจริยธรรมด้านความเมตตาคุณนามากกว่ากลุ่มที่สอนโดยใช้นิทานชาดกมีคะแนนเฉลี่ย 10.23 และกลุ่มที่สอนตามแผนการสอนของกองวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการมีค่าเฉลี่ย 9.2 และกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ย 7.2

ทัศนีย์ อินทรบำรุง (2539: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบวินัยตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานก่อนกลับบ้านกับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมก่อนกลับบ้านปกติ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน ชาย-หญิง อายุ 5-6 ปี จำนวน 30 คน พบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานก่อนกลับบ้าน มีวินัยในตนเองสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานก่อนกลับบ้านแบบปกติ

พจมาน เทียนมนัส (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความมั่นใจในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่านิทานประกอบการแสดงละครสร้างสรรค์และประกอบการวาดภาพ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน ชาย-หญิง อายุ 5-6 ปี จำนวน 38 คน พบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่านิทานประกอบการแสดงละครสร้างสรรค์มีความเชื่อมั่นในตัวเองสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่านิทานแบบประกอบการวาดภาพ

เนื่อน้อง สลับบัญ (2541: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นิทาน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชาย-หญิง อายุ ระหว่าง 5 - 6 ปี จำนวน 45 คน ผลของการศึกษาพบว่า คะแนนความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัยก่อนการทดลองและหลังทดลองกับวิธีการจัดประสบการณ์การเล่นิทานที่เด็กเล่าเรื่องตามรูป จากหนังสือที่เด็กเลือกต่อจากครูที่ปฏิสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ประไพ แสงดา (2544: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเล่นิทานไม่จบเรื่องที่มีความสามารถด้านการเขียนของเด็กปฐมวัย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน ชาย-หญิง อายุ 4 - 5 ปี จำนวน 15 คน ผลการศึกษาพบว่า ความสามารถด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยในแต่ละช่วงเวลาของกิจกรรมเสริมการเล่นิทานไม่จบเรื่องมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นความสามารถด้านการเรียนสูงขึ้น

กัลยา นิมจิตต์ (2545: บทคัดย่อ) ได้ศึกษารูปแบบการเล่นิทานของผู้ปกครองเด็กปฐมวัยโรงเรียนอนุบาลวัดนางนอง กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ปกครองเด็กปฐมวัยวัดนางนอง จำนวน 200 คน ผลการศึกษาพบว่า เพศ และอายุของผู้ปกครองที่แตกต่างกันมีรูปแบบการเล่นิทานแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนอาชีพ การศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจและระดับชั้นการเรียนของเด็กที่แตกต่างกันมีรูปแบบการเล่นิทานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01

ขวัญนุช บุญชูสูง (2545: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการส่งเสริมทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยโดยการเล่า นิทานคณิต ผลการศึกษาพบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นิทานคณิต มีทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ในทุกทักษะสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 และเมื่อจำแนกรายด้านแล้ว พบว่าในด้านการนับ การรู้ค่าตัวเลข การจับคู่ การเปรียบเทียบ การเรียงลำดับสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในการจัดประเภท สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

วราภรณ์ ปานทอง (2548: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของการการเล่นิทานประกอบการเล่นบทบาทสมมติที่มีต่อพฤติกรรมทางด้านสังคมของเด็กปฐมวัย ซึ่งพบว่าคะแนนพฤติกรรมทางสังคมโดยเฉลี่ยรวมมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อแยกเป็นรายด้านได้แก่ ด้านการยอมรับผู้อื่น การช่วยเหลือและการแบ่งปันพบว่าการเปลี่ยนแปลงในทางเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จิราพร บันทอง (2550: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นิทานการขีดหุ่นมือ ผลการศึกษาพบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นิทานประกอบการขีดหุ่นมือมีความเชื่อมั่นในตนเองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อแยกเป็นรายด้านได้แก่ การกล้าแสดงออกเป็นตัวของตัวเอง การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม ความภูมิใจในตนเองพบว่าคะแนนความเชื่อมั่นในตนเองทั้ง 3 ด้าน มีการเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่สอดคล้องกับการวิเคราะห์แบบคะแนนรวมทั้งหมด ซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิทาน สามารถสรุปได้ว่า เนื่องจากนิทานเป็นสิ่งที่เด็กชื่นชอบ ซึ่งมีผลดีต่อการเรียนรู้ จึงมีการศึกษาการนำนิทานมาเป็นสื่อ เพื่อใช้ในการส่งเสริมลักษณะที่พึงประสงค์ต่างๆ ให้กับเด็ก เช่น พฤติกรรมใฝ่สัมฤทธิ์ ความซื่อสัตย์ พฤติกรรมความช่วยเหลือ ความเชื่อมั่นในตนเอง และการแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฝึกปฏิบัติจริง

4.1 ความหมายของการฝึกปฏิบัติจริง

การ์ดอน (มนัสวาสน์ โกวิทยา. 2547: 2-3; อ้างอิงจาก Gordon. 1993: 20-21) ให้ความหมายของการเรียนรู้จากการปฏิบัติว่า หมายถึง กระบวนการนำบุคคลที่มีทักษะและประสบการณ์ต่างระดับกัน มารวมกลุ่มกันเพื่อวิเคราะห์ปัญหาการทำงาน และวางแผนการแก้ปัญหา แล้วมีการลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาตามแผนการที่ได้วางไว้ ในระหว่างการดำเนินการการแก้ปัญหานั้น กลุ่มผู้เรียนมีการพบปะกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในการแก้ปัญหา

อินกิลส์ (มนัสวาสน์ โกวิทยา. 2547: 2-3; อ้างอิงจาก Ingils. 1994: 3) เสนอว่าการเรียนรู้จากการปฏิบัติเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนเข้าร่วมกันแก้ปัญหา โดยการดำเนินการนั้นได้ช่วยพัฒนาทั้งตนเองและองค์กร

แมคกิลและเบียตี้ (มนัสวาสน์ โกวิทยา. 2547: 13; อ้างอิงจาก McGill; & Beaty. 1995: 225-228) ให้ความหมายของการเรียนรู้จากการปฏิบัติว่า เป็นกระบวนการต่อเนื่อง ทั้งการเรียนรู้และการสะท้อนความคิดหรือการไตร่ตรอง ดำเนินด้วยการเข้าร่วมกระบวนการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามต้องการ

แมคกิลและเบียตี้ (มนัสวาสน์ โกวิทยา. 2547: 2-3; อ้างอิงจาก McGill; & Beaty. 1995: 11) สรุปความหมายของการเรียนรู้จากการปฏิบัติว่า เป็นกระบวนการเรียนรู้จากการลงมือกระทำอย่างเป็นระบบของบุคคลแต่ละบุคคล โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่า การเรียนรู้ต้องมีการลงมือปฏิบัติและขณะเดียวกัน การลงมือปฏิบัติทำให้เกิดการเรียนรู้ การเรียนรู้เกี่ยวข้องกับแต่ละบุคคล เตรียมโอกาสให้บุคคลได้พัฒนาความรู้และความเข้าใจในเวลาที่เหมาะสม ขึ้นอยู่กับความต้องการจำเป็นของบุคคลแต่ละบุคคล

สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ (2547: 19) กล่าวว่า การปฏิบัติจริงคือการเรียนรู้จากของจริง ทดลองจริงกับสิ่งนั้นๆ เด็กได้สัมผัสและมีส่วนร่วม เกิดความคิดรวบยอดของตนเองเกิดทักษะหรือนิสัยที่ถือเป็นกิจปฏิบัติ เด็กจะเกิดการเรียนรู้และปฏิบัติต่อไป

จากความหมายของการเรียนรู้จากการปฏิบัติข้างต้น สรุปได้ว่าการเรียนรู้จากการปฏิบัติเป็นการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ ความสามารถ ทักษะ ความคิด ทักษะ ค่านิยมของตนเองขึ้น โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดแก้ปัญหาของตนเองโดยคิดคำถามของตนเอง และแสวงหาคำตอบด้วยตนเอง แสวงหาด้วยการลงมือปฏิบัติกระทำจริงทั้งในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง หรือ

สถานการณ์จำลอง มีการวิพากษ์วิจารณ์ การอภิปราย การพิจารณา การไตร่ตรอง การทบทวน และการสะท้อนความคิดของตนเองออกมา โดยสามารถเกิดขึ้นทั้งในชั้นเรียน นอกชั้นเรียน หรือในสถานที่จริงในการทำงานก็ได้ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจึงเป็นความพยายามเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีและปฏิบัติ เป็นการบูรณาการความรู้ใหม่ หรือประสบการณ์ใหม่เข้ากับความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิม เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของบุคคล

4.2 องค์ประกอบของการฝึกปฏิบัติจริง

คำหามาน คนโค (2547: 49) กล่าวถึงองค์ประกอบของการฝึกปฏิบัติจริงว่าการปฏิบัติเพื่อให้เกิดทักษะหรือ “ทำเป็น” มีสาระหรือองค์ประกอบสำคัญดังนี้

1. ความสนใจและมุ่งมั่นของผู้เรียน แม้ว่าทักษะต่างๆ เกิดขึ้นจากการฝึกและการปฏิบัติด้วยมือ แต่พื้นฐานหรือรากเหง้าของการปฏิบัติคือความสนใจหรือความ “อยากทำ” ที่เกิดขึ้นในจิตใจของผู้ปฏิบัติ เช่น อยากขับรถเป็น อยากเดินร่ำเป็น อยากเล่นเทนนิสเป็น อยากเล่นดนตรีเป็น ฯลฯ ความสนใจหรือความอยากอาจเกิดขึ้นในจิตใจตามธรรมชาติละสังคัมของแต่ละคนหรือเกิดจากสิ่งแวดล้อมหรือการยั่วยุส่งเสริมของคนในครอบครัวและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการเอาแบบอย่างนักกีฬา ดารา คนเด่นคนดัง หรือพยายามเอาชนะเงื่อนไข เช่น เพื่อชิงรางวัล นอกจากความสนใจแล้ว ผู้เรียนต้องมีความมุ่งมั่น หรือความตั้งใจแน่วแน่ที่จะทำทักษะนั้นให้ได้ และต้องการทำให้คล่องให้เก่ง ความสนใจและความมุ่งมั่นเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้ด้วยการฝึกและการปฏิบัติจริง

2. จุดมุ่งหมาย ผู้เรียนต้องเข้าใจจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติทักษะนั้นๆ เพื่อเรียนรู้หรือพัฒนาสาระและมาตรฐานใด การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติสามารถพัฒนาและสร้างเสริมผู้เรียนทั้งด้านทักษะการปฏิบัติ ด้านความรู้และความเข้าใจ และด้านเจตคติค่านิยม การเรียนรู้ด้วยการฝึกปฏิบัติแต่ละเรื่อง แต่ละครั้ง แต่ละขั้นตอน ครูและผู้เรียนต้องกำหนดจุดมุ่งหมายให้ชัดเจนว่าเพื่อจะพัฒนาทักษะใด จะสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจเรื่องใด สาระใด จะสร้างเสริมค่านิยมหรือคุณลักษณะและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดในหลักสูตร

3. กระบวนการ ทักษะทุกอย่างมีแบบแผน (pattern) และลีลา (style) บางทักษะมีหลายแบบแผน หลายลีลา แต่ละแบบมีลีลามี “ท่า” และขั้นตอนต่างๆ หลายท่าหลายขั้นตอน เช่น ท่าเริ่มต้น ท่าที่สอง สาม สี่ ฯลฯ จนถึงท่าสูงสุดของทักษะนั้น ทักษะที่มีหลายลีลาย่อมมีหลายกระบวนการ ผู้เรียนควรเรียนรู้และฝึกที่ลีลา เมื่อฝึกหัดเป็นแล้วจึงฝึกลีลาอื่น ลีลาและขั้นตอนของทักษะต่างๆ เกิดจากการทดลองและปฏิบัติจริงจนสามารถสรุปเป็นหลักการได้ เช่น การเขียนตัวอักษรไทย อักษรโรมัน และตัวเลขอารบิกแต่ละตัวมีจุดเริ่มต้น และจุดต่อเนื่องจนเป็นตัวเลข ตัวอักษร การเขียนตัวอักษรและตัวเลขดังกล่าวอาจมีหลายแบบหลายลีลา ครูผู้สอนทักษะใดต้องรู้เข้าใจและสามารถปฏิบัติแบบลีลาต่างๆ ของทักษะนั้นได้ การพ้อนรำ การขับลำหรือการร้องเพลงมีหลายแบบแผน หลายท่า หลายกระบวนการที่เกิดจากการทดลองและปฏิบัติจริงจนสรุปเป็นหลักการ และเผยแพร่ได้

4. แบบอย่าง การเรียนรู้ด้วยการฝึกหัดต้องอาศัยแบบอย่าง (model) ตามปกติผู้เรียนรับรู้แบบอย่างจากการดูและการฟัง ตัวอย่าง ดูและฟังการสาธิตท่าทางที่แสดงโดยบุคคล เช่น สาธิตท่าพ้อนรำ สาธิตการจับลูกบอล สาธิตการพับกระดาษ ฯลฯ ดูและฟังการสาธิตที่แสดงในสื่อ เช่น ฟังเสียงและดูภาพการพ้อนรำ การพับกระดาษจากวิดีโอ หรือแผ่นดิสก์หรือการดูและฟังแบบอย่างจากบุคคล เป็นวิธีที่นิยมปฏิบัติกันในการฝึกหัด ผู้สาธิตแต่ละคนมีแบบอย่างและลีลาของตน การสาธิตโดยบุคคลมีข้อดีคือ ผู้สาธิตสามารถตอบคำถามและชี้แจงตอบข้อสงสัยของผู้เรียนได้ ผู้สาธิตสามารถแสดงซ้ำแต่มีข้อจำกัดเรื่องเวลาและความอดทนของร่างกายและจิตใจตามธรรมชาติของมนุษย์ ส่วนการสาธิตด้วยสื่อก็มีข้อดี เพราะสื่อบางชนิดสามารถใช้เทคนิคที่แสดงรายละเอียดของท่าทางและขั้นตอนได้ดี และสามารถแสดงซ้ำได้หลายรอบหลายครั้ง แต่มีข้อด้อยที่สื่อความได้ทางเดียว ผู้เรียนไม่สามารถซักถามได้

5. แก่นสาระของทักษะ คือ สาระสำคัญของการปฏิบัติหรือทักษะนั้นผู้เรียนต้องรู้จักและเข้าใจแก่นสารการเรียนรู้ เช่น นิยาม ความหมาย ความมุ่งหมาย ขั้นตอนและกระบวนการ หลักเกณฑ์การฝึกและปฏิบัติของแต่ละทักษะแต่ละท่า คุณและโทษ ข้อดี ข้อด้อย ปัญหาและอุปสรรค ข้อควรระวังในการปฏิบัติ แนวทางพัฒนาทักษะ ฯลฯ เนื้อหาสาระเหล่านี้อาจเป็นคำบอกกล่าว คำสอน คำแนะนำของครู หรือเป็นข้อเขียนในหนังสือหรือเอกสาร เช่น หนังสือคู่มือ หนังสือความรู้ หนังสือแนวปฏิบัติ ใบงาน ฯลฯ

6. การปฏิบัติและการเก็บสาระ คือ การปฏิบัติของผู้เรียนภายใต้การกำกับของครู ผู้เรียนเก็บเอาแก่นสารของสาระที่เป็นความรู้และทักษะติดตัวไป แม้ว่าการฝึกทักษะต้องอาศัยการดู การฟังเพื่อทำความเข้าใจ เมื่อดูและฟังเข้าใจวิธีการแล้ว ผู้เรียนต้องปฏิบัติหรือกระทำทักษะนั้นด้วยตนเอง โดยคิดเอง ตัดสินใจเอง และทำเอง พยายามเก็บสาระสำคัญของความรู้และทักษะนั้น รักเรียน ต้องปฏิบัติให้มากกว่าการรับรู้ด้วยการดูและการฟัง ในส่วนของครู ผู้ฝึก ผู้สอน ผู้สาธิต ต้องสาธิตและปฏิบัติท่า เป็นขั้นตอน และแสดงจุดเน้นให้ผู้เรียนได้เห็นสาระสำคัญของความรู้และทักษะนั้น เช่น การว่ายน้ำ ครู ผู้สาธิต คือผู้สอนต้องอธิบายและชี้แจงเกี่ยวกับการว่ายน้ำเป็นสาระต่างๆ ที่ผู้เรียนต้องรู้และเข้าใจ และที่สำคัญ คือ ผู้สอนต้องแสดงท่าว่ายน้ำให้ผู้เรียนดูและสังเกต ต้องให้ผู้เรียนลงน้ำและว่ายน้ำจริงตามขั้นตอนและกระบวนการที่ครูฝึก ขณะที่ฝึกและปฏิบัติในขั้นตอนใดก็ตามผู้เรียนต้องสังเกต และ “เก็บ” หรือ “คว่ำ” เอาความรู้ความเข้าใจในสาระของขั้นตอนขั้นนั้น ผู้เรียนต้องลงมือทำ สังเกต จดจำ และเรียนรู้ไปพร้อมกัน การเรียนรู้จากการกระทำย่อมทำให้ผู้เรียนเข้าใจลึกซึ้งและยั่งยืนกว่าการเรียนรู้ด้วยวิธีอื่น

การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงจึงเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง มีการแสวงหาคำตอบอย่างลึกซึ้งและคิดค้นได้หลายทาง เพื่อแสวงหาทางเลือกหนทางแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมที่สุดและนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันต่อไป

4.3 ประเภทและลักษณะของการฝึกปฏิบัติจริง

ดวงเดือน เทศวานิช. (ม.ป.ป.: 108) ได้สรุปประเภทของการฝึกปฏิบัติจริงไว้ดังนี้

การฝึกปฏิบัติจริง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท

1. การฝึกปฏิบัติจริงแบบมีการเตรียมบทไว้พร้อม ผู้สอนเตรียมบทและสถานการณ์มาล่วงหน้า และใช้สอนตามขั้นตอนที่เตรียมมา ผู้แสดงจะแสดงตามบทบาทที่ผู้สอนเขียนขึ้น อาจเป็นการแสดงละคร ซึ่งมีการฝึกซ้อมท่าทางตามบทบาทที่กำหนดไว้มาล่วงหน้า เช่น ละครในวิชาภาษาไทย หรือประวัติศาสตร์ เป็นต้น

2. การฝึกปฏิบัติจริงแบบไม่มีการเตรียมบทมาก่อน ใช้เป็นเครื่องมือช่วยในการสอนตามวาระและโอกาสที่อำนวย ผู้สอนไม่ได้เตรียมบทบาทมาล่วงหน้า ผู้สอนอาจกำหนดสถานการณ์ขึ้นแล้วนำมาเล่าให้ผู้เรียนฟัง ผู้แสดงจะใช้เทคนิคของตนเอง ค้นหาคำพูดของตนเอง โดยอิงสถานการณ์ที่เล่ามาหรืออาจจะเป็นการแสดงที่ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันกำหนดสถานการณ์ขึ้น ผู้แสดงคิดบทบาทขึ้นเองตามความพอใจ เช่น สมมติให้ผู้เรียนเป็นพ่อค้า แม่ค้า ผู้ซื้อ ทำการขายซื้อกัน เป็นต้น

วิมลรัตน์ ชัยสิทธิ์ (2522: 21-22) ได้สรุปประเภทของการฝึกปฏิบัติจริง ดังนี้

1. การแสดงแบบเตรียมบทมาแล้ว การแสดงประเภทนี้ ผู้แสดงจะแสดงบทบาทตามที่ครูเขียนขึ้นบางครั้งอาจมีการฝึกซ้อมกันมาล่วงหน้า

2. การแสดงโดยทันทีทันใด การแสดงประเภทนี้เป็นการแสดงอย่างฉับพลันผู้แสดงไม่ทราบมาก่อน

3. การแสดงโดยกำหนดสถานการณ์ให้การแสดงประเภทนี้เป็นการผสมระหว่างประเภทที่ 1 และประเภทที่ 2 คือ ครูจะเป็นผู้กำหนดสถานการณ์ขึ้น และนำมาเล่าให้นักเรียนฟังแต่ในการแสดงผู้แสดงจะใช้เทคนิคของตนเองหาคำพูดของตนเอง

ดวงเดือน เทศวานิช. (ม.ป.ป.: 108) การฝึกปฏิบัติจริงมีลักษณะต่างๆ เช่น

1. การเลียนแบบการทำทางของบุคคลอื่น เช่น ทำเดิน ทำวิ่ง ทำนั่งหลับ การแสดงท่าทางประกอบกรพูด ฯลฯ ของเพื่อนๆ ในชั้น

2. การเลียนแบบการทำทางของสัตว์ต่างๆ เช่น นกบิน กบกระโดด เบ็ดเดิน ลิงเดิน ฯลฯ

3. การเลียนแบบการทำทางของสิ่งต่างๆ เช่น เสียงแมวร้อง เป็นร้อง สุนัขเห่า เสียงรถยนต์ รถไฟ ฯลฯ

4. การเล่นเกมไม้หรือเกมไม้ ได้แก่ การแสดงกิริยาท่าทางต่างๆ โดยไม่ใช้เสียง เช่น แสดงท่าทางร้องเพลง ท่าตะโกน ท่ากระซิบ ท่าล้างมือ พายเรือ ขับรถ ฯลฯ
  5. การเล่นนิทานโดยใช้หุ่นมือเป็นการเล่นนิทานโดยมีหุ่นหรือหุ่นนิ้วเป็นตัวแสดงประกอบ
  6. การแสดงละครเรื่องราวสั้นๆ ผู้สอนอาจจะเตรียมตัวมาล่วงหน้า อาจใช้นำเข้าสู่บทเรียน ใช้สอน หรือใช้สรุปบทเรียน เช่น แสดงเป็นเด็กปวดฟันไปหาหมอ หรือ ละครประวัติศาสตร์
- สรุปได้ว่าการฝึกปฏิบัติจริง แบ่งเป็นสามประเภท ได้แก่ การฝึกปฏิบัติจริงแบบที่มีการเตรียมบทไว้พร้อม การฝึกปฏิบัติจริงแบบที่ไม่มีการเตรียมบท การแสดงโดยกำหนดสถานการณ์โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เด็กแสดงความคิด ความรู้สึกของตนเองในการแก้ปัญหา

4.4 ประโยชน์ของการฝึกปฏิบัติจริง

ทิตานา แชมมณี (2547: 361) กล่าวถึงประโยชน์ของการปฏิบัติจริงดังนี้

1. เป็นวิธีการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้อื่น ได้เรียนรู้การเอาใจเขามาใส่ใจเรา เกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้ง
2. เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจ และเกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติและพฤติกรรมของตน
3. เป็นวิธีสอนที่ช่วยพัฒนาทักษะในการเผชิญสถานการณ์ ตัดสินใจและแก้ปัญหา
4. เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้การเรียนการสอนมีความใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริง
5. เป็นวิธีสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนมากผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างสนุกสนานและการเรียนรู้มีความหมายสำหรับผู้เรียน เพราะข้อมูลมาจากผู้เรียนโดยตรง
6. ทำให้เด็กเกิดประสบการณ์ตรง แล้วใช้ความผิดพลาดที่เกิดขึ้นเป็นบทเรียนสำคัญในการแก้ปัญหา และปรับปรุงให้ดีขึ้น
7. เด็กมีการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ อย่างหลากหลาย ทำให้เกิดแนวคิดใหม่ๆ มากมาย
8. เด็กคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้
9. เมื่อได้ลงมือปฏิบัติ เด็กจะจำความรู้ได้แม่นยำ และนานกว่าการท่องจำ
10. เกิดความคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ จากการทำกิจกรรม

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริงคือการจัดสถานการณ์เพื่อให้เด็กได้ปฏิบัติจริงเพราะจำทำให้เด็กจำได้แม่นยำและสามารถนำมาใช้ได้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันต่อไปได้อย่างเหมาะสม

4.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฝึกปฏิบัติจริง

ฮอลลิวเอล์ (Hollyway, 2001: 97) กล่าวว่า การสำรวจครั้งนี้เป็นการเปรียบเทียบความมีประสิทธิภาพของการเรียนรู้จากการปฏิบัติกับวิธีการบรรยายแบบดั้งเดิมในวิทยาลัย หลักสูตรความซาบซึ้งใจในดนตรี ผลกระทบของวิธีการทั้งสองในเรื่องการได้มาซึ่งทักษะการฟังที่รวมถึงการเปรียบเทียบทำนอง รูปแบบ มาตรา ลักษณะเสียงและ Modality ทั้งยังตรวจสอบความคล้ายคลึงกันของภูมิหลังกับการตอบโต้ของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง นักศึกษากลุ่มย่อยสร้างสรรค์ความรู้ด้วยการเรียนรู้แบบค้นพบการแก้ปัญหา และการตัดสินใจ กระบวนการวิเคราะห์สังเคราะห์คล้องรวมเข้ากับการคิดเชิงวิพากษ์และทักษะทางสังคมกับเนื้อหาทางวิชาการใช้วิธีการเรียนรู้จากการปฏิบัติด้วยวิธีการทดลองกับนักศึกษา 24 คน เป็นเวลาเต็มภาคการศึกษา 15 สัปดาห์ กลุ่มควบคุมประกอบด้วยนักศึกษา 24 คนซึ่งสอนด้วยวิธีบรรยายแบบดั้งเดิมเป็นเวลาเต็มภาคการศึกษา 15 สัปดาห์ การออกแบบการทดลองเป็นแบบกลุ่มควบคุมการทดสอบก่อนและหลัง

ตัวแปรอิสระคือวิธีการสอนสองวิธี การสอนแบบการเรียนรู้จากการปฏิบัติกับการสอนแบบบรรยาย ตัวแปรตามมีมาตรการบรรลุผลการฟัง ทำนอง มาตรา ลักษณะเสียงและ modality ใช้ A single Multivariate Repeated Measures Analysis of Variance (RMANOVA) วัดค่าคะแนนตัวแปรตาม การทดสอบก่อนและหลังเป็นตัววัดซ้ำ เครื่องมือวัดมี Hevner Test for Musical Concept a Musical Background Questionnaire และ Cooperative Action Learning Questionnaire.

พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ($g < .001$) ในการสอนแบบการเรียนรู้จากการปฏิบัติสามในห้าตัวแปรตามผลผลิตที่มีนัยสำคัญสำหรับการสอนแบบการเรียนรู้จากการปฏิบัติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติเพิ่มสัมฤทธิ์ผลทำนอง อย่างมีนัยสำคัญมากกว่าการบรรยาย ($g < .009$) สัมฤทธิ์ผลผลการฟังของนักศึกษาเรื่องมาตราเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญโดยการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ($g < .001$) ทั้งยังมีการเพิ่มอย่างมีนัยสำคัญในสัมฤทธิ์ผลผลการฟังของนักศึกษาเรื่องลักษณะของเสียง อันเป็นผลมาจาก การเรียนรู้จากการปฏิบัติ ($g < .001$) ครูสอนวิชาความซาบซึ้งใจในดนตรีของวิทยาลัยปรารถนาปรับปรุงทักษะการฟังของนักศึกษาควรพิจารณาการเรียนรู้จากการปฏิบัติซึ่งพบว่าเพิ่มทักษะการฟังอย่างมีนัยสำคัญ

กิบสัน (Gibson, 2000: 101) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการเรียนรู้จากการปฏิบัติกับกระบวนการแก้ปัญหาของคนกลุ่มน้อยผ่านการบรรยายจุดประสงค์เพื่อศึกษาการแก้ปัญหาและการตัดสินใจโดยการเรียนรู้ผ่านการบรรยาย ผลการศึกษาพบว่า การเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับห้วงเวลาเจ็ดครั้งที่เชื่อมกับประสบการณ์ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงที่ผู้มีส่วนบรรยายข้อมูลระบุได้ชัดเจนในลำดับของเหตุการณ์ การปฏิบัติจริงซึ่งพบว่า การแก้ปัญหาของคนกลุ่มน้อยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ($g < .001$)

บัทเตอร์ฟิลด์ (Butterfield. 1999: 103) ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการเรียนรู้ของผู้จัดการในการปฏิบัติงานในองค์กรโดยใช้คำถามกระตุ้น จุดประสงค์ของการศึกษาคั้งนี้ก็เพื่อพิสูจน์ว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติและสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในองค์กรของตนได้ สรุปผลการวิจัยว่าการเรียนรู้จากการปฏิบัติกับลักษณะของที่ทำงานและการออกแบบการเรียนรู้และถ่ายโอนความรู้ให้ค้ำมั่นสำหรับการเรียนรู้และการถ่ายโอนเนื่องจากองค์ประกอบเหล่านี้ใช้ได้ทันทีทันใดในองค์กรธรรมชาติที่เป็นระบบของการเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ร่วมของการเติบโตของบุคคลกับการปรับปรุงงานการเรียนรู้ เน้นไปที่การใช้คำถามกระตุ้นตัวผู้เรียนให้เกิดความรับผิดชอบและใช้ความรู้ใหม่ในการแก้ปัญหาในการทำงานให้เกิดผลสำเร็จ รวมทั้งให้คำปรึกษากับคนอื่นในการปรับปรุงผลการปฏิบัติงานและการพัฒนาวิชาชีพผู้เรียนหนึ่งส่วนสี่เจริญก้าวหน้าไปทางลึกของการถามคำถามและโดยทันทีทันใดทำให้ผู้เรียนที่ใช้วิธีการเรียนจากการปฏิบัติสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมที่เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติเพื่อตอบสนองของความจำเป็นที่เผชิญอยู่และมีนัยสำคัญ ($g < .001$)

สรุป จากงานวิจัยจะเห็นได้ว่าการเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริงจะทำให้เด็กเกิดความจำได้แม่นยำกว่าการท่องจำได้รู้จักรการแก้ปัญหาในขณะร่วมกิจกรรมได้เป็นอย่างดี

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. กำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นเด็กนักเรียนชาย - หญิง อายุระหว่าง 4 - 5 ปีที่กำลังศึกษาชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนวัดทองเพลง เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชาย - หญิง อายุระหว่าง 4 - 5 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาล 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนวัดทองเพลง เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร จำนวน 15 คน โดยมีขั้นตอนการคัดเลือก ดังนี้

1. สุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้มาโดยวิธีจับสลาก 1 ห้องเรียนจากจำนวน 3 ห้องเรียน
2. ครูประจำชั้นอนุบาลห้องที่ได้รับการสุ่มจากข้อ 1 ทำการสังเกตและบันทึกแบบสังเกต

พฤติกรรมมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย แล้วทำการให้คะแนนที่จัดเรียงลำดับจากน้อยไปมาก คัดเลือกเด็กที่มีคะแนนน้อยสุดจำนวน 15 คน มาใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

- 3.1 แผนการจัดกิจกรรมเล่นิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง
- 3.2 แบบสังเกตพฤติกรรมมารยาทไทยที่พึงประสงค์

4. การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ

4.1 ขั้นตอนในการสร้างแผนการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง

ตอนที่ 1 การเลือกนิทานด้านมารยาทไทยที่พึงประสงค์ประกอบการฝึกปฏิบัติจริง

1. คีษานิทานเกี่ยวกับมารยาทไทยที่พึงประสงค์ ด้านการทำความเคารพ มารยาทด้านวาจา มารยาทด้านการแสดงอิริยาบถ โดยเลือกนิทานจาก สำนักพิมพ์ พาสพับลิชชิง สำนักพิมพ์ ต้นอ่อน แกรมมีจำกัด สำนักพิมพ์ สุวี วิทยาสาส์น สำนักพิมพ์มะนาวน้อย และสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช ตามท้องตลาด จำนวน 150 เรื่องโดยมีเกณฑ์การคัดเลือกดังต่อไปนี้

1.1 เป็นนิทานที่ส่งเสริมมารยาทด้านการทำความเคารพ มารยาทด้านวาจา มารยาทด้านการแสดงอิริยาบถ

1.2 เป็นนิทานที่มีการใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย

1.3 เป็นนิทานที่ตัวละครไม่มากเกินไป

1.4 เป็นนิทานที่มีโครงเรื่องสั้นๆ ง่ายๆ

1.5 นิทานที่เลือกเป็นบางตอนของเรื่องหรือทั้งเรื่องแต่มีเนื้อเรื่องที่เล่าจบในการเล่าหนึ่งครั้ง

2. คัดเลือกนิทานที่ส่งเสริมมารยาทไทย ด้านการทำความเคารพ ด้านวาจา และด้านการแสดงอิริยาบถ โดยคัดเลือกให้เหลือ 24 เล่ม ดังต่อไปนี้

1. เรื่องดีๆ ของเด็กไทย	2. หนูน้อยมารยาทดี	3. หมีสสามตัว
4. พ่อหลวงสอนฉัน	5. ขอโทษนะ	6. โอม...เพี้ยง
7. อยู่บ้าน	8. ขอโทษ ขอโทษ	9. หนูรักโรงเรียน
10. สวีสวี	11.ขอบคุณ ขอบคุณ	12. ภูหน้าที่มีวินัย
13. วันพ่อ	14. ลูกหมี่คู่ย์อ้าย	15. ลูกหมี่กลับใจ
16. ครูอ้อมของเรา	17. ขอขอบคุณนะ	18. กุ้งกิ้งหัวเหม็น
19. หนูรู้ไหมจ๊ะ	20. นกยูงผู้เสียสละ	21. ช่วยงานบ้าน
22. หอมแก้มกันนั้นคืออะไร	23. หนูเป็นเด็กดี	24. เจ้าป่าตัวน้อย

3. นำนิทานที่เลือกมาเป็นสื่อประกอบในการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง นำไปทดลองใช้กับเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 1 อายุระหว่าง 4 - 5 ปี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อผู้วิจัยศึกษา ความสามารถในการเข้าใจความหมาย สนทนาเนื้อเรื่องได้ถูกต้อง เนื้อหาส่งเสริมพฤติกรรม การแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ และนำไปปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ตอนที่ 2 วิธีการสร้างแผนการจัดการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง โดยนำนิทานตามท้องตลาดที่คัดเลือกแล้วจำนวน 24 เรื่องมาประกอบการเล่านิทานในแต่ละวัน

2. การจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง มีหลักในการสร้างแผนการจัดการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง สอนสัปดาห์ละ 4 วัน จำนวน 8 สัปดาห์ มีแผนทั้งหมด 32 แผน

3. นำแผนการจัดการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริงที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจพิจารณา เพื่อหาความสอดคล้องของ จุดประสงค์ ชั้นนำ ชั้นสอน และชั้นสรุป สื่อการเรียนการสอน และการประเมิน จำนวน 3 ท่าน ได้แก่

อาจารย์ศิริราณี นฤมลวัฒนกุล	อาจารย์ประจำชั้นอนุบาล 3 โรงเรียนนวิธรรม สาธิต เขตพระโขนง กรุงเทพฯ
อาจารย์อรนันต์ นิมนุช	หัวหน้างานวิชาการ ระดับปฐมวัย โรงเรียนพระมารดานิจจานุเคราะห์ เขตบางเขน กรุงเทพฯ
อาจารย์อภิรตี สีนวล	อาจารย์ประจำชั้นอนุบาล 2 โรงเรียนบ้าน เขายวนเฒ่า จังหวัดนครศรีธรรมราช

4. ปรับปรุงแผนการจัดการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญโดยทำให้ปรับปรุงการใช้ภาษาให้ชัดเจน เหมาะสมกับเด็ก

5. นำแผนการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริงไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนวัดทองเพลง อายุ 4 - 5 ปี จำนวน 15 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาข้อบกพร่องและนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

6. แก้ไขและปรับปรุงแผนการจัดการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริงฉบับสมบูรณ์และนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง

4.2 ขั้นตอนในการสร้างแบบสังเกตการณ์แสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย

1. ศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยด้านการสังเกตพฤติกรรมมารยาทไทยที่พึงประสงค์ ศึกษาแบบสังเกตพฤติกรรม การแสดงมารยาทไทยของพรสวรรค์ ถนอมพุทรา (2547) มณฑล ยิ่งยวด (2546) และได้สังเกตพฤติกรรม การแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 1 แล้วนำมาสร้างเกณฑ์การประเมิน

ให้ครอบครัวพฤติกรรมกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ ได้แก่ มารยาทด้านการทำความเคารพ มารยาทด้านวาจา มารยาทด้านการแสดงอิริยาบถ โดยสร้างแบบมาตราส่วนประเมินค่าสามระดับ (Numerical Rating Scales) โดยกำหนดคะแนนเป็น 0, 1, 2 ระดับคะแนน ดังนี้

0 หมายถึง ไม่ปฏิบัติ

1 หมายถึง ปฏิบัติตามเพื่อนบางครั้งหรือเมื่อครูเตือน

2 หมายถึง ปฏิบัติด้วยตนเอง

2. นำแบบสังเกตพฤติกรรมกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ ทดลองใช้กับเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 1 ที่มีอายุระหว่าง 4 - 5 ปี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยทำการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์เพื่อศึกษาความชัดเจนของพฤติกรรมกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

วิธีการหาคุณภาพของแบบสังเกตด้านการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย

1. นำแบบสังเกตพฤติกรรมกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ให้ผู้เชี่ยวชาญเพื่อแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และความเหมาะสมของแบบสังเกต จำนวน 3 ท่าน ได้แก่

อาจารย์ ดร.อรินทร์ น่วมถนอม

อาจารย์ประจำหัวหน้าภาควิชาวิทยาศาสตร์

โรงเรียนบางกะปิ เขตบึงกุ่ม กรุงเทพฯ

อาจารย์ชุตติกาญจน์ เบญจพรวัฒนา

ครูใหญ่โรงเรียนอนุบาลเปล่งประสิทธิ์

(สีลม) เขตบางรัก กรุงเทพฯ

อาจารย์กิตติศักดิ์ นิวัฒน์

อาจารย์คณะครุศาสตร์ภาควิชาโปรแกรมทดสอบ

และวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

การแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงของแบบสังเกต

นำแบบสังเกตพฤติกรรมกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินว่า ข้อความที่แสดงพฤติกรรมที่สังเกต สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการสังเกตหรือไม่ โดยกำหนดคะแนนเป็น +1, 0 และ -1

(บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2527 :69)

เมื่อ	+1	หมายถึง	แน่ใจว่าข้อความวัดจุดประสงค์ข้อนั้น
	0	หมายถึง	ไม่แน่ใจข้อความวัดจุดประสงค์ข้อนั้นหรือไม่
	-1	หมายถึง	แน่ใจว่าข้อความไม่วัดจุดประสงค์ข้อนั้น

แล้วนำคะแนนที่ได้จากการลงความเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับค่านิยม IOC มากกว่าหรือเท่ากับ .50 จึงถือใช้ได้ ซึ่งในการทำวิจัยครั้งนี้ได้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับจุดประสงค์ (Item-Operational definition Congruence Index) IOC มีค่าระหว่าง 0.60 – 1.00 และความสอดคล้องของแบบสังเกตทั้งฉบับ TOC เท่ากับ 0.86 ซึ่งแบบสังเกตพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยพึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยมีจำนวน 15 ข้อ ข้อละ 2 คะแนนและมีการปรับปรุงตามที่คุณเชี่ยวชาญเสนอแนะโดยการปรับปรุงการใช้ภาษาให้เหมาะสม

การหาความเชื่อมั่นของผู้สังเกต

หลังจากการตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงแล้วผู้วิจัยนำแบบสังเกตไปทดลองใช้ (Try Out) กับเด็กอนุบาลปีที่ 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่โรงเรียนวัดทองเพลง โดยใช้ผู้สังเกต 2 คน คือผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัย ร่วมกันสังเกตแล้วนำคะแนนมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของผู้สังเกต 2 คน โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องของผู้สังเกต RAI ได้ค่าความเชื่อมั่นของผู้สังเกตเท่ากับ 0.98

5. แบบแผนการทดลองและวิธีดำเนินการทดลอง

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Design) ที่ใช้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียวโดยใช้กลุ่มทดลองและเก็บข้อมูลจากสถานการณ์จริงขณะทดลอง เพื่อความเหมาะสมและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการทดลองนี้

ตาราง 1 แบบแผนการทดลอง

ก่อนทดลอง	ขณะทดลอง
TO	X, T1, X, T2, X, T3 .....X, T8

เมื่อ	TO	คือ	การสังเกตก่อนการทดลอง
	X	คือ	การดำเนินกิจกรรมการเล่นิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง
	T1, T2....T8	คือ	การสังเกตขณะทำการทดลองหลายๆครั้ง

การทดลองครั้งนี้ดำเนินการในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 เป็นเวลา 8 สัปดาห์ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. สร้างความคุ้นเคยกับเด็กกลุ่มตัวอย่างเป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์
2. จัดเตรียมสภาพแวดล้อมภายในสถานที่ทำการทดลองให้เหมาะสม

3. จัดเก็บข้อมูลพื้นฐานทุกด้าน (Baseline Data) โดยการสังเกตพฤติกรรมการแสดง มารยาทไทยที่พึงประสงค์จากการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริงของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน เป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์ ได้แก่ วันจันทร์เป็นการเล่านิทานเกี่ยวกับมารยาทด้านการ ทำความเคารพ วันอังคารมารยาทด้านวาจา วันพุธมารยาทด้านการแสดงอิริยาบถ วันพฤหัสบดีเป็น การสร้างสถานการณ์เพื่อฝึกปฏิบัติจริงโดยการนำนิทานทั้งสามวันมาเล่าพร้อมกับการปฏิบัติจริง ประกอบ วันละ 30 นาที โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ที่ผู้วิจัย สร้างขึ้นบันทึกการสังเกตโดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย 1 คน

4. วันและกิจกรรมที่ทำการทดลอง

5. ผู้วิจัยดำเนินการทดลองด้วยตนเอง โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่า นิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริงโดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นนำ (5 นาที)

ขั้นนำ ครูนำเด็กเข้าสู่บทเรียนโดยการ ร้องเพลง คำคล้องจอง ปริศนาคำทาย หรือ คำถามประกอบภาพ พร้อมปฏิบัติตามภาพ และสร้างข้อตกลงร่วมกัน ระหว่างครูกับเด็กในการปฏิบัติ ตนระหว่างฟังนิทาน

ขั้นดำเนินกิจกรรม (20 นาที)

ขั้นเล่านิทาน ครูเล่านิทาน โดยในการเล่านิทานครูใช้สื่อประกอบการเล่านิทาน คือ การฝึกปฏิบัติจริง ขณะที่เล่านิทานมีการสนทนาพูดคุยถึงอิริยาบถต่างๆ ในรูปภาพแล้วให้เด็กทดลอง ปฏิบัติตามตัวละครในเรื่อง และถามถึงความรู้สึกที่ได้ปฏิบัติตามตัวละครว่ารู้สึกเช่นไรและปฏิบัติ เช่นนี้ตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง

ขั้นสรุป (5 นาที)

เด็กและครูร่วมกันสนทนาถึงตัวละครในนิทาน และพูดถึงความภาคภูมิใจที่ได้ปฏิบัติตาม ตามตัวละครในนิทานเกี่ยวกับมารยาทไทย พร้อมสรุปร่วมกันและตอบคำถามเกี่ยวกับมารยาทไทยตาม เนื้อเรื่องในนิทาน

บทบาทครู

กระตุ้นให้เด็กกลุ่มต่างๆ ได้เสนอความคิดเห็นร่วมกัน ด้วยวิธีการใช้คำถามปลายเปิด เพื่อให้เกิดพฤติกรรมแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์โดยทบทวนถึงเนื้อหาที่เด็กได้ฝึกปฏิบัติจริง ตามจินตนาการและผลที่เกิดพฤติกรรมแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ด้านการทำความเคารพ ด้านวาจา ด้านการแสดงอิริยาบถ

ในการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริงเป็นไปตามตาราง 2 ดังนี้

ตาราง 2 รายชื่อนิทาน

สัปดาห์ ที่	วัน	นิทาน	ส่งเสริมมารยาทด้าน
1	จันทร์	เรื่องดีๆ ของเด็กไทย	ด้านการทำความเคารพ
	อังคาร	หนูน้อยมารยาทดี	ด้านวาจา
	พุธ	หมีสามตัว	ด้านการแสดงอิริยาบถ
	พฤหัสบดี	เรื่องดีๆ ของเด็กไทย หนูน้อยมารยาทดี หมีสามตัว	ด้านการทำความเคารพ ด้านวาจา ด้านการ แสดงอิริยาบถ
2	จันทร์	พ่อหลวงสอนฉัน	ด้านการทำความเคารพ
	อังคาร	ขอโทษนะ	ด้านวาจา
	พุธ	โอม...เพียง	ด้านการแสดงอิริยาบถ
	พฤหัสบดี	พ่อหลวงสอนฉัน โอมเพียง มารยาทไทย	ด้านการทำความเคารพ ด้านวาจา ด้านการ แสดงอิริยาบถ
3	จันทร์	อยู่บ้าน	ด้านการทำความเคารพ
	อังคาร	ขอโทษ ขอโทษ	ด้านวาจา
	พุธ	หนูรักโรงเรียน	ด้านการแสดงอิริยาบถ
	พฤหัสบดี	อยู่บ้าน ขอโทษ ขอโทษ หนูรักโรงเรียน	ด้านการทำความเคารพ ด้านวาจา ด้านการแสดง อิริยาบถ

ตาราง 2 (ต่อ)

สัปดาห์ ที่	วัน	นิทาน	ส่งเสริมมารยาทด้าน
4	จันทร์	สวัสดิ์	ด้านการทำความเคารพ
	อังคาร	ขอบคุณ ขอขอบคุณ	ด้านวาจา
	พุธ	รู้หน้าที่มีวินัย	ด้านการแสดงอิริยาบถ
	พฤหัสบดี	สวัสดิ์ ขอขอบคุณ ขอขอบคุณ รู้หน้าที่มีวินัย	ด้านการทำความเคารพ ด้านวาจา ด้านการ แสดงอิริยาบถ
5	จันทร์	วันพ่อ	ด้านการทำความเคารพ
	อังคาร	ลูกหมีขี้ขี้	ด้านวาจา
	พุธ	ลูกหมีกลับใจ	ด้านการแสดงอิริยาบถ
	พฤหัสบดี	วันพ่อ ลูกหมีขี้ขี้ ลูกหมีกลับใจ	ด้านการทำความเคารพ ด้านวาจา ด้านการแสดง อิริยาบถ
6	จันทร์	ครูอ้อมที่รัก	ด้านการทำความเคารพ
	อังคาร	ขอบคุณนะ	ด้านวาจา
	พุธ	กุงกิงหัวเหม็น	ด้านการแสดงอิริยาบถ
	พฤหัสบดี	ครูอ้อมที่รัก ขอขอบคุณนะ กุงกิงหัวเหม็น	ด้านการทำความเคารพ ด้านวาจา ด้านการแสดง อิริยาบถ
7	จันทร์	หนูรู้ไหมจ๊ะ	ด้านการทำความเคารพ
	อังคาร	นกยูงผู้เสียสละ	ด้านวาจา
	พุธ	ช่วยงานบ้าน	ด้านอิริยาบถ
	พฤหัสบดี	หนูรู้ไหมจ๊ะ นกยูงผู้เสียสละ ช่วยงานบ้าน	ด้านการทำความเคารพ ด้านวาจา ด้านการ แสดงอิริยาบถ

ตาราง 2 (ต่อ)

สัปดาห์ที่	วัน	นิทาน	ส่งเสริมมารยาทด้าน
8	จันทร์	หอมแก้มกันนั้นดีอย่างไร	ด้านการทำความเคารพ
	อังคาร	หนูเป็นเด็กดี	ด้านวาจา
	พุธ	เจ้าป่าตัวน้อย	ด้านการแสดงอิริยาบถ
	พฤหัสบดี	หอมแก้มกันนั้นดีอย่างไร หนูเป็นเด็กดี	ด้านการทำความเคารพด้าน
		เจ้าป่าตัวน้อย	วาจาด้านการแสดงอิริยาบถ

ตาราง 3 การจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง

การจัดกิจกรรม	ระยะเวลาทำการทดลอง	วันที่ทำการทดลอง	เวลา
การจัดกิจกรรมการเล่า นิทานประกอบการฝึก ปฏิบัติจริง	1 สัปดาห์ก่อนการ ทดลอง	วันจันทร์ วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี	09.00-0.930 น.
การจัดกิจกรรมการเล่า นิทานประกอบการฝึก ปฏิบัติจริง	8 สัปดาห์	วันจันทร์ วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี	09.00- 09.30 น.

6. วิธีการดำเนินการเก็บข้อมูล

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสังเกตพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ซึ่งมีหลักการดำเนินการ ดังนี้

1. การเก็บข้อมูลจากการบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ โดยใช้ผู้สังเกตจำนวน 2 คน คือผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัย 1 คน มีหลักในการเลือกผู้ช่วยผู้วิจัย คือเป็นครูที่มีวุฒิปริญญาตรี ครุศาสตร์บัณฑิต และมีประสบการณ์ในการสอนเด็กปฐมวัยมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี

2. ทำการบันทึกโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมด้านการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ในระหว่างกิจกรรมเสริมประสบการณ์ทุกวันพฤหัสบดีโดยสร้างสถานการณ์ให้เด็กฝึกปฏิบัติจริงเกี่ยวกับมารยาทไทยด้านการทำความเคารพ ด้านวาจา และด้านการแสดงอิริยาบถ เป็นเวลา 8 สัปดาห์ จำนวน 8 วันโดยหมุนเวียนลำดับก่อนหลังจนสิ้นสุดการทดลอง

3. เมื่อสิ้นสุดในแต่ละสัปดาห์ นำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติเปรียบเทียบข้อมูลพื้นฐานทุกด้านเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย หลังการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง ช่วงเวลา 8 สัปดาห์

4. การฝึกผู้ช่วยผู้วิจัย

ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยฝึกการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมแสดงมารยาท ดังนี้

4.1 ให้ศึกษาและทำความเข้าใจจุดมุ่งหมายของการสังเกต

4.2 ให้ศึกษานิยามศัพท์เฉพาะพฤติกรรมแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ และ

แบบสังเกตพฤติกรรมแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ให้เข้าใจตรงกัน

4.3 ฝึกการสังเกตและบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

4.4 ฝึกการสังเกตจริงในช่วงที่ผู้วิจัยทดลองใช้ (Try Out) โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัย 1 คน รวมผู้สังเกตจำนวน 2 คน สังเกตและบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์จากกิจกรรมเสริมประสบการณ์กับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง และหาหลักฐานความเชื่อมั่นในตนเองของผู้สังเกตโดยใช้ดัชนีความสอดคล้องของผู้สังเกต RAI

5. การบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ ถ้าในช่วงเวลาทำการสังเกตเกิดพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์และช่องระดับพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยตรงกับพฤติกรรมแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยที่แสดงออกให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องนั้น

6. การให้คะแนนของแบบสังเกตพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์เป็น 0,1, 2

7. เมื่อสิ้นสุดแต่ละสัปดาห์ นำคะแนนของผู้สังเกตทั้ง 2 คน มาหาผลรวมเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

7. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. หาสถิติพื้นฐานของพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย ก่อนการทดลอง และขณะทำการทดลอง โดยนำข้อมูลไปหาคะแนนเฉลี่ย (Mean) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) โดยการคำนวณในโปรแกรมคอมพิวเตอร์

2. วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (Repeated – measures ANOVA) โดยใช้การคำนวณในโปรแกรมด้านคอมพิวเตอร์

3. เปรียบเทียบรายคู่ในแต่ละช่วงเวลา โดยใช้สูตร t-test ในการคำนวณในโปรแกรมคอมพิวเตอร์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เครื่องมือ

1. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เครื่องมือ

1.1 การแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสังเกตพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างลักษณะพฤติกรรมกับจุดประสงค์ (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. 2533:89) โดยใช้สูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	แทน	ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับจุดประสงค์
	$\sum R$	แทน	ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเนื้อหาทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

1.2 การหาค่าความเชื่อมั่นของผู้สังเกต โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องของผู้สังเกต RAI (Burry – Stock. 1998 : 256)

$$RAI = 1 - \frac{\sum^K \sum^N |R1kn - R2kn|}{KN(I - 1)}$$

เมื่อ	$R 1 kn, R 2 kn$	แทน	ผลการสังเกตของผู้สังเกตคนที่ 1 และคนที่ 2 ตามลำดับ
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
	K	แทน	จำนวนพฤติกรรมย่อย
	I	แทน	จำนวนช่วงคะแนน (0, 1, 2)

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 หาคะแนนเฉลี่ย (Mean) และหาความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

โดยใช้การคำนวณในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ SPSS

2.2 วิเคราะห์ความแปรปรวนพฤติกรรมกรรมการแสดงออกมารยาทไทยที่พึงประสงค์ โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (Repeated – measures ANOVA) โดยใช้การคำนวณในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ SPSS

2.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบแต่ละช่วงเวลาโดยใช้ t – test แบบ Dependent Sample (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. 2521ก: 99)

$$t = \frac{\bar{D}}{S_{\bar{D}}} \quad df = n - 1$$

$$S_{\bar{D}} = \frac{S_{\bar{D}}}{\sqrt{n}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าแจกแจงแบบที (t – distribution)
	$\bar{D}$	แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนนผลต่าง
	n	แทน	จำนวนคน
	$S_{\bar{D}}$	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนผลต่าง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัย 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นบทบาทการฝึกปฏิบัติจริง และ 2) เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยและหลังการจัดกิจกรรมการเล่นบทบาทการฝึกปฏิบัติจริง

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทดลอง และการแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูลให้เข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
M	แทน	คะแนนเฉลี่ย
S	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
df	แทน	ตำแหน่งความเป็นอิสระ
SS	แทน	ผลบวกกำลังสองของคะแนน
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยกำลังสองของคะแนน
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการทดลอง
**	แทน	นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
*	แทน	นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 การนำเสนอผลการวิเคราะห์คะแนนพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย

ตอนที่ 2 การนำเสนอผลการวิเคราะห์คะแนนพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์แยกรายด้านของเด็กปฐมวัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การนำเสนอผลการวิเคราะห์คะแนนพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย โดยรวม

1.1 การศึกษาพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย ในช่วงการจัดกิจกรรม

การวิเคราะห์ครั้งนี้ผู้วิจัยนำคะแนนพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์รวมทั้งฉบับของเด็กปฐมวัยที่ได้จากการสังเกตก่อนและหลังจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง ทั้ง 8 ครั้งมาหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยและ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ ของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง

พฤติกรรม	ระยะเวลาจัดกิจกรรม (สัปดาห์ที่)									
	ก่อนจัดกิจกรรม	1	2	3	4	5	6	7	8	
การแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์	M	5.70	8.23	10.23	12.27	18.43	20.87	24.83	27.77	29.67
	S	1.18	0.94	1.07	0.98	1.28	0.94	1.51	1.96	0.61

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 4 ปรากฏว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริงมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 5.70 คะแนน และช่วงการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริงสัปดาห์ที่ 1 มีค่าเฉลี่ยขึ้นมาเป็น 8.23, 10.23, 12.27, 18.43, 20.87, 24.83, 27.77 และ 29.67 ตามลำดับ แสดงว่าคะแนนเฉลี่ยตลอดช่วงสัปดาห์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามลำดับ

1.2 การวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริงของเด็กปฐมวัย

การวิเคราะห์ตอนนี้ผู้วิจัยนำคะแนนรวมทั้งฉบับ จากการสังเกตพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยก่อนจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริงและหลังจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง มาวิเคราะห์ความแตกต่างโดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ ปรากฏผลดังตาราง 5

ตาราง 5 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำพฤติกรรมกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์
ของเด็กปฐมวัย

แหล่ง	SS	df	MS	F	p
ระหว่างสัปดาห์	740.02	8	92.50	74.78**	0.00
ความคลาดเคลื่อน	25.98	21	1.24		

**p<.01

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 5 ปรากฏว่าคะแนนพฤติกรรมกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง แต่ละสัปดาห์มีความแปรปรวนแบบวัดซ้ำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p<.01$ ($F = 74.78$) แสดงว่าคะแนนพฤติกรรมกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยโดยรวมเฉลี่ยมีค่าแตกต่างกันอย่างน้อย 1 ช่วงสัปดาห์ และเพื่อให้ทราบว่ามีความแปรปรวนพฤติกรรมกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยแตกต่างกันในช่วงสัปดาห์ได้ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการวิเคราะห์ต่อไป

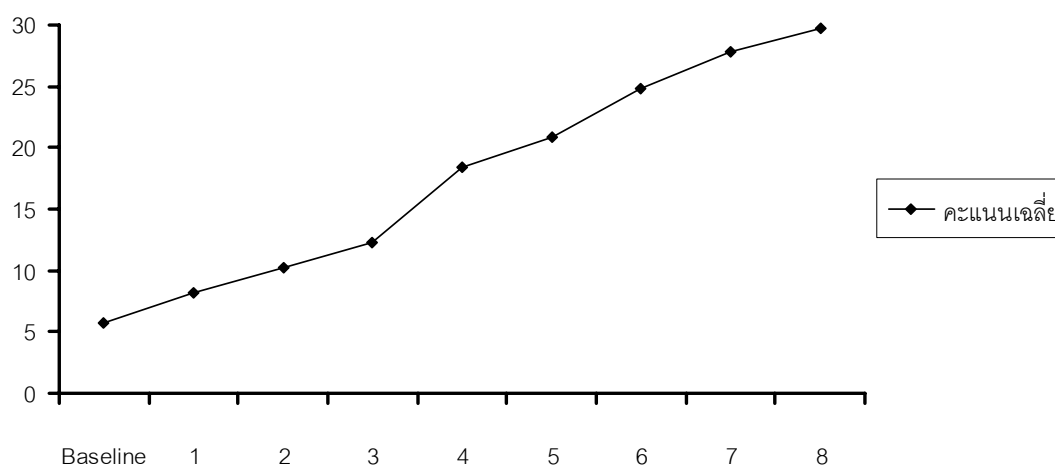
1.3 การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของคะแนนพฤติกรรมกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยโดยการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง

การวิเคราะห์ตอนนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยในแต่ละช่วงสัปดาห์ ผู้วิจัยจึงนำคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริงในแต่ละช่วงสัปดาห์มาวิเคราะห์เปรียบเทียบโดยใช้ t-test แบบ Dependent Sample พร้อมทั้งแสดงเป็นเส้นภาพ ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 6 และภาพประกอบ 1

ตาราง 6 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย

พฤติกรรมกรรมการแสดงมารยาทไทย ที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย	$\bar{D}$	$S_{\bar{D}}$	t	p
Baseline, สัปดาห์ที่ 1	2.53	0.27	11.89**	0.00
สัปดาห์ที่ 1, สัปดาห์ที่ 2	2.00	0.26	8.34**	0.00
สัปดาห์ที่ 2, สัปดาห์ที่ 3	2.03	0.27	8.75**	0.00
สัปดาห์ที่ 3, สัปดาห์ที่ 4	6.17	0.29	18.74**	0.00
สัปดาห์ที่ 4, สัปดาห์ที่ 5	2.43	0.29	10.22**	0.00
สัปดาห์ที่ 5, สัปดาห์ที่ 6	3.97	0.32	16.72**	0.00
สัปดาห์ที่ 6, สัปดาห์ที่ 7	2.93	0.45	11.00**	0.00
สัปดาห์ที่ 7, สัปดาห์ที่ 8	1.90	0.37	5.14**	0.00

**p< .01

ภาพประกอบ 1 เส้นภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์
ของเด็กปฐมวัย

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 6 และภาพประกอบ 1 ปรากฏว่าหลังการจัดกิจกรรมการเล่า
นิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริงในทุกช่วงสัปดาห์ ค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึง
ประสงค์ของเด็กปฐมวัยโดยรวมแต่ละสัปดาห์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p<.01$ ($t = 11.89,$
 $8.34, 8.75, 18.74, 10.22, 16.72, 11.00, 5.14$) แสดงว่าการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง
ส่งเสริมให้คะแนนพฤติกรรมกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยมีค่าเฉลี่ยตลอดทุกช่วง
สัปดาห์สูงขึ้นอย่างชัดเจน

ตอนที่ 2 การนำเสนอผลการวิเคราะห์คะแนนพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยแยกรายด้าน

2.1 ค่าสถิติพื้นฐานคะแนนแยกรายด้านของพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นหัตถ์ประกอบการเล่นปฏิบัติจริง

การวิเคราะห์ตอนนี้ผู้วิจัยนำคะแนนพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นหัตถ์ประกอบการเล่นปฏิบัติจริง แต่ละสัปดาห์รวม 8 สัปดาห์หาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยแยกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 มารยาทด้านการทำความเคารพ ด้านที่ 2 มารยาทด้านวาจา 3 มารยาทด้านการแสดงอิริยาบถ ปรากฏผลดังตาราง 7

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ยและ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานคะแนนพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังจัดกิจกรรมการเล่นหัตถ์ประกอบการเล่นปฏิบัติจริง

พฤติกรรมแสดงมารยาทไทย ที่พึงประสงค์แยกรายด้าน		ระยะเวลาจัดกิจกรรม (สัปดาห์ที่)								
		ก่อนจัด กิจกรรม	1	2	3	4	5	6	7	8
		ด้าน 1	M	2.00	2.40	3.00	4.17	5.77	7.10	8.40
	S	0.26	0.50	0.00	0.38	0.90	0.31	0.97	0.81	0.18
ด้าน 2	M	2.03	3.10	4.13	4.63	6.77	7.47	8.07	9.03	9.83
	S	0.85	0.66	0.90	0.67	0.50	0.73	0.58	0.85	0.38
ด้าน 3	M	1.67	2.73	3.10	3.47	5.90	6.30	8.37	9.37	9.87
	S	0.55	0.52	0.71	0.68	0.66	0.47	0.76	0.67	0.35

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 7 ปรากฏว่าการจัดกิจกรรมการเล่นหัตถ์ประกอบการเล่นปฏิบัติจริงในด้านการทำความเคารพก่อนจัดกิจกรรมการเล่นหัตถ์ประกอบการเล่นปฏิบัติจริงมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.00 และหลังจัดกิจกรรมการเล่นหัตถ์ประกอบการเล่นปฏิบัติจริงไปแล้วในสัปดาห์ที่ 1 ถึง สัปดาห์ที่ 8 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.24, 3.00, 4.17, 5.77, 7.10, 8.40, 9.37, และ 9.97 คะแนน ตามลำดับ แสดงว่าคะแนนเฉลี่ยตลอดช่วงสัปดาห์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามลำดับ

ด้านที่ 2 มารยาทด้านวาทะ ก่อนจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริงมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.03 และหลังจัดกิจกรรมไปแล้วในสัปดาห์ที่ 1 มีค่าเฉลี่ยขึ้นมาเป็น 3.10 คะแนน และในสัปดาห์ที่ 2, สัปดาห์ที่ 3, สัปดาห์ที่ 4, สัปดาห์ที่ 5, สัปดาห์ที่ 6, สัปดาห์ที่ 7, และ สัปดาห์ที่ 8 มีค่าเฉลี่ยสูงขึ้นมาเป็น 4.13, 4.63, 6.77, 7.47, 8.07, 9.03, และ 9.83 คะแนนตามลำดับ แสดงว่าคะแนนเฉลี่ยตลอดช่วงสัปดาห์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามลำดับ

ด้านที่ 3 มารยาทด้านการแสดงอิริยาบถก่อนการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริงมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.67 และหลังจัดกิจกรรมไปแล้วในสัปดาห์ที่ 1 มีค่าเฉลี่ยขึ้นมาเป็น 2.73 คะแนน และในสัปดาห์ที่ 2, สัปดาห์ที่ 3, สัปดาห์ที่ 4, สัปดาห์ที่ 5, สัปดาห์ที่ 6, สัปดาห์ที่ 7, และ สัปดาห์ที่ 8 มีค่าเฉลี่ยสูงขึ้นมาเป็น 3.10, 3.47, 5.90, 6.30, 8.37, 9.37, และ 9.87 คะแนนตามลำดับ แสดงว่าคะแนนเฉลี่ยตลอดช่วงสัปดาห์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามลำดับ

2.2 การวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยจากการสังเกตพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยแยกรายด้าน

การวิเคราะห์ครั้งนี้ได้นำคะแนนรวมแต่ละด้านจากการสังเกตพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยก่อนจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริงมาวิเคราะห์ความแตกต่างโดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ ปรากฏผลดังตาราง 8

ตาราง 8 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำพฤติกรรมแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย

พฤติกรรมแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์แยกรายด้านของเด็กปฐมวัย	แหล่ง	SS	df	MS	F	p
ด้านที่ 1 ด้านการทำความเคารพ	ระหว่างสัปดาห์	146.70	8	20.96	34.79**	0.00
	ความคลาด					
	เคลื่อน	1.46	21	0.07		
ด้านที่ 2 ด้านวาทะ	ระหว่างสัปดาห์	192.53	8	24.07	44.58**	0.00
	ความคลาด					
	เคลื่อน	11.34	21	0.54		
ด้านที่ 3 ด้านการแสดงอิริยาบถ	ระหว่างสัปดาห์	81.74	8	10.22	38.16**	0.00
	ความคลาด					
	เคลื่อน	5.62	21	0.27		

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 8 ปรากฏว่า หลังการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริงคะแนนพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์แยกรายด้านของแต่ละสัปดาห์ ทุกด้านมีความแปรปรวนแบบวัดซ้ำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($F = 34.79, 44.55, 38.16$) แสดงว่าคะแนนพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยรายด้านทุกด้านเฉลี่ยมีค่าแตกต่างกันอย่างน้อย 1 ช่วงสัปดาห์ และเพื่อให้ทราบว่ามีคะแนนพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยแตกต่างกันในช่วงสัปดาห์ใดผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการวิเคราะห์ต่อไป

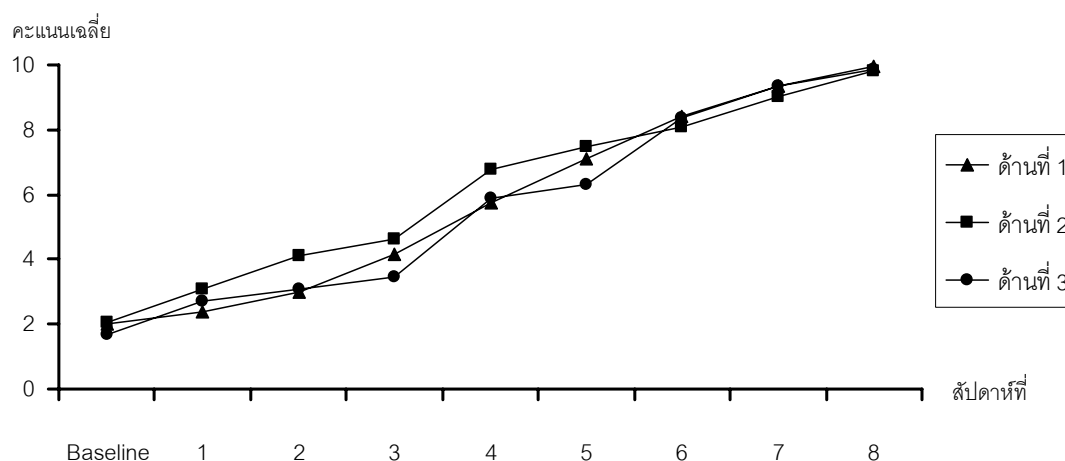
2.3 การวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยแยกรายด้าน

จากการวิเคราะห์ตามตารางที่ 8 เพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยแยกรายด้าน ได้แก่ 1) มารยาทด้านการทำความเคารพ 2) มารยาทด้านวาจา และ 3) มารยาทด้านการแสดงอิริยาบถ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น จึงได้นำคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริงและหลังจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริงทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างช่วงสัปดาห์โดยใช้ t-test แบบ Dependent sample ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 9 พร้อมทั้งนำมาเขียนเป็นเส้นภาพ ดังแสดงในภาพประกอบ 2

ตาราง 9 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย

การเปรียบเทียบความแตกต่าง ระหว่างสัปดาห์	t		
	ด้าน 1	ด้าน 2	ด้าน 3
Baseline, สัปดาห์ที่ 1	3.89**	6.44**	11.22**
สัปดาห์ที่ 1, สัปดาห์ที่ 2	6.60**	5.66**	2.08**
สัปดาห์ที่ 2, สัปดาห์ที่ 3	16.86**	2.48**	3.00**
สัปดาห์ที่ 3, สัปดาห์ที่ 4	8.19**	12.47**	12.82**
สัปดาห์ที่ 4, สัปดาห์ที่ 5	7.35**	4.37**	2.69
สัปดาห์ที่ 5, สัปดาห์ที่ 6	6.75**	5.84**	14.42**
สัปดาห์ที่ 6, สัปดาห์ที่ 7	5.49**	6.23**	5.79**
สัปดาห์ที่ 7, สัปดาห์ที่ 8	4.04**	5.17**	3.53**

**p < .01

ภาพประกอบ 2 เส้นภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์
ของเด็ก ปฐมวัย แยกรายด้าน

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 9 และภาพประกอบ 2 ปรากฏว่า มารยาทด้านการทำความเคารพ ในช่วงสัปดาห์ที่ 1,2,3,4,5,6,7 และสัปดาห์ที่ 8 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$ ($F = 34.79$)

มารยาทด้านวาจาของเด็กปฐมวัยในช่วงสัปดาห์ที่ 1,2,3,4,5,6,7 และสัปดาห์ที่ 8 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นทุกช่วงสัปดาห์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$ ($F = 44.58$)

มารยาทด้านการแสดงอิริยาบถของเด็กปฐมวัยในช่วงสัปดาห์ที่ 5 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนในสัปดาห์ที่ 1,2,3,4,6,7 และสัปดาห์ที่ 8 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$ ($F = 38.16$)

แสดงว่าการเล่นิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริงส่งเสริมให้พฤติกรรมกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยรายด้านทุกด้านเพิ่มขึ้นตลอดทุกช่วงสัปดาห์อย่างชัดเจน ยกเว้นมารยาทด้านการแสดงอิริยาบถในช่วงสัปดาห์ที่ 5 เท่านั้นที่เพิ่มขึ้นเล็กน้อย

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการปฏิบัติจริงให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจในการจัดการศึกษาปฐมวัยได้เห็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยทั่วไป และเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับระดับพัฒนาการ ความสนใจและระยะเวลาที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมให้แก่เด็กปฐมวัย

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมาย สำคัญเพื่อศึกษาระดับและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยโดยรวมและรายด้านที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง โดยมีจุดมุ่งหมายเฉพาะดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับคะแนนโดยรวมและรายด้านของพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยโดยการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง
2. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงคะแนนโดยรวม และรายด้านของการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง

สมมติฐานในการวิจัย

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริงสามารถแสดงพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์มากกว่าก่อนทำการทดลอง

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นนักเรียนชายหญิงอายุระหว่าง 4 – 5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาล 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนวัดทองเพลิง เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นนักเรียนชายหญิงอายุระหว่าง 4 – 5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาล 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนวัดทองเพลิง เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร จำนวน 15 คน

ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

การศึกษานี้ผู้วิจัยทำการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 ทำการทดลองเป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 ครั้ง ครั้งละ 30 นาที เริ่มวันที่ 1 สิงหาคม ถึงวันที่ 22 กันยายน 2550 กลุ่มตัวอย่างได้รับการทดลองทั้งสิ้น 32 ครั้ง ตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบการฝึกปฏิบัติจริง

วิธีการดำเนินการทดลอง

การทดลองครั้งนี้ดำเนินการในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 เป็นเวลา 8 สัปดาห์โดยมีขั้นตอน ดังนี้ สร้างความคุ้นเคยกับเด็กกลุ่มตัวอย่างเป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์ จัดเตรียมสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาที่ทำการทดลองให้เหมาะสมจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานทุกด้าน (Baseline Data) โดยการสังเกตพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบการปฏิบัติจริงของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 คน เป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 วัน ได้แก่ วันจันทร์ วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี วันละ 30 นาที โดยใช้การสังเกตแบบพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น บันทึกการสังเกตโดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย 1 คน รวมผู้สังเกตจำนวน 2 คน

การทดลองโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบการฝึกปฏิบัติจริงกับกลุ่มตัวอย่างเป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 วัน ได้แก่ วันจันทร์ เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับมารยาทด้านการทำความเคารพ วันอังคารเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับมารยาทด้านวาจา วันพุธเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับมารยาทด้านการแสดงอิริยาบถ วันพฤหัสบดีเป็นสร้างสถานการณ์โดยการฝึกปฏิบัติจริงและเป็นการประเมินมารยาทที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยโดยการสังเกต วันละ 30 นาที โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัย

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาระดับและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยโดยรวมและรายด้านที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบการฝึกปฏิบัติจริง สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การศึกษาระดับคะแนนโดยรวมของพฤติกรรมแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบการฝึกปฏิบัติจริง ระดับคะแนนโดยรวมก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบการฝึกปฏิบัติจริงมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 5.70 คะแนน และช่วงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบการฝึกปฏิบัติจริงสัปดาห์ที่ 1 มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 8.23, 10.23, 12.27,

18.43, 20.87, 24.83, 27.77 และ 29.67 ตามลำดับ ดังนั้น คะแนนเฉลี่ยตลอดช่วงสัปดาห์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามลำดับ และคะแนนพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรมการเล่นทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง แต่สัปดาห์มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$ ($F = 74.78$) แสดงว่าการเล่นทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริงส่งเสริมให้คะแนนพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยมีค่าเฉลี่ยตลอดทุกช่วงสัปดาห์สูงขึ้นอย่างชัดเจน

2. การศึกษาการเปลี่ยนแปลงคะแนนพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยแยกรายด้านพบว่าระดับคะแนนพฤติกรรมแยกรายด้านของการจัดกิจกรรมการเล่นทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริงมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น มารยาทด้านการทำความเคารพในช่วงสัปดาห์ที่ 1,2,3,4,5,6,7 และสัปดาห์ที่ 8 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$ ($F = 34.79$) ส่วนมารยาทด้านวาจาของเด็กปฐมวัยในช่วงสัปดาห์ที่ 1,2,3,4,5,6,7 และสัปดาห์ที่ 8 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นทุกช่วงสัปดาห์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$ ($F = 44.58$) และมารยาทด้านการแสดงอิริยาบถของเด็กปฐมวัยในช่วงสัปดาห์ที่ 5 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนในสัปดาห์ที่ 1,2,3,4,6,7 และสัปดาห์ที่ 8 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$ ($F = 38.16$) แสดงว่าการเล่นทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริงส่งเสริมให้พฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยรายด้านทุกด้านเพิ่มขึ้นตลอดทุกช่วงสัปดาห์อย่างชัดเจน ยกเว้นมารยาทด้านการแสดงอิริยาบถในช่วงสัปดาห์ที่ 5 เท่านั้นที่เพิ่มขึ้นเล็กน้อย

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาระดับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์โดยรวมและรายด้านของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเล่นทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($F = 74.78$) โดยหลังการจัดกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยมากขึ้นกว่าก่อนจัดกิจกรรมซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเล่นทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริงสามารถส่งเสริมพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยให้เพิ่มขึ้น โดยอภิปรายได้ดังนี้

1. การศึกษาระดับคะแนนโดยรวมของพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยโดยการจัดกิจกรรมการเล่นทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง เมื่อพิจารณาระดับคะแนนโดยรวม ก่อนและหลังจัดกิจกรรมการเล่นทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริงมีคะแนนพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยโดยรวมแตกต่างกัน คือ หลังการจัดกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการ

จัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง ทั้งนี้เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง เป็นกิจกรรมที่เด็กได้ปฏิบัติจริงจากการกระทำที่แสดงออกมาทั้งทางด้านอารมณ์และความรู้สึกกับสื่อที่เราความสนใจให้เด็กอยากเรียนรู้ ซึ่งตรงกับหลักทฤษฎีของ (แบนดูรา. 1896: 70) กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นหลักของมนุษย์คือการเรียนรู้จากการสังเกตนั่นเอง โดยเด็กกลุ่มทดลองได้เรียนรู้การสังเกตจากตัวแบบผ่านสื่อมีการปฏิสัมพันธ์ต่อกัน พฤติกรรมของคนเราส่วนมากเป็นการเรียนรู้จากการสังเกต การเลียนแบบ และประสบการณ์ตรงของผลการกระทำที่อาจเป็นบวกหรือลบ จากประสบการณ์ในการดำรงชีวิตในแต่ละวันของเด็ก เขาจะเรียนรู้ว่าพฤติกรรมอะไรที่ทำไปแล้วได้ผลบวกและพฤติกรรมใดเมื่อทำแล้วได้ผลลบ ฉะนั้นพฤติกรรมจึงเกิดขึ้นจากผลของการกระทำโดยมนุษย์ (พรพนทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. ม.ป.ป.; อ้างอิงจาก Bandura .1997: 6) และการฝึกปฏิบัติจริงเป็นวิธีการที่ช่วยให้บุคคลได้แสดงความรู้สึกนึกคิดต่างๆ ที่อยู่ภายในออกมา ทำให้สิ่งที่ซ่อนเร้นอยู่เปิดเผยออกมา และนำมาศึกษาทำความเข้าใจในตนเอง ในขณะที่เดียวกันการที่บุคคลสวมบทบาทของผู้อื่นก็สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในความคิด ค่านิยม และพฤติกรรมของผู้อื่นได้เช่นเดียวกัน ซึ่งกรอนลัน (Gronlund. 1959: 232) กล่าวว่ากิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กมีโอกาสปฏิสัมพันธ์ร่วมกับเพื่อน เช่น การร่วมทำกิจกรรมกับเพื่อน เด็กจะได้สร้างปฏิสัมพันธ์เรียนรู้บทบาทของตนเองว่าควรปฏิบัติตนอย่างไร เมื่อเด็กต้องอยู่ร่วมกับเพื่อนอย่างมีความสุข มีทัศนคติที่ดีกับคนทั่วไปทำให้มีประสบการณ์ทางด้านมารยาทไทยที่พึงประสงค์สูงขึ้น เฮอร์ลอค (Hurlock. 1978: 237) กล่าวว่าถ้าจำนวนครั้งในการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นเพิ่มขึ้นจะทำให้เด็กมีพัฒนาการทางพฤติกรรมมากขึ้น กระบวนการที่ส่งผลให้เกิดการพัฒนาพฤติกรรมทางด้านมารยาทไทยที่พึงประสงค์ ทั้งนี้การจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง เด็กแสดงการกระทำออกมาจากจินตนาการ ความรู้สึกของตัวเองคือการพัฒนาพฤติกรรมเด็กโดยให้ตัวแบบ หรือตัวอย่างจะช่วยให้เด็กได้เลียนแบบตามโดยธรรมชาติของเด็กมักจะเลียนแบบผู้ที่เด็กชื่นชม เช่น ตัวละครในนิทาน ซึ่งเป็นตัวแบบทางพฤติกรรมที่ทำให้เด็กเข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้นและพัฒนาการของมนุษย์ตั้งแต่แรกจะมีผลต่อพัฒนาการระยะต่อไป ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา จริยธรรมและบุคลิกภาพทั้งหมดทุกด้านจะมีความสัมพันธ์กันหมดและส่งผลกระทบซึ่งกันและกัน (สิริมา ภิญโญ อนันตพงษ์. 2547: 30) ฉะนั้นการเปลี่ยนแปลงของเด็กต้องอาศัยระยะเวลาอย่างเพียงพอที่ทำให้เด็กเกิดพฤติกรรมต่างๆ งานวิจัยของเบิร์ช และบิลล์แมน (Birch; & Billman.1986: 387 – 395) พบว่าเด็กจะแสดงพฤติกรรมให้กับเพื่อนที่คุ้นเคยมากกว่าคนที่คุ้นเคยน้อยกว่า การฝึกปฏิบัติจริงของเด็กจะทำให้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

การจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง แต่ละสัปดาห์มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$ ($F = 74.78$) ซึ่งคะแนนพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่ฟังประสงค์ของเด็กปฐมวัยโดยรวมเฉลี่ยมีค่าแตกต่างกันอย่างน้อย 1 ช่วงสัปดาห์ แสดงว่าการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริงส่งเสริมให้คะแนนพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่ฟังประสงค์ของเด็กปฐมวัยมีค่าเฉลี่ยตลอดทุกช่วงสัปดาห์สูงขึ้นอย่างชัดเจน

2. การศึกษาการเปลี่ยนแปลงคะแนนพฤติกรรมแยกแยะรายด้านของการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลง คะแนนเฉลี่ยของการสังเกตพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่ฟังประสงค์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริงปรากฏว่าการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริงมีความแตกต่างกันอย่างน้อย 1 ช่วงสัปดาห์ ทั้งนี้เนื่องจากระยะเวลาในการฝึกกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริงมากขึ้น ทำให้เด็กซึมซับ และเกิดจินตนาการ โดยกระบวนการเรียนรู้จากการดำเนินกิจกรรมซึ่งทำให้เด็กกล้าคิด กล้าแสดงออก เป็นการสะท้อนความคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ทำให้เกิดการพัฒนาพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่ฟังประสงค์ออกมาในขณะวิจัยได้มีการกำหนดบทบาทครูซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้โดยใช้คำถามกระตุ้นและชักนำให้เด็กเสนอความคิด การให้อิสระเด็กในการเลือกใช้อุปกรณ์ (สิริมา ภิญาญอนันตพงษ์. 2548: 64) การใช้คำถามพูดคุยสนทนากับเด็กในชั้นสุรานั้นเป็นการพูดคุยถึงตัวละครนั้นๆ ร่วมกัน ซึ่งเป็นปัญหาที่เด็กพบและประสบการณ์จากการได้ฟังเรื่องที่จินตนาการโดยตรงกับตนเอง ครูให้อิสระทั้งความคิดและการกระทำเด็กได้รับรู้และเรียนรู้ความคิดของบุคคลอื่นที่มีพฤติกรรมที่ตนได้ปฏิบัติทำให้เด็กได้รับรู้และเข้าใจความต้องการของผู้อื่น ปรับพฤติกรรมของตนเองให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น เมื่อครูใช้คำถามกระตุ้นเพียงเล็กน้อย เด็กสามารถช่วยกันเสนอความคิดเห็นในการแก้ปัญหาและตกลงหาข้อสรุปวิธีแก้ปัญหากันเองได้ นั่นคือเด็กลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง รู้จักการปรับตัว ยินยอมทำตามเพื่อน และครูบอก

ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับพัฒนาพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่ฟังประสงค์โดยครูมีบทบาทในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้จากการสังเกตและนำไปสู่การปรับตัวนอกจากนี้ เด็กจะแสดงออกถึงพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่ดี ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ครูให้กำลังใจส่งผลต่อการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง ให้สามารถส่งเสริมพฤติกรรมแสดงมารยาทไทยที่ฟังประสงค์ได้ดียิ่งขึ้น การเปลี่ยนแปลงคะแนนพฤติกรรมแยกแยะรายด้านของเด็กปฐมวัย ได้แก่ ด้านที่ 1 มารยาทด้านการทำความเคารพ ด้านที่ 2 มารยาทด้านวาจา และด้านที่ 3 มารยาทด้านการแสดงอิริยาบถ พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$ ($F = 34.79, 44.55, 38.16$) แสดงว่าคะแนนพฤติกรรมแสดงมารยาทไทยที่ฟังประสงค์ของเด็กปฐมวัยแยกแยะรายด้านทุกด้านเฉลี่ยมีค่าแตกต่างกันอย่างน้อย 1 ช่วงสัปดาห์ ดังนี้

ด้านที่ 1 มารยาทด้านการทำความเคารพ เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์หลังจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริงในสัปดาห์ที่ 1,2,3,4,5,6,7 และสัปดาห์ที่ 8 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$ ($F = 34.79$) ทั้งนี้การจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริงเป็นการดำเนินเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับการทำความเคารพ ซึ่งประกอบไปด้วยการทำความเคารพพระเจ้าแผ่นดินโดยการถวายคำนับ และการถอนสายบัว การไหว้พระพุทธรูป การไหว้ครูประจำชั้น การไหว้เพื่อน ซึ่งในการจัดกิจกรรมเป็นการส่งเสริมให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง เด็กเกิดการเรียนรู้จากการกระทำและนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันจนติดเป็นลักษณะนิสัย จึงทำให้คะแนนมารยาทด้านการทำความเคารพในแต่ละสัปดาห์สูงขึ้นอย่างชัดเจน และการทำความเคารพเป็นสิ่งที่ดีงามถือเป็นวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นถึงความรุ่งเรืองและเป็นสิ่งที่แสดงถึงความอ่อนน้อม นุ่มนวล เรียบร้อยอันเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นไทย

ด้านที่ 2 มารยาทด้านวาจา เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์หลังจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริงในสัปดาห์ที่ 1,2,3,4,5,6,7 และสัปดาห์ที่ 8 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นทุกช่วงสัปดาห์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$ ($F = 44.58$) เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริงเป็นการส่งเสริมมารยาทด้านวาจาให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติซ้ำๆ เด็กรู้จักการพูดด้วยถ้อยคำสุภาพมีหางเสียงครับ – ค่ะ รู้จักกล่าวสวัสดิ์ ขอโทษ ขอขอบคุณ และไม่ส่งเสียงดังขณะพูดคุย จากกิจกรรมดังกล่าวจึงทำให้เด็กปฏิบัติตนจนเป็นลักษณะนิสัยของตนเองจึงทำให้คะแนนมารยาทด้านวาจาสูงขึ้นในทุกสัปดาห์อย่างเห็นได้ชัดเช่นกัน ดังนั้นคนที่มีวาจาสุภาพเรียบร้อยอ่อนโยน ย่อมเป็นที่ยอมรับของสังคม

ด้านที่ 3 มารยาทด้านการแสดงอิริยาบถ เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์หลังจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง ในสัปดาห์ที่ 1,2,3,4,6,7 และสัปดาห์ที่ 8 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$ ($F = 38.16$) ทั้งนี้เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริงเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือกระทำด้วยตนเอง ในด้านการเดินผ่านผู้ใหญ่ การนั่งและการนั่งต่อหน้าผู้ใหญ่ จึงทำให้คะแนนพฤติกรรมด้านการแสดงอิริยาบถในแต่ละสัปดาห์สูงขึ้นซึ่งการแสดงอิริยาบถเป็นลักษณะอาการการเคลื่อนไหวอันเป็นกิริยาอาการต่างๆ ควรได้รับการฝึกฝนเป็นประจำเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยและคงความเป็นไทยให้อยู่กับไทยตลอดไป การเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริงเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ส่งเสริมและปลูกฝังความเป็นไทยโดยการฝึกปฏิบัติจริงเป็นประจำจนทำให้เด็กเกิดเป็นลักษณะนิสัยของตนเอง

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่ากิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง สามารถส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ ถ้าเด็กได้รับการจัดกิจกรรมติดต่อกันเป็นระยะเวลาที่ต่อเนื่องกัน 8 สัปดาห์ และปริมาณการฝึกมีผลต่อพฤติกรรมแสดงมารยาทไทยที่พึง

ประสงค์ ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่สนใจในการศึกษาพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยสามารถเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับพัฒนาการ ความสนใจ และช่วงระยะเวลาที่เหมาะสม

ข้อสังเกตที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษาพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นนิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง พบข้อสังเกตดังนี้

1. ช่วงระยะสัปดาห์ที่ 1 - 3 เด็กยังไม่คุ้นเคยกับผู้วิจัยและการจัดกิจกรรม เด็กต้องใช้ระยะเวลาในการปรับตัว สร้างความคุ้นเคยกับเด็กเป็นระยะเวลาหลายสัปดาห์ ทำให้พฤติกรรมแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยในช่วงแรกจะเพิ่มน้อยและหลังจากที่เด็กมีความคุ้นเคยกับผู้วิจัยแล้ว พฤติกรรมแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยก็จะเพิ่มมากขึ้นในสัปดาห์ที่ 4 เป็นต้นไป

2. การจัดกิจกรรมการเล่นนิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง ช่วยส่งเสริมพฤติกรรมแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย ซึ่งเด็กจะมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์แต่ละด้าน ได้แก่ มารยาทด้านการทำความเคารพ มารยาทด้านวาจา และมารยาทด้านการแสดงอิริยาบถ มีจุดเริ่มต้นและเกิดการเปลี่ยนแปลงช้าเร็วต่างกัน และในพฤติกรรมแต่ละด้านก็มีการเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างสม่ำเสมอ โดยจะค่อยๆ เพิ่มขึ้นในแต่ละสัปดาห์ และการเปลี่ยนแปลงจะเพิ่มขึ้นสูงในช่วงสัปดาห์ที่ 7 และสัปดาห์ที่ 8 เนื่องจากเด็กได้รับการฝึกกิจกรรมที่ต่อเนื่องถึง 8 สัปดาห์

3. ในระยะแรกของการจัดกิจกรรมการเล่นนิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริงเด็กยังไม่คุ้นเคยกับการจัดกิจกรรม ไม่กล้าที่จะแสดงออกด้วยตนเองมากนัก ต้องอาศัยดูตัวอย่างจากเพื่อนๆ และเมื่อครูใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กคิดและแสดงพฤติกรรมแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ออกมา ยอมรับในความสามารถของเด็ก ในระยะหลัง เด็กกล้าแสดงพฤติกรรมด้านมารยาทไทยเพิ่มมากขึ้น เด็กเกิดความคิดภายในและเด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง เด็กทุกคนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเพราะเด็กเป็นผู้แสดงกิจกรรมเหล่านั้นด้วยตนเอง ครูเป็นเพียงผู้เตรียมสื่ออุปกรณ์ต่างๆ ให้คำแนะนำ และช่วยเหลือเมื่อเด็กพบกับปัญหาในการทำกิจกรรม

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การจัดกิจกรรมการเล่นนิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง ครูจะต้องให้เวลากับเด็ก เนื่องจากเด็กต้องปรับตัวให้เข้ากับรูปแบบและกิจกรรม ซึ่งในระยะแรกๆ ครูต้องให้กำลังใจเด็กได้ทำกิจกรรมตลอดเวลา

2. การจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง ครูต้องจัดกิจกรรมที่เอื้อต่อลักษณะของเด็ก คำนึงถึงความแตกต่างของเด็ก ยอมรับความสามารถของเด็ก ยกย่อง ชื่นชมในจุดเด่นของเด็กระหว่างทำกิจกรรม

3. ครูต้องตระหนักถึงการสังเกตและการจดบันทึกพฤติกรรมของเด็ก เพื่อให้ทราบพัฒนาการของเด็กที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมในแต่ละวัน ตลอดจนเลือกรูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก

4. การจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง ครูต้องเปิดโอกาสให้เด็กๆ ทุกคนได้ร่วมแสดง และฝึกความเป็นผู้นำและผู้ตาม เพื่อให้เด็กกล้าแสดงออกด้านมารยาทไทยที่พึงประสงค์เพิ่มมากขึ้น

5. ควรดำเนินกิจกรรมพัฒนาพฤติกรรมแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เด็กเกิดคุณลักษณะในตนเองอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย

1. ควรศึกษาแนวโน้มพฤติกรรมแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยในระยะเวลาที่เพิ่มขึ้นเพื่อให้เห็นแนวโน้มของพัฒนาการด้านพฤติกรรมแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยได้ชัดเจน

2. ในการส่งเสริมพฤติกรรมแสดงออกมารยาทไทยที่พึงประสงค์ควรใช้กิจกรรมอื่นที่นอกเหนือจากการฝึกปฏิบัติจริง เช่น เกมการศึกษา

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ. (2526). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาเมฆกุฎราชวิทยาลัย. 112.
- กัลยา นิมจิตต์. (2545). *การศึกษารูปแบบการเล่านิทานของผู้ปกครองเด็กปฐมวัยโรงเรียนอนุบาลวัดนางนอง กรุงเทพฯ. ปรินฏยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.*
- กรมวิชาการ. (2524). *การศึกษาเกณฑ์ปกติของระดับพัฒนาการทางจริยธรรมและองค์ประกอบที่มีผลต่อพัฒนาการทางจริยธรรม*. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- กาญจนา ทองหยัด. (2540). *ผลของการฝึกพฤติกรรมการแสดงออกที่มีต่อมารยาทนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยมวานรนิวาส อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร. ปรินฏยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.*
- กิติพงษ์ เทียนตระกูล; และคนอื่นๆ. (2532). *รายงานการวิจัยการประเมินผลโครงการมารยาทของนักเรียนโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายประถม) . กรุงเทพฯ : โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายประถม) .*
- กิ่งแก้ว อัดถาวร. (2513). *วรรณกรรมจากบ้าน พระนคร : หน่วยศึกษานิเทศน์ กรมการฝึกครู.*
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2541 เมษายน). *การเล่านิทาน"วารสารการศึกษาปฐมวัย".2(2) : 10-19.*
- . (2547). *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ : เอดิสันเพรส โปรดักส์.
- . (2545). *The using of Materials in Teaching – Learning activity of Kindergarten Teaher.*
- เกริก ยุ้นพันธ์. (2539). *การเล่านิทาน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สุวีสาส์น.*
- . (2543). *การเล่านิทาน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สุวีสาส์น.*
- ขวัญนุช บุญอยู่สง. (2546). *การส่งเสริมทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยโดยการเล่า "นิทานคณิต". ปรินฏยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). ถ่ายเอกสาร.*
- คำหมาน คนไค. (2547). *การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิดและปฏิบัติการ*. กรุงเทพฯ : บริษัทพัฒนาคุณภาพวิชาการจำกัด
- จิตรภรณ์ เตมียกุล. (2531). *การศึกษาเปรียบเทียบสมรรถภาพในการฟังนิทานของเด็กปฐมวัย โดยการใช้รูปภาพและหุ่นมือประกอบ. ปรินฏยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.*

- จิราพร ปั่นทอง. (2550). *ความมั่นใจของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นิทานประกอบกระดาษเช็ดหุ่นมือ*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย.มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จันทร์ฉาย พัทธ์ศิโรกุล. (2531). *ผลการจัดโปรแกรมการฝึกความกล้าแสดงออกต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- จันทร์เพ็ญ สุภาพล. (2535). *การศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้ฟังนิทานประกอบดนตรีและนิทานประกอบภาพควบคู่กิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมความช่วยเหลือ*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จินตนา หมู่ผึ้ง. (ม.ป.ป). *นิทานสำหรับเด็ก*. กรุงเทพฯ : ต้นอ่อน แกรมมี่ จำกัด.
- ฉวีวรรณ กิณางค์. (2533). *การศึกษาเด็ก*. โครงการตำรามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. วิทยาเขตพิษณุโลก : พิมพ์.
- ฉัฐมา อักษรรัฐ. (2521). *วรรณคดีเปรียบเทียบเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ : สตรีเนติศึกษา
- ชำนาญ นิสารัตน์. (2521). *มารยาทไทย*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2545). *เทคโนโลยีและสื่อสารทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ : ชุมชมสหกรณ์ทางการเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ดวงเดือน เทศวานิช. (ม.ป.ป.). *หลักการสอนทั่วไป.ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะวิชาครุศาสตร์ วิทยาลัยครูพระนคร*.
- ดุษฎี มาลากุล ณ อยุธยา. (2511). *มารยาทไทยเล่มน้อยและระเบียบในโอกาสพิธีต่างๆ*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ทองพร สุทธิธรรม. (2534). *การศึกษาความสามารถในการรับรู้และเข้าใจทัศนะของผู้อื่นของเด็กปฐมวัยที่ผู้ปกครองจัดกิจกรรมนิทานเพื่อส่งเสริมการคลายการยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง*. ปรินญาณิพนธ์. กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทัศนีย์ อินทรบำรุง. (2539). *วินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นิทานก่อนกลับบ้าน*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทศนา แหมมณี. (2547). *ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 3 . กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ธรรมรงค์ศักดิ์ หมื่นจักร; และคณะ. (2523). *จิตวิทยาธุรกิจ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โคมทองจำกัด.
- นิตยา ศษภักดี. (2530). *จิตเวชสำหรับเด็กกุมารแพทย์*. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.
- นิตยา สุพรรณศิริ. (2540). *การศึกษาก่อนวัยเรียน*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ต้นอ่อน จำกัด.
- เนื่อน้อง สนับบุญ. (2541). *ความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์เล่นิทาน*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. (2526). *การทดลองแบบอิงเกณฑ์: แนวคิดและวิธีการ*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- (2527). *หนังสือการทดสอบแบบอิงเกณฑ์แนวคิดและวิธีการ*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. (2521). *การวัดและประเมินผล*, ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประสาธ อิศรปริดา. (2523). *จิตวิทยาวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ : ศีขิตสยาม.
- ประชุม รอดประเสริฐ. (2526). *ผู้นำและพฤติกรรมบริหารงาน*. ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประไพ แสงดา. (2544). *ผลการจัดกิจกรรมการเล่นิทานไม่จบเรื่องที่มีต่อความสามารถด้านการเขียนของเด็กปฐมวัย*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- แปลก สนธิรักษ์; และ วิทย์ วิศทเวทย์. (ม.ป.ป.). *ศีลธรรม ส 543*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- ผอบ โปชะภุชณะ. (2530). *มารยาทไทย*. กรุงเทพฯ : องค์การค้าคุรุสภา.
- พงษ์ศักดิ์ สังข์ภิญญ. (2542). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรวิการ.
- พจมาน เทียมมนัส. (2539). *ความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นิทานประกอบสื่อการแสดงละครสร้างสรรค์*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พรทิพย์ ทรัพย์สิน. (2520). *การฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกที่เหมาะสม เพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนมัธยมด่านสำโรง จังหวัดสมุทรปราการ*. ม.ป.พ.

- พรรณราย ทวีพะยะประภา. (2523). *การฝึกพฤติกรรมที่เหมาะสมในการแสดงออก*. กรุงเทพฯ: เอกสารประกอบการประชุมปฏิบัติการหน่วยพัฒนาคณาจารย์วิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. (2547). *ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพ็ญศรี วชิราวิโรจน์. (2527). *การฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกเพื่อลดความวิตกกังวลในการพูดหน้าชั้นของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนดุสิตวิทยุสฤษดิ์อุปถัมภ์จังหวัดชัยนาท*. ปริญญาโท กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. (2542 , 19 สิงหาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 116 ตอนที่ 74 หน้า 13.
- พัช อนุรักษ์ราชมณฑิเยร, ท่านผู้หญิง. (2530). *วัฒนธรรมและประเพณีไทย*. กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์.
- ไพพรรณ อินทนิล. (2534). *เทคนิคการเล่านิทาน*. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ปัญญาพร นิตยะประภา. (2544). *การผลิตหนังสือสำหรับเด็ก*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- มนัสวาสน์ โกวิทยา. (2547). *การศึกษานอกระบบโรงเรียน แนวทางศึกษาและกิจกรรมที่หลากหลาย*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยุพิน กองธรรม. (2532). *ผลการฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกที่เหมาะสมในการแสดงออกเพื่อลดพฤติกรรมความก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. ปริญญาโท กศ.ม.
- พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก. อัดสำเนา.
- เยาวรัตน์ บุญชัย. (2529). *การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับมารยาทไทยบางประการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มาจากครอบครัวที่มีวิถีชีวิตแตกต่างกัน*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- รัชณี ศรีไพวรรณ. (2516, เมษายน). “ การเล่านิทานและเล่าเรื่อง ” สื่อภาษาชุมชนภาษาไทยของ *ครูสภา*. 3(3) : 37-41.
- ระวีวรรณ แก้วคงทอง. (2539). *ผลของการฝึกพฤติกรรมที่เหมาะสมในการแสดงออกที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมก้าวร้าวของเยาวชนในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี*. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (จิตวิทยาคลินิก). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2530). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.

- เรื่องศักดิ์ ปิ่นประทีป. (2548, พฤษภาคมคม). นิทาน...กระบวนการสำคัญในการพัฒนาเด็ก. วารสาร
หนังสือเพื่อเด็ก. 2(3) : 27 – 28
- วรรณิ ศิริสุนทร. (2532). เอกสารคำสอนวิชาการเล่านิทาน. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.
----- . (2539). การเล่านิทาน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ต้นอ่อน จำกัด.
- วราภรณ์ ปานทอง (2548). ผลของการเล่านิทานคติธรรมประกอบการเล่นบทบาทสมมติที่มีต่อ
พฤติกรรมทางด้านสังคมของเด็กปฐมวัย. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย).
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วราภรณ์ รักวิชัย. (2540). การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : บริษัทต้นอ่อน จำกัด.
- วาริ นิยมธรรม. (2535). ผลการใช้เทคนิคแม่แบบจากนิทานชาดกเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิง
จริยธรรมในนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย).
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วาสนา ชาวหา. (2525). สื่อการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรีนติ้งเฮาส์.
- วันทิพย์ สิ้นสูงสุด. (2549). การใช้การเรียนรู้จากการปฏิบัติเพื่อสร้างองค์ความรู้ใฝ่เรียนรู้.
กรุงเทพฯ: ช่างศึกษาวิชัย.
- วัลลภ ปิยะมโนธรรม. (2532) . เทคนิครักษาโรคประสาทด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ : บพิศการพิมพ์.
- วัลย์ลดา ศิริพงษ์วิไล. (2530, กุมภาพันธ์). “ความคิดเห็นของอาจารย์และผู้ปกครองที่เกี่ยวกับ
พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน”. โรงเรียนมัธยมสาธิต รามคำแหง, วิจัยสนเทศ.
7(77) : 37-39.
- วิไล มาศจรัส. (2545). เทคนิคการเขียน การเล่านิทานสำหรับเด็ก. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :
ช่างอักษร.
- วิไล เวียงวีระ. (2526). นิทานสำหรับเด็ก เข้าใจเด็กก่อนวัยเรียนเล่ม 2. ชมรมไทยอิสราเอล.
กรุงเทพฯ : เจริญผลการพิมพ์.
- วีระ อุสาหะ. (2524). ผลการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีผลต่อมารยาทในชั้นเรียนของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสรรพวิทยาสังคหวัดชัยนาท.ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม.
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศิริรัตน์ ชูชีพ. (2544). พฤติกรรมชอบสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหว
เชิงสร้างสรรค์. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศึกษานิเทศก์,กรมสามัญ. (2522). คู่มืออบรมนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ข้อคิด-ควรทำ
เล่ม 5. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : จงเจริญการพิมพ์.

- สมบุญ สวงวนญาติ. (2534). *การผลิตสื่อการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ : ประพันธ์สาส์น.
- สมจินตนา ภัคดีศรีวงศ์,คุณหญิง. (2538). *มารยาทในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ : บริษัท ต้นอ่อน
แกรมนี่จำกัด.
- สมศักดิ์ ปริบูรณ์. (2542). “ *นิทาน ความสำคัญและประโยชน์*”. สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
2 : 47-64.
- สมโภชน์ เขียมสุภาสิต. (2536). *ทฤษฎีและการปรับพฤติกรรม*. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์.
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สิริมา ภิญโญนนตพงษ์. (2542). *การปฏิรูปการเรียนการสอนเด็กปฐมวัย*. (เอกสารประกอบการสอน).
กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอนคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- สิริมา ภิญโญนนตพงษ์. (2548). *แนวการจัดประสบการณ์ปฐมวัยศึกษา*. กรุงเทพฯ :
ศูนย์การพิมพ์ : ดวงกมล.
----- (2549, กันยายน). "การพัฒนาคุณธรรมของเด็กปฐมวัยด้วยวิธีสอนโดยใช้ชุด
"นิทานชาดก". *วารสารทางการศึกษา*. 1(1) : 43-49.
----- (2547). *การวัดและประเมินผลแนวใหม่เด็กปฐมวัย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ:
ศูนย์การพิมพ์ : ดวงกมล.
- สุทธิ ภิบาลแทน. (2527). *มารยาทและราชาศัพท์*. กรุงเทพฯ : มิตรสัมพันธ์กราฟฟิคอาร์ต.
- สุภาวดี ไยพิมพ์. (2533). *ความสามารถในการจำแนกพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ของเด็ก
ปฐมวัยที่ได้ฟังนิทานโดยใช้หุ่นมือและการเล่านิทาน โดยแสดงบทบาทสมมติประกอบ*.
ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาประถม). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุนนา พานิช. (2531). *การเตรียมความพร้อมเด็กเล็ก*. ราชบุรี : โรงเรียนชุมชนเมืองราชบุรี.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2542) . *แนวการจัดประสบการณ์เด็กเล็ก*.
พิมพ์ครั้งที่ 3 : กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*.
กรุงเทพฯ : บริษัทพริกหวาน กราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2525). *มารยาทไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2530). *แผนการพัฒนาศึกษา ศาสนาและศิลปะ
วัฒนธรรมระยะที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534)*. กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์.

- หลุย จำปาเทศ. (2533). *จิตวิทยาสัมพันธ์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อารีย์ ลีลา. (2535). *ผลการฝึกพฤติกรรมการกล้าแสดงออกที่มีต่อการสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อน
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านน้ำรอบ อำเภอลานสั๊ก จังหวัดอุทัยธานี.
ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.*
- อุษา อินทปัญญา. (2536). *ผลการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อมารยาทในชั้นเรียนชั้นประถม
ศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดราษฎร์รังสรรค์ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ.
ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.*
- Alberti, R.; & Emmons, M. (1982). *Your Perfect Right*. San Luis Obispo, CA : IMPACT.
- Alberti, Robert E. ; & Michll L. Emmons. (1982). *A Guide To Assertive Living : Your Perfect
Righ*. 4 th ed. Caluis Obispo Inpact.
- Bandura, Albert. (1997). *Social Learning Theory*. New Jersey : Prentice – Hall.
- Birch, J. ; & Billman , J.A. (1986). *Observation and Participation in Early Childhood
Setting Boston* : Allynand Bacon.
- Bower, Sharon Anthony; & Gordon H. Bower. (1976). *Asserting Yuorself : A pracfical Guide
For Positive Change*. Massachusetts : *Addison.Weslay* Publishing Company.
- Butterfield, Suzanne Denise. (1999) *Action learning: case study of learning and transfer
for personal and professional development*. Doctoral Dissertation. Georgia
State University.
- Dixon; others. (1977, June). “*Training Disadvantage Preschoolers on Various Fantasy
Activiies Effects on cognitive Functioning and Impulse Control,*” in child
development, Wayne State University, 2 : 367-379.
- Gibson, Lucinda Anne, (2000:xi). *Phases of learning during action learning experiences:
An exploratory study*. Doctoral Dissertation. Georgia State University.
- Goslin, P.A. (1962). “*Accuracy of Self Perception and Social Acceptance*”, *Sociomery*.
5: 283-296.
- Hilda L.J. (2001). *Eary Education Curriculum A child Connection to the World*.
New York : Division of International Thomson Publishing.

- Hollyway, Maetha Snead, (2001) *The Use of cooperative action learning to increase music appreciation students listen skills*. Doctoral Dissertation. The University of Utah.
- Hurlock, E.B. (1964). *Child Development*. 5th ed. New York : McGraw – Hill.
- John W.S. ; & Mary J.S. (1995). *Language Arts in the Early Childhood Classroom*. California. Division of International Thomson Publishing.
- Lang, A.J. jakuboski. (1976). *Responsible Asserive Behavior*. *Champ iagn, III*: Research Press,
- Lee , Yul Dong, Erest T. Halllberd And Harvey Hassard. (1979). "Effect of Assertive of Aggressive Baheavior of Adolescents" , *Journal of Covenseling Psychology*. 26(5) : 459-461.
- Morrow, A.H. (1986). *Motivation and Personality*. new york : Harper.
- Sansbury. David L. (1974). "Assertive Trininy in Group." *The Personal And Gergamaness*,
- Seefeldt, C. (1980). *Teaching Young Childern*. New Jersey : Prentice – Hall Inc.
- Shaftel, F.R. ; & G. Shatel. (1997). *Role – Playing for Social Value : Decision Marking in the Social Studies*. New Jersey : Englewood Cliffs, Prentice – Hall.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

- คู่มือการใช้แผน การจัดการกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการปฏิบัติจริง
- แผนการจัดการกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการปฏิบัติจริง

คู่มือการใช้แผนการจัดกิจกรรมเล่นนิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง

หลักการและเหตุผล

การส่งเสริมพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์นั้นสามารถส่งเสริมได้ด้วยการจัดกิจกรรมหลายวิธีและวิธีหนึ่งก็คือ การจัดกิจกรรมการเล่นนิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริงที่ผู้วิจัยนำมาจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย ทั้งนี้เนื่องจากเนื้อหาของนิทานเป็นสื่อที่ดีสามารถนำมาส่งเสริมพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ 3 ด้านคือมารยาทด้านการทำความเคารพ มารยาทด้านวาจา และมารยาทด้านการแสดงอิริยาบถ นอกจากนี้ในระหว่างทำกิจกรรมเด็กก็มีโอกาสได้ลงมือปฏิบัติจริงจากการลงมือปฏิบัติเชื่อมโยงเรื่องราวจากนิทานที่เกิดขึ้น โดยมีครูเป็นผู้มีบทบาทในการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการเรียนรู้ของเด็ก จัดเตรียมสื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดงที่หลากหลายและเพียงพอ ใช้คำถามกระตุ้นเพื่อให้เด็กได้คิดก่อนลงมือฝึกปฏิบัติให้การเสริมแรงและการยอมรับในความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็กให้ความช่วยเหลือตามความเหมาะสมขณะจัดกิจกรรมควรสอดแทรกพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เช่น มารยาทด้านการทำความเคารพ มารยาทด้านวาจา และมารยาทด้านการแสดงอิริยาบถ ให้เกิดขึ้นในตัวเด็กสืบต่อไป

จุดมุ่งหมาย

เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย โดยส่งเสริมมารยาททางด้านการทำความเคารพ มารยาทด้านวาจา มารยาทด้านการแสดงอิริยาบถ โดยใช้กิจกรรมการเล่นนิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง

เนื้อหา

กิจกรรมการเล่นนิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริงจัดทำขึ้นเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยของเด็กปฐมวัย โดยเนื้อหาของนิทานเป็นสื่อส่งเสริมพฤติกรรมด้านการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ ได้แก่ มารยาทด้านการทำความเคารพ มารยาทด้านวาจา มารยาทด้านการแสดงอิริยาบถ

หลักการจัดกิจกรรม

1. กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรม

การจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง จัดขึ้นในช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์ สัปดาห์ละ 4 วัน ได้แก่ วันจันทร์ เป็นการจัดกิจกรรมการเล่านิทานเกี่ยวกับมารยาทด้านการทำความเคารพ วันอังคารเป็นการจัดกิจกรรมการเล่านิทานเกี่ยวกับมารยาทด้าน วาจา วันพุธเป็นการจัดกิจกรรมการเล่านิทานเกี่ยวกับมารยาทด้านการแสดงอิริยาบถ วันพฤหัสบดีเป็นการสร้างสถานการณ์โดยการแสดงบทบาทสมมติและเป็นการประเมินมารยาทที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยโดยการสังเกตวันละ 30 นาที ระยะเวลา 8 สัปดาห์

2. แนวทางการจัดกิจกรรม

ในการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง ได้คัดเลือกนิทานที่มีเนื้อหาส่งเสริมพฤติกรรมมารยาทไทย 24 เรื่อง โดยจัดกิจกรรมตามขั้นดังนี้

2.1 จุดมุ่งหมายในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมมารยาทไทยที่พึงประสงค์ 3 ด้าน ได้แก่ มารยาทด้านการทำความเคารพ มารยาทด้าน วาจา มารยาทด้านการแสดงอิริยาบถ

2.2 เนื้อหาของนิทานที่นำมาเล่าให้เด็กฟังในแต่ละครั้งจะสอดแทรกลักษณะของพฤติกรรมมารยาทไทยที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายโดยมีตัวละครเป็นตัวแบบที่ดีให้กับเด็ก

2.3 การจัดกิจกรรมจะแบ่งขั้นตอนการจัดกิจกรรมเป็นลำดับขั้นตอนอย่างชัดเจน ได้แก่ ขั้นนำ ขั้นดำเนินกิจกรรม (เล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง) และขั้นสรุป ซึ่งในแต่ละขั้นตอนเด็กจะมีโอกาสฝึกปฏิบัติจริงโดยการคิดและลงมือปฏิบัติจนเกิดการเรียนรู้ในเรื่องของพฤติกรรมมารยาทไทยที่พึงประสงค์

2.4 การประเมิน ประเมินตามสภาพจริงโดยการสังเกตพฤติกรรมมารยาทไทยของเด็กปฐมวัยขณะร่วมทำกิจกรรม และการตอบคำถามแสดงการรับรู้ในเรื่องของมารยาทไทยจากเนื้อเรื่องของนิทาน

3. สื่อ อุปกรณ์

สื่อ อุปกรณ์ ที่ใช้มีความหลากหลายและเหมาะสมกับเด็กปฐมวัย ได้แก่ รูปภาพ แผ่นแม่เหล็ก หนังสือนิทานประเภทต่างๆ ซึ่งสื่อเหล่านี้มีรูปแบบและสีสันที่สามารถกระตุ้นความสนใจของเด็กได้เป็นอย่างดี

4. บทบาทครู

1. เลือกนิทานที่สอดคล้องตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย ภาษาที่ใช้มีความเหมาะสมกับเนื้อหาของนิทานไม่ยาวเกินไป

2. สร้างบรรยากาศโดยครูกระตุ้นให้เด็กรู้สึกสบาย อยากร่วมคิดร่วมปฏิบัติกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ ให้อิสระในการแบ่งกลุ่ม การตอบคำถาม การให้ความอิสระจะช่วยให้เด็กสนุกกับการทำกิจกรรมมากยิ่งขึ้น

3. เป็นผู้สนับสนุนในการจัดกิจกรรมโดยการเตรียมสื่อ อุปกรณ์ สถานที่ให้พร้อมเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้อย่างมีความสุข อีกทั้งครูควรสนับสนุนการคิดที่เจริญงอกงามของเด็กด้วย

4. ให้คำแนะนำ ให้แนวทางกระตุ้นความคิด ในบางครั้งเด็กอาจคิดไม่ได้หรือออกนอกแนวทางครูต้องตะล่อมให้การปรึกษาเพื่อให้เกิดการการเรียนรู้ตามจุดประสงค์

5. ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งครูควรทำการประเมินเด็กทุกคน มีการกระตุ้นเด็กให้เข้าร่วมกิจกรรมและใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กคิดเชื่อมโยงเหตุการณ์ในนิทานและประสบการณ์จริง

5. บทบาทเด็ก

1. ปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกันทุกครั้งในการทำกิจกรรมเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง เช่น เมื่อร่วมกิจกรรมในวงกลมฟังนิทานที่ครูเล่าเด็กตั้งใจฟังนิทานไม่คุยหรือเล่นกัน

2. ทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายด้วยความตั้งใจและทำตามลำดับขั้นตอน

3. แบ่งหน้าที่รับผิดชอบทั้งในกลุ่มของตนเอง และส่วนรวม

4. ร่วมแสดงความคิดเห็นและตอบคำถามตามจุดประสงค์

**แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
สัปดาห์ที่ 1 ครั้งที่ 1
นิทานเรื่อง “เรื่องดี ๆ ของเด็กไทย”**

จุดประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมมารยาทไทยด้านการไหว้พระภิกษุ การไหว้ผู้ใหญ่ และการไหว้เพื่อน
2. เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติตนให้เหมาะสม ถูกกาลเทศะ

เนื้อหา

ในการปฏิบัติตนในการไหว้พระพุทธรูป พระภิกษุ การไหว้ผู้ใหญ่ และการไหว้เพื่อน เป็นการไหว้ที่แตกต่างกันโดยการไหว้พระภิกษุนิ้วหัวแม่มือจะอยู่ระหว่างคิ้ว การไหว้ผู้ใหญ่ นิ้วหัวแม่มืออยู่ที่ปลายจมูก การไหว้เพื่อนมือจะอยู่ระดับอก

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

1. เมื่อเด็กพบครูทำความเคารพด้วยการไหว้และสนทนาร่วมกันเกี่ยวกับการไหว้ที่

ถูกต้อง

2. เด็กและครูร่วมกันร้องเพลง “สวัสดี” พร้อมทำท่าไหว้ประกอบโดยให้เด็กหันหน้า

เข้าหากันเป็นคู่

ขั้นดำเนินกิจกรรม

1. ครูนำภาพมารยาทไทยเกี่ยวกับการไหว้มาให้เด็กดูประกอบการเล่านิทานเรื่อง “เรื่องดี ๆ ของเด็กไทย” ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับมารยาทไทยด้านการไหว้ให้เด็กดูเมื่อเล่าถึงตัวละครที่สำคัญเกี่ยวกับการไหว้พระภิกษุ การไหว้ผู้ใหญ่ และการไหว้เพื่อน ครูตีตภาพลงบนกระดานไหว้ตามภาพให้เด็กดู แล้วจึงให้เด็กไหว้ตาม ดำเนินการเล่าต่อไปและขออาสาสมัครออกมาตีตภาพมารยาทไทย ด้านการไหว้ ให้เด็กทุกคนทำท่าทางไหว้ตามภาพที่ตีตและปฏิบัติเช่นนี้จนนิทานจบเรื่อง

2. สนทนาเกี่ยวกับท่าทางที่เด็กปฏิบัติว่าเป็นการไหว้ที่ทักทายเมื่อเราพบเจอกัน

ขั้นสรุป

1. แบ่งเด็กเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน
2. เด็กแต่ละกลุ่มร่วมกันสรุปถึงลักษณะการไหว้ที่มี 3 ประเภท คือ การไหว้พระภิกษุ ไหว้ผู้ใหญ่และไหว้เพื่อน พร้อมกับทำท่าไหว้ประกอบ
3. เด็กและครูร่วมกันร้องเพลง “สวัสดี” พร้อมกับทำท่าไหว้ประกอบ

สื่อ

1. "เพลง "สวัสดี"
2. นิทาน "เรื่องดี ๆ ของเด็กไทย"
3. ภาพมารยาทประกอบนิทาน

การประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมของเด็กขณะร่วมกิจกรรม
2. สังเกตการสนทนาตอบคำถาม

นิทานเรื่อง “เรื่องดีๆ ของเด็กไทย”

ในวันหยุดคุณพ่อมักจะพาฉันกับออมไปหาคุณปู่คุณย่าเสมอ ฉันกับออมก็ชอบ เพราะคุณย่ามักจะเล่าเรื่องสมัยที่คุณย่ายังเป็นเด็กๆ ให้ฟัง คุณย่าเล่าสนุกมาก บางเรื่องฉันกับออมก็ไม่เคยรู้มาก่อนเลย คุณย่ามักจะสอนฉันกับออมเสมอในเรื่องของการมีมารยาท มีสัมมาคารวะ โดยเฉพาะเรื่องราวพุดจา คุณย่าบอกว่าเด็กสมัยนี้พุดจาไม่ค่อยมีทางเสียง ไม่มี “คะ” หรือ “ครับ” เวลาพูดกับผู้ใหญ่ก็ไม่มีค้อมมือบ่น้อม บางคนพูดกับผู้ใหญ่เหมือนเพื่อนรุ่นเดียวกัน คุณย่าบอกว่าเด็กสมัยนี้ลืมเลือนเรื่องมารยาทไทยๆ ไปหมดแล้ว สมัยที่คุณย่ายังเป็นเด็ก จะไม่ค่อยกล้าทำกิจกรรมมารยาทไม่ดี หรือพุดจาไม่ดี เพราะกลัวถูกทำโทษ ผู้ใหญ่สมัยก่อนจึงต้องอบรมลูกหลาน กันตั้งแต่เล็ก ให้มีมารยาท มีสัมมาคารวะ จะได้ไม่มีใครมาด่าว่า “พ่อแม่ไม่สั่งสอน” เด็กสมัยก่อนเวลาจะเข้าหาผู้ใหญ่ ต้องคลานเข้าไปหา เวลาผู้ใหญ่นั่งอยู่ก็ต้องค่อย ๆ คลานเข้าไปหา เวลาผู้ใหญ่นั่งอยู่ก็ต้องค่อย ๆ คลานผ่านไป ถ้าจะเดินผ่านก็ต้องก้มตัว จะเดินผ่านข้ามหัวผู้ใหญ่ไปเฉยๆ ไม่ได้ ถ้าผู้ใหญ่กำลังนั่งคุยกันอยู่ก็ห้ามวิ่งผ่านวงสนทนาโดยเฉพาะถ้ามีแขกผู้ใหญ่มาบ้าน มิฉะนั้นจะถูกอบรมและทำโทษอย่างหนัก คุณย่าเคยโดยตีมาแล้วเพราะวิ่งผ่านวงสนทนาของผู้ใหญ่ อีกเรื่องห้ามตะโกนข้ามผู้ใหญ่ เพราะถือว่าไม่รู้จักที่ต่ำที่สูง ไม่มีมารยาท แล้วคุณย่าก็สอนฉันกับออมว่าเป็นเด็กต้องรู้จักมีสัมมาคารวะจึงจะน่ารัก ต้องรู้ว่าเราเป็นเด็กต้องเคารพยำเกรงผู้ใหญ่ไม่ได้เถียงหรือต่อปากต่อคำ ถ้าผู้ใหญ่กำลังคุยกันอยู่ก็ห้ามพูดแทรก ต้องรู้จักเด็กรู้จักผู้ใหญ่ ไม่ว่าจะผู้ใหญ่คนนั้นจะเป็นใครจะเป็นพี่เลี้ยงหรือคนรับใช้ก็ต้องให้ความเคารพด้วยวิญญู มีอยู่ครั้งหนึ่ง ตอนที่คุณย่ายังเป็นเด็กมีลูกพี่ลูกน้องคนหนึ่งของคุณย่าไปตลาดแล้วใช้เท้าชี้ผลไม้ที่แม่ค้าขายอยู่ จึงถูกคุณปู่ของคุณย่าลงโทษอย่างหนัก เพราะคนไทยถือว่าเท้าเป็นของต่ำ ใครที่ใช้เท้าชี้สิ่งของถือว่าไม่มีมารยาทเด็กคนไหนทำก็จะต้องดูไม่ดีและไม่น่ารักด้วย คุณย่าเห็นญาติถูกทำโทษก็กลัวไม่กล้าทำตาม คุณย่ายังบอกกับฉันและออมว่ามารยาทของคนไทยเราคือ “การไหว้” เมื่อพบผู้ใหญ่ต้องยกมือไหว้สวัสดีโดยไม่ต้องให้ผู้ใหญ่เตือน เวลาผู้ใหญ่ให้ของต้องยกมือไหว้และต้องพูดว่า “ขอบพระคุณ” จะพูด “ขอบคุณ” เฉยๆ ไม่ได้ เด็กสมัยนี้เวลากลับจากโรงเรียนไม่ค่อยยกมือไหว้สวัสดีพ่อแม่ แล้วคุณย่าก็สอนให้ฉันกับออมยกมือไหว้ “สวัสดี” คุณพ่อคุณแม่ก่อนไปโรงเรียนและกลับจากโรงเรียนทุกวันด้วย คุณย่ายังเล่าให้ออมฟังว่าเด็กผู้หญิงสมัยก่อนจะถูกอบรมมากกว่าเด็กผู้ชาย เพราะถ้าโตขึ้นแต่งงานไป พ่อแม่จะได้ไม่ขายหน้า เด็กผู้หญิงสมัยคุณย่าจึงลำบากกว่าเด็กสมัยนี้มาก เวลาจะนอนก็ต้องนอนให้เรียบร้อยจะนอนดั้นกางแขนขาอย่างเด็กชายก็ไม่ได้ ตอนที่คุณย่ายังเป็นเด็กมักจะถูกห้ามไม่ให้ไปปีนต้นไม้ กระโดดน้ำหรือเล่นผาดโผนแบบเด็กผู้ชายเพราะเป็นเด็กผู้หญิงต้องทำอะไรให้เรียบร้อย ออมฟังแล้วยังนึกว่าตัวเองโชคดีที่ยังได้เล่นสนุกมากกว่าสมัยคุณย่ายังเด็ก คุณย่ายังมีเรื่องสนุกเกี่ยวกับ

ชาววังให้ฟังอีกด้วย เพราะสมัยก่อนคนที่เข้าไปอยู่ในวังได้ ต้องมีการอบรมสั่งสอนกันมาก เวลาเข้าเฝ้าเจ้านาย ต้องคลานเข้าไปนั่งหมอบหนึ่ง ๆ ห้ามหยุดหยิก จะต้องฝึกการคลาน การหมอบ การกราบ ต้องเรียนรู้คำราชาศัพท์อีกด้วย และต้องหัดโบกพัด หัดถวายเป็นของ หัดงานประดิษฐ์และงานฝีมือต่างๆ เช่นการแกะสลักผักและผลไม้ พวงมาลัย ร้อยดอกไม้ การเป็นสาวชาววังจึงไม่ใช่เรื่องง่ายเลย เรื่องมารยาทในการกินก็เป็นสิ่งสำคัญ คนไทยในสมัยก่อนต้องกินข้าวด้วยมือ เด็กจึงต้องถูกฝึกให้กินข้าวให้เรียบร้อย ต้องล้างมือให้สะอาดก่อนเวลาจะทานข้าวก็ต้องค่อย ๆ บ้วนข้าวด้วยปลายนิ้วให้พอดีคำ ไม่ใหญ่เกินจนหกเลอะเทอะ ยิ่งวันไหนถ้ามีแขกมาร่วมวงต้องระวังกิริยามารยาทเป็นพิเศษ ไม่งั้นจะถูกผู้ใหญ่ว่าทำให้ขายหน้า แต่สมัยนี้ใช้ ช้อนส้อม ก็ต้องระวัง อย่าเคาะช้อนส้อมกับจานข้าวและเวลากินข้าวก็อย่าให้ช้อนส้อมกระทบกันเสียงดัง อย่าชดน้ำแกงเสียงดัง จะดูน่าเกลียด เวลาตักกับข้าวก็ต้องใช้ช้อนกลางตักอาหารแต่พอดี ๆ อย่าตักมาเยอะจนล้นจานกินไม่หมด ต้องเผื่อให้คนในโต๊ะหรือคนมาที่หลังที่ยังไม่ได้กิน เวลากิน อย่ายกไปคุยไปจนข้าวร่วงจากปาก เวลาตักข้าวก็ต้องระวัง ไม่ตักให้หกกระจายเลอะเทอะออกไปนอกจาน อันที่บอคมฟังแล้วจึงบอกคุณย่าว่า จะนำเอาไปใช้เวลารับประทานอาหาร จะได้เป็นเด็กที่มีมารยาทดีเหมือนคุณย่าตอนเด็กๆ คุณย่าบอกว่าแค่อันที่บอคมทำตามที่คุณย่าสอนได้ คุณย่าจะดีใจและภูมิใจในตัวอันที่บอคมมาก เพราะเวลาไปไหนก็จะมีแต่คนชมว่า ดูเลอบรม หลานๆ ได้ดีมารยาท ซึ่งอันที่บอคมก็จะเชื่อฟังคำสอนของคุณย่า เพราะทั้งสองคนอยากเป็นเด็กดีที่มีมารยาทเหมือนเด็กๆ สมัยก่อน

เพลงสวัสดี

สวัสดีวันนี้พบกัน

สุขใจพลันฉันได้พบเธอ

โอลันลา ลันละล้าลัน ลา

โอลันลาลันละล้าลันลา

ภาคผนวก ข

- แบบสังเกตพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์
- คู่มือการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์

ชื่อเรื่อง **พฤติกรรมกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยโดยการจัดกิจกรรม
เล่นนิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง**

ตัวแปรจัดกระทำ กิจกรรมการเล่านิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง

ตัวแปรตาม พฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย

แบบสังเกตพฤติกรรมกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย

ชื่อผู้สังเกต.....นามสกุล.....วันที่.....เดือน.....ปี.....

ชื่อนักเรียน.....นามสกุล.....ชั้นอนุบาลปีที่.....

พฤติกรรมกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์	0	1	2	หมายเหตุ
	ไม่ปฏิบัติ	ปฏิบัติตามเพื่อนเป็นบางครั้งหรือเมื่อครูเตือน	ปฏิบัติด้วยตนเอง	
1. มารยาทในแสดงความเคารพ 1.1 เมื่อพบเห็นภาพพระบรมฉายาลักษณ์ทำความเคารพตามโอกาสและความเหมาะสม โดยเด็กชายถวายนับ เด็กหญิงถอนสายบัว 1.2 เมื่อพบเห็นพระพุทธรูปทำความเคารพ โดยการกราบหรือไหว้ 1.3 เมื่อพบครูประจำชั้น ทำความเคารพโดยการไหว้ 1.4 เมื่อพบครูในโรงเรียน ทำความเคารพโดยการไหว้ 1.5 เมื่อพบเพื่อนร่วมชั้นเรียนทำความเคารพโดยการไหว้				
2. มารยาทด้านวาจา 2.1 เมื่อพูดมีหางเสียงลงท้ายด้วยคำว่า ครับ - ค่ะ 2.2 เมื่อทำผิดรู้จักการกล่าวคำขอโทษ 2.3 เมื่อพบเจอกันกล่าวคำทักทายด้วยคำว่า “ สวัสดี” 2.4 เมื่อพูดคุยกันไม่ตะโกนส่งเสียงดัง 2.5 เมื่อรับของจากผู้ใหญ่หรือเพื่อน รู้จักการพูดขอบคุณ ครับ-ค่ะ				
3. มารยาทด้านการแสดงอิริยาบถ 3.1 เมื่อเดินผ่านผู้ใหญ่เดินค้อมศีรษะ 3.2 เมื่อเดินผ่านผู้ใหญ่ไม่ควรเดินเฉียด 3.3 เมื่อผู้ใหญ่นั่ง ไม่ยืนค้ำศีรษะ 3.4 เมื่อนั่งต่อหน้าผู้ใหญ่ นั่งเรียบร้อยไม่เหยียดขา 3.5 เมื่ออยู่ในห้องเรียนไม่วิ่งเล่น				

บันทึกพฤติกรรมเพิ่มเติม.....

.....
 .....
 .....
 .....
 .....

คู่มือการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์

คำชี้แจง

1. พฤติกรรมที่สังเกตและบันทึกลงในแบบสังเกตพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยมี 3 ด้าน ได้แก่ มารยาทด้านการแสดงความเคารพ 5 ข้อ มารยาทด้านวาจา 5 ข้อ มารยาทด้านการแสดงอิริยาบถ 5 ข้อ รวม 15 ข้อ
2. แบบสังเกตพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยเป็นการบันทึกทั้งในรูปของความถี่ (จำนวนครั้ง) และระดับคุณภาพของพฤติกรรมจัดเป็น 3 ระดับคะแนน
3. เวลาที่ใช้ในการสังเกต สร้างความคุ้นเคยกับเด็กกลุ่มตัวอย่างเป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์ เก็บข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย (Baseline Data) โดยการสังเกตพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยในกิจกรรมเสริมประสบการณ์ เป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์ ได้แก่ วันจันทร์ วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี วันละ 30 นาทีโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น บันทึกการสังเกตโดยผู้วิจัย 1 คน และผู้ช่วยผู้วิจัย 1 คน รวมผู้สังเกตจำนวน 2 คน จัดประสบการณ์การเล่านิทานประกอบภาพฝึกปฏิบัติจริงในกิจกรรมเสริมประสบการณ์เป็น เวลา 8 สัปดาห์ รวมเวลาในการสังเกต 9 สัปดาห์ สังเกตในช่วงเวลา 9.00-9.30 น. รวมเวลา 30 นาที
4. ในการสังเกตพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์โดยใช้นาฬิกาจับเวลาในการให้สัญญาณเริ่มและหมดเวลาการสังเกต

ข้อปฏิบัติในการสังเกต

1. เขียนชื่อผู้สังเกต ผู้ถูกสังเกต (เด็ก) วัน เดือน ปี ที่ทำการสังเกต
2. ผู้ช่วยผู้สังเกต รวมจำนวน 2 คน ทำการสังเกตพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์
3. การสังเกตให้ผู้สังเกตทั้ง 2 คน คือ ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยทำการสังเกตพร้อมกันในช่วงเวลาเดียวกัน สังเกตเด็กคนเดียวกันโดยสังเกตเด็กเป็นรายบุคคล

การบันทึกแบบสังเกต

เมื่อสังเกตพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ตรงกับข้อใด และช่องระดับคะแนน พฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ตรงกับข้อใด ให้ทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องนั้น ถ้าเกิดพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์และช่องระดับคะแนนพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ซ้ำช่องเดิมให้ทำเครื่องหมาย (✓) เพิ่มลงในช่องเดิมตามจำนวนครั้งที่เกิดพฤติกรรมซ้ำ โดยทำการบันทึกดังนี้

ช่องระดับคะแนน	0	บันทึกเมื่อเด็กไม่แสดงพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์หรือปฏิเสธที่จะทำ
ช่องระดับคะแนน	1	บันทึกเมื่อแสดงพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์โดยเพื่อนหรือครูบอก
ช่องระดับคะแนน	2	บันทึกเมื่อเด็กเกิดพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ด้วยตนเอง

การเตรียมการในการสังเกต

1. ผู้สังเกตต้องศึกษาคู่มือในการสังเกตให้เข้าใจกระบวนการสังเกตทั้งหมดเพื่อให้เกิดความชำนาญในการใช้แบบสังเกต
2. จัดเตรียมสภาพแวดล้อมและอุปกรณ์ในการปฏิบัติกิจกรรมไว้เรียบร้อยล่วงหน้า
3. จัดเตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ในการสังเกต ได้แก่ คู่มือการใช้แบบประเมินพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย นาฬิกาจับเวลา 1 เรือน และแบบสังเกตพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ไว้ให้เรียบร้อย
4. ผู้สังเกตควรสร้างความคุ้นเคยกับผู้ถูกสังเกตก่อนที่จะทำการสังเกต และพยายามจำชื่อของผู้ถูกสังเกตทุกคน
5. ก่อนเริ่มทำการสังเกตควรให้ผู้ถูกสังเกตได้ทำธุระส่วนตัวให้เรียบร้อยก่อน เช่น ดื่มน้ำเข้าห้องน้ำ

หัวข้อพฤติกรรม	ระดับ คะแนน	รายละเอียดพฤติกรรม
<p>1. มารยาทในการแสดงความเคารพ</p> <p>1.1 เมื่อพบเห็นภาพพระบรมฉายาลักษณ์ ทำความเคารพตามโอกาสและความเหมาะสม โดยเด็กชายถวายนั่ง เด็กหญิงถอนสายบัว</p> <p>1.2 เมื่อพบเห็นพระพุทธรูปทำ ความเคารพโดยการกราบ หรือไหว้</p> <p>1.3 เมื่อพบครูประจำชั้น ทำ ความเคารพโดยการไหว้</p> <p>1.4 เมื่อพบครู ในโรงเรียน ทำ ความเคารพโดยการไหว้</p> <p>1.5 เมื่อพบเพื่อนร่วมชั้นเรียน ทำ ความเคารพโดยการไหว้</p>	<p>0</p> <p>1</p> <p>2</p> <p>0</p> <p>1</p> <p>2</p> <p>0</p> <p>1</p> <p>2</p> <p>0</p> <p>1</p> <p>2</p>	<p>ไม่ปฏิบัติ</p> <p>ปฏิบัติตามเพื่อนเป็นบางครั้ง หรือเมื่อครูเตือน</p> <p>ปฏิบัติด้วยตนเอง</p> <p>ไม่ปฏิบัติ</p> <p>ปฏิบัติตามเพื่อนเป็นบางครั้ง หรือเมื่อครูเตือน</p> <p>ปฏิบัติด้วยตนเอง</p> <p>ไม่ปฏิบัติ</p> <p>ปฏิบัติตามเพื่อนเป็นบางครั้ง หรือเมื่อครูเตือน</p> <p>ปฏิบัติด้วยตนเอง</p> <p>ไม่ปฏิบัติ</p> <p>ปฏิบัติตามเพื่อนเป็นบางครั้ง หรือเมื่อครูเตือน</p> <p>ปฏิบัติด้วยตนเอง</p>

หัวข้อพฤติกรรม	ระดับ คะแนน	รายละเอียดพฤติกรรม
<p>2. มารยาทด้านวาจา</p> <p>2.1 เมื่อพูดมีหางเสียงลงท้ายด้วยคำว่า “ครับ – ค่ะ”</p> <p>2.2 เมื่อทำผิดรู้จักการกล่าวคำขอโทษ</p> <p>2.3 เมื่อพบเจอกันกล่าวคำทักทายด้วยคำว่า “สวัสดี”</p> <p>2.4 เมื่อพูดคุยกันไม่ตะโกนส่งเสียงดัง</p> <p>2.5 เมื่อรับของจากผู้ใหญ่หรือเพื่อน รู้จักการพูด “ขอบคุณ”</p>	<p>0</p> <p>1</p> <p>2</p> <p>0</p> <p>1</p> <p>2</p> <p>0</p> <p>1</p> <p>2</p> <p>0</p> <p>1</p> <p>2</p>	<p>ไม่ปฏิบัติ</p> <p>ปฏิบัติตามเพื่อนเป็นบางครั้ง หรือเมื่อครูเตือน</p> <p>ปฏิบัติด้วยตนเอง</p> <p>ไม่ปฏิบัติ</p> <p>ปฏิบัติตามเพื่อนเป็นบางครั้ง หรือเมื่อครูเตือน</p> <p>ปฏิบัติด้วยตนเอง</p> <p>ไม่ปฏิบัติ</p> <p>ปฏิบัติตามเพื่อนเป็นบางครั้ง หรือเมื่อครูเตือน</p> <p>ปฏิบัติด้วยตนเอง</p> <p>ไม่ปฏิบัติ</p> <p>ปฏิบัติตามเพื่อนเป็นบางครั้ง หรือเมื่อครูเตือน</p> <p>ปฏิบัติด้วยตนเอง</p>

หัวข้อพฤติกรรม	ระดับคะแนน	รายละเอียดพฤติกรรม
<p>3. มารยาทด้านการแสดง อิริยาบถ</p> <p>3.1 เมื่อเดินผ่านผู้ใหญ่เดิน ค้อมศีรษะ</p> <p>3.2 เมื่อเดินผ่านผู้ใหญ่ ไม่ ควรเดินเฉียด</p> <p>3.3 เมื่อผู้ใหญ่นั่ง ไม่ยื่นค้ำ ศีรษะ</p> <p>3.4 เมื่อนั่งต่อหน้าผู้ใหญ่ นั่ง ด้วยความเรียบร้อย ไม่เหยียด ขา</p> <p>3.5 เมื่ออยู่ในห้องเรียนไม่วิ่ง เล่นกัน</p>	<p>0</p> <p>1</p> <p>2</p> <p>0</p> <p>1</p> <p>2</p> <p>0</p> <p>1</p> <p>2</p> <p>0</p> <p>1</p> <p>2</p>	<p>ไม่ปฏิบัติ</p> <p>ปฏิบัติตามเพื่อนเป็นบางครั้ง หรือเมื่อครูเตือน</p> <p>ปฏิบัติด้วยตนเอง</p> <p>ไม่ปฏิบัติ</p> <p>ปฏิบัติตามเพื่อนเป็นบางครั้ง หรือเมื่อครูเตือน</p> <p>ปฏิบัติด้วยตนเอง</p> <p>ไม่ปฏิบัติ</p> <p>ปฏิบัติตามเพื่อนเป็นบางครั้ง หรือเมื่อครูเตือน</p> <p>ปฏิบัติด้วยตนเอง</p> <p>ไม่ปฏิบัติ</p> <p>ปฏิบัติตามเพื่อนเป็นบางครั้ง หรือเมื่อครูเตือน</p> <p>ปฏิบัติด้วยตนเอง</p>

ภาคผนวก ค
- บัญชีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

บัญชีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

1. ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแผนการจัดกิจกรรมการเล่นิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง
  1. อาจารย์ศิริภาณี นฤมลวัฒนกุล   อาจารย์ประจำชั้นอนุบาล 3 โรงเรียนนวมวิธรรม
สาธิต เขตพระโขนง กรุงเทพฯ
  2. อาจารย์อรนันท์ นิมนุช   หัวหน้างานวิชาการระดับปฐมวัย โรงเรียนพระ
แม่มารดานิจจานุเคราะห์ เขตบางเขน
กรุงเทพฯ
  3. อาจารย์อภิรตี สีนวล   อาจารย์ประจำชั้นอนุบาล 2 โรงเรียนบ้าน
เขายวนเฒ่า จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแบบสังเกตพฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย
  1. อาจารย์ดร.อรินทร์ น่วมถนอม   อาจารย์ประจำหัวหน้าภาควิชาวิทยาศาสตร์
โรงเรียนบางกะปิ เขตบึงกุ่ม กรุงเทพฯ
  2. อาจารย์ชุตติกาญจน์ เบญจพรวัฒนา   ครูใหญ่โรงเรียนอนุบาลเปล่งประสิทธิ์(สีลม)
เขตบางรัก กรุงเทพฯ
  3. อาจารย์กิตติศักดิ์ นีวรรัตน์   อาจารย์คณะครุศาสตร์ภาควิชาโปรแกรม
ทดสอบและวิจัยการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
อำเภอเมือง จังหวัด เชียงราย

IOC

ตารางแสดงการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับจุดประสงค์ IOC

พฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3	$\sum R$	จำนวนผู้ เชี่ยวชาญ ชาวน	IOC
1. มารยาทในแสดงความเคารพ						
1.1 เมื่อพบเห็นภาพพระบรมฉายาลักษณ์ทำความเคารพตามโอกาสและความเหมาะสม โดยเด็กชายถวายนับ เด็กหญิงถอนสายบัว	+1	+1	0	2	3	0.6
1.2 เมื่อพบเห็นพระพุทธรูปทำความเคารพโดยการกราบ	+1	+1	+1	3	3	1
1.3 เมื่อพบครูประจำชั้น ทำความเคารพโดยการไหว้	+1	+1	+1	3	3	1
1.4 เมื่อพบครูในโรงเรียนทำความเคารพโดยการไหว้	+1	+1	0	2	3	0.6
1.5 เมื่อพบเพื่อนร่วมชั้นเรียนทำความเคารพโดยการไหว้	+1	+1	0	2	3	0.6
2. มารยาทด้านวาจา						
2.1 เมื่อพูดควรมีคำลงท้ายด้วยคำว่า ครับ - ค่ะ	+1	+1	+1	3	3	1
2.2 เมื่อทำผิดรู้จักการกล่าวคำขอโทษ	+1	+1	0	2	3	0.6
2.3 เมื่อพบเจอกันกล่าวคำทักทายด้วยคำว่า "สวัสดี"	+1	+1	+1	3	3	1
2.4 เมื่อพูดคุยกันไม่ส่งเสียงดัง	+1	+1	+1	3	3	1
2.5 เมื่อรับของจากผู้ใหญ่หรือเพื่อน รู้จักการกล่าวคำ ขอบคุณครับ-ค่ะ	+1	+1	0	2	3	0.6

ตารางแสดงการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับจุดประสงค์ IOC (ต่อ)

พฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3	$\sum R$	จำนวนผู้ เชี่ยวชาญ ชาวน	IOC
3. มารยาทด้านการแสดงอิริยาบถ						
3.1 เมื่อเดินผ่านผู้ใหญ่เดินค้อมศีรษะ	+1	+1	+1	3	3	1
3.2 เมื่อเดินผ่านผู้ใหญ่ ไม่ควรเดินเฉียด	+1	+1	+1	3	3	1
3.3 เมื่อผู้ใหญ่นั่ง ให้นั่งกับพื้นไม่ยื่นค้ำ ศีรษะ	+1	+1	+1	3	3	1
3.4 เมื่อนั่งต่อหน้าผู้ใหญ่ควรนั่งด้วย ความเรียบร้อยไม่เหยียดขา	+1	+1	0	2	3	0.6
3.5 เมื่ออยู่ในห้องเรียนไม่วิ่งเล่น	+1	+1	+1	3	3	1
รวมคะแนน IOC	15	15	9	39	45	12.6

หมายเหตุ

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1 คือ ดร. อรินทร์ น่วมถนนอม

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2 คือ อาจารย์ชุตติกาญจน์ เบญจพรวัฒนา

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3 คือ อาจารย์กิตติศักดิ์ นิวัฒน์

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

$$IOC = \frac{39}{45}$$

ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง = 0.86

ประวัติของผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวอิงอร รอดน้อย
วันเดือนปีเกิด	20 มิถุนายน 2519
สถานที่เกิด	อำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	135/1 ซอยเจริญรัตน์ 14 ถนนเจริญรัตน์ แขวงคลองตันใต้ เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร 10600
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	อาจารย์ 1 ระดับ 5
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนวัดทองเพลิง เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2536	มัธยมศึกษาตอนต้น จากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน อ.ท่าม่วง จ. กาญจนบุรี
พ.ศ. 2537	มัธยมศึกษาตอนปลาย จากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน อ. ท่าม่วง จ.กาญจนบุรี
พ.ศ. 2542	ค.บ. (การศึกษาระดับมัธยม) จากราชภัฏกาญจนบุรี
พ.ศ. 2551	กศ.ม. (การศึกษาระดับมัธยม) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ